

Eugène Ionesco

Eugène IONESCO

TOPLU OYUNLARI

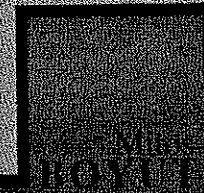
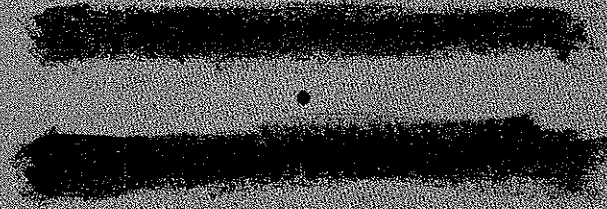
4

Abstrud tiyatro akımının kurucularından öncü yazar Ionesco (1912-1994), gerçekçi ve psikolojik tiyatroya karşı olan oyunlarında, insanın yaşam karşısındaki çaresizliğini, komik olanı da trajik olanı, trajik olanda komik olanı grotesk ve simgesel anlatımla göstermiştir. Kitaptaki üç oyun da bu özellikleri taşıyor. *Gergedanlar* yeniden çevrilmiştir; diğer iki oyun oyun ise ülkemizde ilk kez yayınlanıyor.

TOPLU OYUNLARI 4

GERGEDANLAR

TIYATRO / OYUN DİZİSİ

G.44

G.44

İÇİNDEKİLER

Gergedanlar ..., 5
Bavullu Adam ..., 125
Şu Kalıpe Dünya ..., 209

Eugène IONESCO

GERGEDANLAR

[Rhinocéros]

Türkçesi
Hasan Anamur

Jean-Louis Barrault'ya
Geneviève Serreau'ya
ve Doktor T. Fraenkel'e.

Kişiler*(Sahneye giriş sırasıyla)*

EV KADINI

BAKKAL KADIN

JEAN

BERENGER

MASALARA BAKAN KIZ

BAKKAL

YAŞLI BAY

MANTIKÇI

PATRON

DAISY

BAY PAPILLON

DUDARD

BOTARD

BAYAN BOEUF

BİR İTFAİYECİ

BAY JEAN

BAY JEAN'IN KARISI

Gergedanlar ilk kez 22 Ocak 1960'ta Paris'te Odéon-Théâtre de France'ta Jean-Louis Barrault'nun sahnelemesi, Jacques Noel'in çevre düzeni, Michel Philopot'nun sahne müzikleriyle oynanmıştır.

BİRİNCİ PERDE

ÇEVRE DÜZENİ: *Bir taşra kentinde küçük bir meydan. Dipte iki katlı bir ev. Giriş katı bakkal dükkânının vitrinidir. Dükkâna iki ya da üç basamakla çıkılan camlı bir kapıdan girilir. Vitrinin üst tarafında her yerden okunabilecek büyüklükteki harflerle BAKKAL yazılı bir tabela vardır. Dükkânın üstündeki, iki penceresi meydana bakan dairede bakkal karı-koca oturur. Bakkal dükkânı sahnenin fonunda, iyice solda, kulisin yakınıdadır. Bakkal dükkânının bulunduğu evin üzerinden uzaklardaki bir kilisenin çan kulesi görünür. Bakkal dükkânı ile sahnenin sağ tarafı arasında dar bir sokağın girişi vardır. Sağda, biraz kenarda, bir kafe. Kafenin üstünde tek pencereli bir kat. Kafenin önündeki terasa konmuş masalar ve sandalyeler neredeyse sahnenin ortasına kadar yayılmışlardır. Kafenin önünde, sandalyelere yakın bir yerde toz içinde bir ağaç. Mavi gökyüzü, çiğ ıstık, bembeyaz duvarlar. Bir pazar günü, vakit öğlene yakındır, mevsimlerden yaz. Jean ile Bérenger gidip kafenin terasındaki bir masaya oturacaklardır.*

Perde açılmadan önce, kilisenin çanları duyulur. Çan sesleri perde açıldıktan birkaç saniye sonra kesileceklerdir. Perde açıldığında, bir kolunda boş bir alışveriş sepeti, öteki kolunda da bir kedi olan bir kadın, sağdan sola doğru, konuşmadan, sahneden geçer. O geçerken Bakkal Kadın, dükkânın kapısını açıp ona bakar.

BAKKAL KADIN *Şu yok mu şu! (Dükkândaki kocasına) Şu yok mu şu! Kibrinden yanına varılmıyor. Artık bizden alışveriş yapmak istemiyor.*

(Bakkal Kadın içeri girer, sahne birkaç saniye boş kalır. Sağdan Jean girer; soldan da, aynı anda, Bérenger görünür. Jean iki dirhem bir çekirdek giyinmiştir:

Kahverengi takım elbise, kırmızı kravat, kolalı takma yaka, kahverengi şapka, pırıl pırıl cilalı sarı ayakkabılar; Béranger'ye tıraş olmanıştır, başında şapka yoktur, saçları darmadağınık, giysileri eski ve bumburuşuktur; görünümünde bir boş vermişlik havası vardır, yorgun ve uykusuz olduğu anlaşılır; arada bir esner)

JEAN *(Sağdan gelirken)* Sonunda gelebildiniz, Béranger.

BERENGER *(Soldan gelirken)* Günaydın, Jean.

JEAN Yine her zamanki gibi geç tabii! *(Kol saatine bakar)*

Saat 11.30'da buluşacaktık, neredeyse öğlen oluyor.

BERENGER Özür dilerim. Çok mu beklettim sizi?

JEAN Hayır. Gördüğünüz gibi, ben de şimdi geliyorum.

(Kafedeki masalardan birine otururlar)

BERENGER Kendimi o kadar suçlu hissetmeyeceğim, öyleyse... siz de...

JEAN Benimki aynı değil, ben beklemeyi sevmem, kaybedecek vaktim yok benim. Siz hiçbir zaman vaktinde gelmediğiniz için, ben de özellikle geç geliyorum, sizi bulmayı umduğum saatte.

BERENGER Doğru... doğru, ama...

JEAN Kararlaştırdığımız saatte geldiğinizi söyleyecek değilsiniz herhalde!

BERENGER Tabii... söyleyemem.

(Jean ile Béranger oturmuşlardır)

JEAN Görüyorsunuz işte.

BERENGER Ne içersiniz?

JEAN Sabah sabah içki mi istiyor canınız?

BERENGER Hava o kadar sıcak ki, o kadar da kuru ki.

JEAN "İnsan içtikçe susar," der bir halk deyiimi.

BERENGER O deyimler havayı bulutlandırabilselerdi, bu kuru sıcaklığı önleyebilselerdi, o zaman daha az içilirdi.

JEAN *(Béranger'yi süzerek)* O da sizin işinize gelmezdi.

Sizin içmek istediğiniz su değil ki, azizim Béranger...

BERENGER Ne demek istiyorsunuz, azizim Jean?

JEAN Ne demek istediğimi pekâlâ anlıyorsunuz.

Boğazınızın sürekli kuruduğunu söylüyorum. Sulan-

maya doymaz bir toprak gibi.

BERENGER Benzetmeniz, galiba biraz...

JEAN *(Sözünü keserek)* Berbat bir haldesiniz, dostum.

BERENGER Berbat bir halde miyim?

JEAN Gözle görülecek kadar berbat bir halde. Yorgunluktan ayakta duramıyorsunuz, gece yine uyumamışsınız, esniyorsunuz, uykusuzluktan ölüyorsunuz...

BERENGER Saç diplerim ağrıyor biraz...

JEAN Leş gibi de içki kokuyorsunuz!

BERENGER Dün akşam biraz fazla kaçırdık da!

JEAN Her pazar sabahı aynı şey, haftanın bütün öteki günleri de.

BERENGER Yok, hafta içi o kadar olmuyor, iş yüzünden...

JEAN Kravatınız nerede, peki? Sürterken kaybettiniz tabii!

BERENGER *(Elini boynuna götürür)* Doğru ya, amma da matrak, nerede bırakmış olabilirim?

JEAN *(Ceketinin cebinden bir kravat çıkartır)* Alın. bunu takın.

BERENGER Çok teşekkür, nasıl ödeyeceğim sizin hakkınızı. *(Kravatı boynuna bağlar)*

JEAN *(Béranger kravatı özensizce bağlarken)* Saçınız başınız darmadağınık! *(Béranger parmaklarıyla saçlarını taramaya çalışır)* Alın, bir tarak! *(Ceketinin öteki cebinden bir tarak çıkarır)*

BERENGER *(Tarağı alır)* Teşekkür ederim.

(Saçlarını rasgele tarar)

JEAN Tıraş da olmamışsınız! Suratınızın şu haline bir bakın.

(Ceketinin iç cebinden küçük bir ayna çıkarıp Béranger'ye uzatır; Béranger aynada kendini incelemeye başlar, diline bakar)

BERENGER Dilim bembeyaz olmuş.

JEAN *(Aynayı alır ve cebine koyar)* Hiç şaşırmadım!...

(Bérenger'nin uzattığı tarağı alıp cebine koyar) Siroz olacaksınız dostum, haberiniz olsun.

BERENGER (Kaygılı) Cidden mi?...

JEAN (Kravat da vermek isteyen Bérenger'ye) Sizde kalsın, ben de yedek var.

BERENGER (Hayran hayran) Siz çok düzenlisiniz, çok.

JEAN (Bérenger'yi incelemesini sürdürerek) Giysileriniz bumburuşuk, rezalet bir halde, gömleğinizin kirden rengi dönmüş, ayakkabılarınız... (Bérenger ayaklarını masanın altına saklamaya çalışır) Ayakkabılarınız boyanmamış... Adamsendeciliğin bu kadarı da olmaz!... Omuzlarınız...

BERENGER Nesi var omuzlarımın?

JEAN Şöyle bir dönün. Hadi, dönün. Bir duvara yaslanmışsınız... (Bérenger elini, fırça da verir belki gibisinden ağır ağır Jean'a doğru uzatır) Fırçam yok. Cebimi şişiriyor. (Bérenger, hep aynı ağır ve isteksiz hareketlerle tozu temizlemek için elleriyle omuzlarına vurur; Jean başını başka yöne çevirir) Cık, cık, cık... Nereden buldunuz bu kadar tozu?

BERENGER Hatırlamıyorum.

JEAN Rezalet, rezalet! Dostunuz olduğuma utanıyorum.

BERENGER Çok acımasızsınız...

JEAN Artık sabrım taşıyor!

BERENGER Bakın, Jean. Vakit geçirmek için yapacak hiçbir şeyim yok; bu şehirde insan sıkılıyor, çalıştığım iş de hiç bana göre değil... her gün dairede sekiz saat, yazınsa yalnızca üç hafta tatil! Cumartesi akşamları bayağı yorgun oluyorum, işte, biraz rahatlamak için...

JEAN Azizim, herkes çalışıyor, ben de çalışıyorum, ben de herkes gibi çalışıyorum, ben de dairede sekiz saat çalışıyorum, benim de yılda yirmi bir gün tatilim var, ama, ama işte gördüğünüz gibi ben... İnsanda irade olmalı, işte o kadar!...

BERENGER Ama, herkes sizin gibi iradeli olamaz. Ben

uyamıyorum. Olmuyor, yaşama uyamıyorum.

JEAN Herkesin uyması gerek. Yoksa siz herkesten üstün biri misiniz?

BERENGER Öyle bir iddiam yok...

JEAN (Sözünü keser) Ben de sizin kadar değerliyim; alçak gönüllüğü bir yana bırakırsak, sizden daha değerliyim ben. Üstün insan, görevini yapan insandır.

BERENGER Hangi görevini?

JEAN Görevini işte... memurluk görevini örneğin.

BERENGER Öyle ya, memurluk görevini...

JEAN Söyleyin bakalım, dün gece yine nerede çektiniz kafayı? Hatırlıyorsanız, tabii!

BERENGER Auguste'ün doğum gününü kutladık, dostumuz Auguste'ün...

JEAN Dostumuz Auguste'ün mü? Beni çağırmadılar, dostumuz Auguste'ün doğum gününe... (Tam bu sırada, çok uzaklardan gelen, ancak hızla yaklaşan bir gürültü, bir vahşi hayvanın solumaları, koşarken çıkardığı sesler ve böğürtüsü duyulur)

BERENGER Gelemem diyemedim. Kabalık olurdu...

JEAN Ama ben gittim mi, ha?

BERENGER Aynı değil ki, siz çağırılmadığınız için gitmediniz!...

MASALARA BAKAN KIZ (Kafeden çıkar) İyi günler, baylar, ne içmek isterdiniz?

(Gürültü çok şiddetlenmiştir)

JEAN (Gürültünün daha tam bilincine varmamıştır; gürültüleri bastırabilmek için neredeyse bağırarak Bérenger'ye) Evet, doğru, çağırılmamıştım. Beni bu onura layık görmemişler... Ama sizi temin ederim ki çağırılmış olsaydım bile, gitmezdim, çünkü... (Gürültü daha da şiddetlenmiştir) Ne oluyor? (Kocaman ve ağır bir hayvanın dört nala koşarken çıkardığı sesler çok yakından ve çok güçlü duyulur; soluması işitilir) Bu da neyin nesi?

MASALARA BAKAN KIZ Bu da neyin nesi?

(Hep aynı gevşeklik ve vurdumduymazlık içinde olan Bérenger, hiçbir gürültüyü duymuyormuş gibi, doğum günü çağrısıyla ilgili olarak Jean'ı sakın sakın yanıtlamayı sürdürür; dudakları oynar, ancak ne söylediği duyulmaz; Jean birdenbire sandalyesinden ayağa fırlar, kalkarken sandalyesini düşürür, parmağıyla göstererek sol kulise bakar; Bérenger'ye, aldırılmazlık içinde, yerinden kalkmaz.)

JEAN Hiii, bir gergedan! (Hayvanın çıkardığı gürültü aynı hızla uzaklaştığı için izleyen konuşmalar duyulmaya başlar; bu sahne çok çabuk oynanmalı ve şu sözler sürekli tekrarlanmalıdır) Hiii! Bir gergedan!

BAKKAL KADIN (Dükkânından başını çıkararak) Hiii! Bir gergedan! (Dükkândaki kocasına) Çabuk gel, bir gergedan var!

(Hep birlikte, solda, koşarak geçmekte olan gergedanı gözleriyle izlerler)

JEAN Dümdüz gidiyor, sergenlere çarpacak!

BAKKAL (Dükkânın içinden) Nerede?

MASALARA BAKAN KIZ (Elerini kalçalarına dayayarak) Hiii!

BAKKAL KADIN (Hâlâ dükkânda olan kocasına) Gel bak! (Tam bu anda Bakkal, dükkândan başını uzatır)

BAKKAL (Dükkândan başını uzatarak) Hiii, bir gergedan!

MANTIKÇI (Sahneye soldan hızla girerek) Bir gergedan, tüm hızıyla, karşı kaldırımda koşuyor!

(Jean'ın "Hiii, bir gergedan," demesinden sonraki bütün replikler neredeyse aynı anda söylenirler. Bir kadının "Ay," diye çığlığı duyulur. Kadın sahneye girer. Bu, elinde bir alışveriş sepeti taşıyan Ev Kadını'dır. Sahnenin ortasına kadar koşar; buraya geldiğinde sepeti yere düşer; sepettekiler yerlere saçılır; bir şişe kırılır, ama öteki kolunun altında taşıdığı kedisini bırakmaz)

EV KADINI Ay! Hiii!

(Ev Kadını'nın ardından, soldan, son derece şık giyinmiş olan Yaşlı Bay telaşla gelir ve Bakkal ile Bakkal Kadını

iteleyerek dükkâna girer; bu sırada Mantıkçi da bakkal dükkânının kapısının solunda, fondaki duvara gidip dayanır. Ayakta duran Jean ve Masalara Bakan Kız, yerinde hâlâ tepkisiz oturan Bérenger'ye bunlardan ayrı bir küme oluştururlar. Bunlarla eşzamanlı olarak, soldan, kaçışan insanların "Hiii!", "Ay!" çığlıkları ile koşuşma sesleri duyulur. Hayvanın geçerken kaldırdığı tozlar sahneye yayılır)

PATRON (Kafenin üstündeki katın penceresinden başını uzatarak) N'oluyor?

YAŞLI BAY (Bakkalların arasından onlara çarparak geçip dükkâna girerken) Yol verin!

(Son derece şık giyimli Yaşlı Bay'ın ayakkabılarında beyaz getrler, başında fötr şapka, elinde fildişi saplı bir baston vardır; Mantıkçi sırtını duvara dayamıştır, ak düşmüş bir bıyığı, buruna takılan sapsız gözlüğü, başında bir kanotiye -tepesi düz hasır bir şapka- vardır)

BAKKAL KADIN (Yaşlı Bay ona, o da kocasına çarpmıştır, Yaşlı Bay'a) Hey, sahip olsanız bastonunuza!

BAKKAL Dikkatli edin!

(Bakkalların arkasından Yaşlı Bay'ın başı görünür)

MASALARA BAKAN KIZ (Patron'a) Bir gergedan!

PATRON (Penceresinden, Masalara Bakan Kız'a) Hayal görüyorsunuz! (Gergedanı görür) Vay canına!

EV KADINI Ay! (Kulislerden gelen "Hiii"ler ile "Ay"lar Ev Kadını'nın "Ay" çığlığına sesli bir arka-plan oluştururlar. Sepeti ile içindeki yiyecek içecekleri yere düşürmüş olan Ev Kadını öteki kolunun altında tuttuğu kedisini bırakmamıştır) Zavallı pisi pisicik, ödü kop-tu!

(Patron sürekli sol tarafa bakar ve gözleriyle hayvanı izler; bu arada hayvanın çıkardığı sesler, koşma sesleri, böğürtüler vb. giderek azalır. Herhangi bir tepki göstermemiş olan Bérenger'ye, hiçbir şey demeden, tozdan kendini korumak için başını hafifçe öte yana çevirir. Yalnızca, yüzüyle, "Vay canına" anlamına gelen

bir hareket yapar)
 JEAN *(O da başını biraz çevirerek, ancak heyecanlı)* Vay canına! *(Aksırır)*
 EV KADINI *(Sahnenin ortasındadır, ancak sola dönmüştür: alışverişte aldıkları çevresine dağılmıştır)* Vay canına! *(Aksırır)*
 YAŞLI BAY, BAKKAL, BAKKAL KADIN *(Dipte, Yaşlı Bay'ın girdikten sonra kapamış olduğu dükkânın camlı kapısını açarak)* Vay canına!
 JEAN Vay canına! *(Bérenger'ye)* Gördünüz mü? *(Gergedanın çıkarttığı gürültüler ve böğürtüsü iyice uzaklaşmıştır; insanlar, hâlâ ayakta, gözleriyle hayvanı izlerler, yalnız Bérenger hep aynı tepkisiz halinde yerinde oturmaktadır)*
 HEPSİ BİRDEN *(Bérenger dışında)* Vay canına!
 BERENGER *(Jean'a)* Galiba öyle, bir gergedan! Amma toz kaldırıyor!
(Mendilini çıkarır, burnunu siler)
 EV KADINI Vay canına! Amma da korktum!
 BAKKAL *(Ev Kadını'na)* Sepetiniz... alışverişiniz... *(Yaşlı Bay etrafa saçılmış yiyeceği, içeceği toplamak için Ev Kadını'na yaklaşır. Şapkasını çıkararak onu nazik bir biçimde selamlar)*
 PATRON Peki ama nasıl oluyor da...
 MASALARA BAKAN KIZ Tam tamına öyle!...
 YAŞLI BAY *(Ev Kadını'na)* İzninizle dökülenleri toplamaya yardım edebilir miyim?
 EV KADINI *(Yaşlı Bay'a)* Teşekkür ederim, bayım. Şapkanızı çıkartmayın lütfen. Aman, ne kadar korktum.
 MANTIKÇI Korku akıldışıdır. Akıl korkuyu yenmelidir.
 MASALARA BAKAN KIZ Artık gözükmüyor.
 YAŞLI BAY *(Ev Kadını'na, Mantıkçı'yı göstererek)* Arkadaşım mantıkçıdır.
 JEAN *(Bérenger'ye)* Siz ne diyorsunuz buna?
 MASALARA BAKAN KIZ Çok hızlı gidiyorlardı, o hay-

vanlar!
 EV KADINI *(Mantıkçı'ya)* Memnun oldum, bayım.
 BAKKAL KADIN *(Bakkal'a)* Oh olsun. Bizden yapmamıştı alışverişini.
 JEAN *(Patron ile Masalara Bakan Kız'a)* Siz ne diyorsunuz buna?
 EV KADINI Yine de kedimi bırakmadım.
 PATRON *(Omuz silkerek, pencereden)* Pek sık görülen bir şey değil!
 EV KADINI *(Yaşlı Bay yere saçılmış olanları toplarken, Mantıkçı'ya)* Onu bir saniye tutar mısınız?
 MASALARA BAKAN KIZ *(Jean'a)* Hiç böylesini görmemiştim!
 MANTIKÇI *(Kediyi kucığına alırken, Ev Kadını'na)* Uslu mu bari?
 PATRON *(Jean'a)* Canavar gibi!
 EV KADINI *(Mantıkçı'ya)* Dünya uslusudur. *(Ötekilere)* Şarabım gitti, o kadar da para vermiştim!
 BAKKAL *(Ev Kadını'na)* Bende de var, istediğiniz kadar!
 JEAN *(Bérenger'ye)* Söyleyin, siz ne diyorsunuz bu duruma?
 BAKKAL *(Ev Kadını'na)* Hem de âlâs!
 PATRON *(Masalara Bakan Kız'a)* Boş durmayın! Bu beylere hizmet edin!
(Bérenger ile Jean'ı gösterir; pencereden çekilir)
 BERENGER *(Jean'a)* Hangi duruma?
 BAKKAL KADIN *(Bakkal'a)* Yeni bir şişe versene ona!
 JEAN *(Bérenger'ye)* Gergedana, canım, gergedana!
 BAKKAL *(Ev Kadını'na)* Güzel şarabım var, kırılmayan şişede! *(Dükkâna girer)*
 MANTIKÇI *(Kucağındaki kediyi sever)* Pisicik! pisicik! Pisi pisicik!
 MASALARA BAKAN KIZ *(Bérenger ile Jean'a)* Ne içmek istersiniz?
 BERENGER *(Masalara Bakan Kız'a)* İki pastis!
 MASALARA BAKAN KIZ Tamam, bayım.

(Kafenin kapısına doğru gider)

EV KADINI (Yaşlı Bay'ın yardımıyla alışverişini toplarken)

Çok nazıksınız, bayım.

MASALARA BAKAN KIZ Bana iki pastis! (Kafeye girer)

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na) Aman efendim, rica ederim.

(Bakkal Kadın dükkâna girer)

MANTIKÇI (Yerdekileri toplamakta olan Yaşlı Bay ile Ev Kadını'na) Yöntemli bir biçimde toplamalısınız.

JEAN (Bérenger'ye) Evet, ne diyorsunuz?

BERENGER (Ne diyeceğini kestirememektedir) Şey... hiç...
Toz kaldırıyor.

BAKKAL (Elinde bir şarap şişesiyle dükkândan çıkar, Ev Kadını'na) Pırasam da var.

MANTIKÇI (Kucağındaki kediye sevmektedir) Pisicik! Pisicik! Pisi pisicik!

BAKKAL (Ev Kadını'na) Litresi yüz frank.

EV KADINI (Parayı Bakkal'a verir, sonra yerdekileri sepete doldurmayı başarmış olan Yaşlı Bay'a) Ne kadar kıbarsınız. Ah, şu terbiye yok mu! Bugünkü gençler böyle değiller.

BAKKAL (Ev Kadını'ndan parayı alırken) Alışverişinizi bizden yapsanıza. Boş yere sokağı geçmezsiniz. Böyle kötü şeylerle de karşılaşmazsınız!

(Dükkânına girer)

JEAN (Sandalyesine oturmuş, hâlâ gergedanı düşünmektedir) Kim ne derse desin olağanüstü bir şey bu!

YAŞLI BAY (Şapkasını çıkarır, Ev Kadını'nın elini öper) Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum!

EV KADINI (Mantıkçı'ya) Teşekkür ederim bayım, kedimi tuttuğunuz için.

(Mantıkçı kediye Ev Kadını'na geri verir. Masalara Bakan Kız içkilerle kafeden çıkar)

MASALARA BAKAN KIZ İşte içkileriniz, baylar!

JEAN (Bérenger'ye) Islah olmaz birisiniz!

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na) Size biraz eşlik edebilir miyim

acaba?

BERENGER, (Kafeye giren Masalara Bakan Kız'ı Jean'a göstererek) Ben maden suyu istemiştim. Yanılmış.
(Jean omuzlarını silker; Bérenger'yi kınamaktadır, ona inanmamıştır)

EV KADINI (Yaşlı Bay'a) Kocam beni bekliyor, efendim. Teşekkür ederim. Bir başka sefere!

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na) O anı bütün kalbimle bekliyorum, sevgili bayan.

EV KADINI (Yaşlı Bay'a) Ben de!
(Göz süzer, sonra soldan çıkar)

BERENGER Artık toz kalmadı...
(Jean yeniden omuzlarını silker)

YAŞLI BAY (Ev Kadını'nı gözleriyle izlerken, Mantıkçı'ya) Bir içim su!...

JEAN (Bérenger'ye) Bir gergedan! Bir türlü inanamıyorum!
(Yaşlı Bay ile Mantıkçı konuşa konuşa, sahneden çıkmak üzere, sağ tarafta doğru ağır ağır yürürler)

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na doğru son bir kez baktıktan sonra, Mantıkçı'ya) Ne kadar sevimli değil mi?

MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Silojizma nedir, onu anlatayım size!

YAŞLI BAY Ha, evet, silojizma!

JEAN (Bérenger'ye) Bir türlü inanamıyorum! Olamaz böyle bir şey!
(Bérenger esner)

MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Silojizma büyük önerme, küçük önerme ve sonuçtan oluşur.

YAŞLI BAY Ne sonucu?

(Mantıkçı ile Yaşlı Bay çıkarlar)

JEAN Bir türlü inanamıyorum.

BERENGER (Jean'a) Bir türlü inanamadığınızı anlaşıyor. Ama bir gergedandı, evet bir gergedandı!... Geçti gitti... uzaklaştı...

JEAN Ama nasıl olur, nasıl olur... Duyulmuş şey değil!

Şehirde başıboş bir gergedan, size tuhaf gelmiyor mu?
 Böyle bir şeye izin verilmemeli! (*Bérenger esner*)
 Ağzınızı elinizle kapatabilirsiniz!
 BERENGER Tabii... tabii... Böyle bir şeye izin verilmemeli.
 Tehlikeli bir şey. Bunu düşünememiştim. Ama boş
 verin, biz tehlikede değiliz ki.
 JEAN Belediyeye şikâyet etmeliyiz! Ne işe yarıyor bu
 belediyeyi yönetenler?
 BERENGER (*Esner, esnerken birden eliyle ağzını kapatır*)
 Ay, özür dilerim... Gergedan belki de hayvanat
 bahçesinden kaçmıştır!
 JEAN Siz ayakta düş görüyorsunuz!
 BERENGER Yok, oturuyorum.
 JEAN İster oturun, ister ayakta olun, aynı şey.
 BERENGER Ama yine de bir fark var.
 JEAN Söz konusu olan o değil.
 BERENGER Siz söylediniz aynı şey olduğunu oturmanın
 ya da ayakta olmanın...
 JEAN Yanlış anlamışsınız. Düş görmeye başlayınca fark
 etmez, ayakta olmak ya da oturmak!...
 BERENGER Doğru, düş kuruyorum... yaşam bir
 düştür.
 JEAN (*Konuşmasını sürdürerek*) Gergedan hayvanat
 bahçesinden kaçmıştır diyebilmek için düş görüyor
 olmanız gerek.
 BERENGER Ama "Belki," dedim...
 JEAN (*Konuşmasını sürdürerek*) ...çünkü hayvanlar veba-
 dan kırıldığından beri şehrimizde hayvanat bahçesi
 yok... çok uzun zamandan beri...
 BERENGER (*Aynı aldırılmazlıkla*) O zaman, belki de sirkten
 kaçmıştır?
 JEAN Hangi sirkten kaçmış?
 BERENGER Bilmiyorum... gezgin bir sirkten.
 JEAN Belediyece göçerlere şehrimiz topraklarında ko-
 naklama yasağı konduğunu pekâlâ biliyorsunuz...
 Çocukluğumuzdan beri sirk gelmiyor.

BERENGER (*Esnememeye çalışır, ancak başaramaz*) Peki,
 o zamandan beri çevredeki bataklıklarda, koruluklarda
 saklanmış olamaz mı?
 JEAN (*Ellerini göğse kaldırarak*) Çevredeki bataklıklar,
 koruluklar! Çevredeki bataklıklar, koruluklar!... Za-
 valı dostum, kalın alkol dumanları içindesiniz siz.
 BERENGER (*Saf saf*) Doğru... midemden geliyorlar...
 JEAN Beyninizi sarıyorlar. Çevrede bataklıklar, koruluklar
 nerede var?... Eyaletimiz o kadar çölleşmiş bir halde
 ki, Küçük Castilla diye ad takılmış!
 BERENGER (*Canı sıkın ve oldukça yorgun bir halde*) Ne
 bileyim işte? Belki de bir çakılın altına saklanmıştı?...
 Belki de kuru bir dala yuva kurmuştur?...
 JEAN Espri yaptığınızı sanıyorsanız, yanılıyorsunuz,
 haberiniz olsun! Çok can sıkıcısınız şeylerinize...
 aykırı görüşlerinize! Hiçbir konuda ciddi ko-
 nuşulmuyor sizinle!
 BERENGER Bugün, yalnızca bugün... Şey yüzünden...
 yani... (*Bir el hareketiyle başını gösterir*)
 JEAN Bugün de böyle, her zaman da!
 BERENGER O kadar da değil.
 JEAN Espirileriniz beş para etmiyor!
 BERENGER Ben aksini...
 JEAN (*Sözünü keserek*) Benimle dalga geçilmesinden nefret
 ederim!
 BERENGER (*Elini kalbine koyarak*) Aklımdan bile geçmez,
 sevgili Jean...
 JEAN (*Sözünü keserek*) Sevgili Bérenger, geçiriyorsunuz
 işte...
 BERENGER Yok, hayır, geçirmiyorum.
 JEAN Evet, biraz önce geçirdiniz!
 BERENGER Nasıl düşünebilirsiniz böyle bir...
 JEAN (*Sözünü keserek*) Ben olanı söylüyorum!
 BERENGER Ama sizi temin ederim ki...
 JEAN (*Sözünü keserek*) Benimle dalga geçiyorsunuz!
 BERENGER Gerçekten, çok inatçısınız.

JEAN Beni eşek yerine koyarak hem de.. Bal gibi hakaret ediyorsunuz bana.

BERENGER Böyle bir şey aklımdan bile geçmez benim.

JEAN Aklınız yok ki geçsin!

BERENGER İşte başka bir kanıtı bu da, aklımdan geçmeyeceğini gösteren.

JEAN Aklı olmayanların bile aklımdan geçen bir şeyler vardır.

BERENGER Olanaksız.

JEAN Neden olanaksızmış?

BERENGER Olanaksız olduğu için.

JEAN Siz her şeyi açıklayabileceğimizi iddia ettiğinize göre, söyleyin bakalım neden olanaksızmış...

BERENGER Çünkü ben hiçbir zaman böyle bir iddiada bulunmadım.

JEAN Öyleyse, niye o havalara giriyorsunuz! Bir kez daha soruyorum, neden hakaret ediyorsunuz bana?

BERENGER Ben size hakaret filan etmiyorum. Tam tersine. Size ne kadar fazla değer verdiğimi bilirsiniz.

JEAN Eğer bana değer veriyorsanız, neden dediğimin tersini söylüyorsunuz o zaman; kentin merkezinde bir gergedanın başıboş koşturması tehlikelidir dediğimde, hem de bir pazar sabahı, sokaklar çocuklarla doluyken... büyüklerle de tabii...

BERENGER Büyüklerin çoğu kilisede. Onlar için bir tehlike yok...

JEAN (*Sözünü keserek*) Ne münasebet, pazardalar daha.

BERENGER Şehirde bir gergedanı başıboş bırakmanın tehlikesiz olduğunu hiçbir zaman söylemedim ben. Ben sadece bu tehlikeyi düşünmemiş olduğumu söyledim. Bunu hiç düşünmemiştim.

JEAN Hiçbir zaman hiçbir şeye yormuyorsunuz zaten kafanızı!

BERENGER Tamam, kabul. Başıboş bir gergedan, iyi bir şey değildir.

JEAN Böyle bir şey olmamalıdır.

BERENGER Anlaşıldı. Böyle bir şey olmamalıdır. Hatta bu anlamsız bir şeydir. Peki. Tamam. Ama bu hayvan yüzünden benimle kavga etmeniz gerekmez. Benimle ne alıp veremediğiniz ne, önümüzden tek tırnaklılar familyasından sıradan bir hayvan tesa'üfen geçti diye? Lafı bile edilmeye değmez aptal bir dörtayaklı! Üstelik vahşi de... Hem artık ortadan da kayboldu, artık yok. Var olmayan bir hayvanla uğraşacak değiliz. Başka şeylerden konuşalım, sevgili Jean, başka şeylerden konuşalım, konuşacak şey mi yok... (*Esner, kadehini alır*) Sağlığınıza!

(*Bu sırada, Mantıkçı ile Yaşlı Bay sağdan sahneye girerler; konuşa konuşa gidip, kafenin terasına, Bérenger ile Jean'ın biraz uzağına, arkalarında, sağ taraflarındaki bir masaya otururlar*)

JEAN O kadehi masaya koyun. İçmeyin.

(*Jean pastisinden büyük bir yudum içer, sonra yarı yarıya boşalmış kadehini masaya koyar. Bérenger kadehini elinde tutmaktadır, masaya koymaz, ama içmeye de cesaret edemez*)

BERENGER Patrona bırakacak değilim! (*İçmeye kalkışır*)

JEAN Onu suraya koyun diyorum size.

BERENGER Tamam. (*Kadehi masaya koymak ister. Bu sırada genç ve sarışın daktilo kız Daisy soldan sağa sahneden geçer. Daisy'yi gören Bérenger birden ayağa fırlar, kalkarken de kadehini devirir; devrilen kadehi Jean'ın pantolonunu ıslatır*) Eyvah, Daisy!

JEAN Dikkat! Ne kadar sakarsınız.

BERENGER Bu Daisy... özür dilerim... (*Daisy onu görmesin diye saklanır*) Beni görsün istemiyorum... bu halimle.

JEAN Bağışlanacak hiçbir yanınız yok, hiç yok! (*Sahnedan çıkan Daisy'ye bakar*) Bu genç kızdan çekiniyor musunuz yoksa?

BERENGER Susun, susun.

JEAN Hiç de kötü birine benzemiyor!

BERENGER (*Daisy çıktıktan sonra Jean'ın yanına gelerek*)

Tekrar özür dilerim, bu şey için...

JEAN İşte içkinin sonu, insan hareketlerine hâkim olamaz, ellerinde güç kalmaz, sersemleşir, sıfırı tüketir. Siz kendi mezarınızı kazıyorsunuz, sevgili dostum. Kendinizi tüketiyorsunuz.

BERENGER Aslında içkiyi o kadar sevmiyorum. Ama içmezsem de olmuyor. Sanki bir şeyden korkuyormuş gibiyim hep, korkum geçsin diye içiyorum.

JEAN Ne korkusu!

BERENGER Tam bilemiyorum. Açıklanması zor korkular. Yaşamda, insanların arasında kendimi rahat hissetmiyorum, ancak gidip bir kadeh bir şey içince rahatlatıyorum, gevşiyorum, unutuyorum.

JEAN Siz asıl kendinizi unutuyorsunuz, ne yapmanız gerektiğini unutuyorsunuz!

BERENGER Yorgunum, yıllardan beri yorgunum. Bedenimin ağırlığını güç taşıyorum...

JEAN Tam bir alkolik nörastenisi, şarapçının hüznü...

BERENGER *(Sözünü sürdürerek)* Her an bedenimin varlığını hissediyorum, sanki kurşundanmış gibi, ya da sırtımda birini daha taşıyormuşum gibi. Kendime alışamadım bir türlü. Ben ben miyim, değil miyim bilemiyorum. Biraz içtiğimde, o yük kayboluyor, kendimi tanıyorum, ben oluyorum.

JEAN Abuk sabuk laflar bütün bunlar, Bérenger, bana bakın. Ben sizden daha ağırım. Ama kendimi hafif hissediyorum, hafif, hafif!

(Kollarını uçacakmış gibi sallar. Yeniden sahneye girmiş olan Yaşlı Bay ile Mantıkçı konuşa konuşa sahnede birkaç adım atmışlardır. Tam bu anda Jean ile Bérenger'nin yanından geçmektedirler. Jean'ın bir kolu çok şiddetli bir biçimde Yaşlı Bay'a çarpar; Yaşlı Bay, Mantıkçı'nın üstüne düşer)

MANTIKÇI *(Tartışmayı sürdürerek)* Size örnek sayılabilecek bir silojizma... *(Jean'ın kolu çarpar)* Ay!...

YAŞLI BAY *(Jean'a)* Dikkat edin. *(Mantıkçı'ya)* Özür dile-

rim.

JEAN *(Yaşlı Bay'a)* Özür dilerim.

MANTIKÇI *(Yaşlı Bay'a)* Ziyarı yok.

YAŞLI BAY *(Jean'a)* Ziyarı yok.

(Yaşlı Bay ile Mantıkçı, kafenin terasında, Jean ile Bérenger'nin biraz sağına, arkalarındaki masalardan birine otururlar)

BERENGER *(Jean'a)* Siz güçlüsünüz.

JEAN Evet, güçlüyüm, birkaç nedenle güçlüyüm. Her şeyden önce, güçlü olduğum için güçlüyüm, sonra güçlüyüm çünkü manevi gücüm yüksek. Ayrıca da güçlüyüm çünkü alkole batmış değilim. Sizi kızdırmak istemiyorum, sevgili dostum, ama aslında her şeyin temeli alkol.

MANTIKÇI *(Yaşlı Bay'a)* İşte size örnek sayılabilecek bir silojizma: "Kedinin dört ayağı vardır. Sarman ile Tekir'in de dörder ayakları vardır. Öyleyse Sarman ile Tekir kedidirler".

YAŞLI BAY *(Mantıkçı'ya)* Benim köpeğimin de dört ayağı var.

MANTIKÇI *(Yaşlı Bay'a)* Öyleyse, o da bir kedi.

BERENGER *(Jean'a)* Benimse yaşama gücüm bile ancak var. Yaşamak istemiyorum belki de.

YAŞLI BAY *(Uzun uzun düşündükten sonra Mantıkçı'ya)* Demek mantıksal olarak benim köpeğim bir kedi olmalı.

MANTIKÇI *(Yaşlı Bay'a)* Mantıksal olarak, öyle. Ancak bunun karşısı da doğrudur.

BERENGER *(Jean'a)* Yalnızlığın üstümdeki ağırlığına dayanamıyorum. Toplumunkine de.

JEAN *(Bérenger'ye)* Çelişkiye düşüyorsunuz. Ağırlığını hissettiren yalnızlık mı, yoksa kalabalık mı? Düşünür geçiniyorsunuz, ama mantığın kırıntısı yok sizde.

YAŞLI BAY *(Mantıkçı'ya)* Çok güzel bir şeymiş, mantık.

MANTIKÇI *(Yaşlı Bay'a)* Kötüye kullanıma koşuluyla.

BERENGER *(Jean'a)* Yaşamak doğal olmayan bir şey.

JEAN Tam tersine. Daha doğal olamaz. Kanıtı da şu:
Bütün herkes yaşıyor.

BERENGER Ölümlerin sayısı yaşayanlarınkinden çok fazla.
Durmadan da artıyor. Yaşayanların sayısı çok az.

JEAN Ölü diye bir şey yoktur, bunu söylemenin de şimdi
tam sırası!... Kah! Kah! (*Kahkahayla güler*) Onların da
mı ağırlığını hissediyorsunuz? Olmayan şeylerin
ağırlığı mı olurmuş?

BERENGER Kendi kendime acaba ben var mıyım diye
soruyorum!

JEAN (*Bérenger*'ye) Siz var değilsiniz, dostum, çünkü
düşünmüyorsunuz! Düşünün, var olursunuz.

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Bir başka silojizma örneği: "Bü-
tün kediler ölümlüdür. Sokrates de ölümlüdür. Öy-
leyse Sokrates bir kedir".

YAŞLI BAY Hem de dört ayağı vardır. Doğru, benim adı
Sokrates olan bir kelim var.

MANTIKÇI Görüyor musunuz işte...

JEAN (*Bérenger*'ye) Siz aslında numaracının tekisiniz.
Yalancının teki. Yaşamın sizi ilgilendirmediğini
söylüyorsunuz. Ama biriyle ilgileniyorsunuz!

BERENGER Kiminle?

JEAN İş yerinden tanıdığınız şu hanım kız, biraz önce
geçen. Ona âşıkınız!

YAŞLI BAY (*Mantıkçı*'ya) Sokrates demek bir kediymiş!

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Mantık yoluyla kanıtlandı işte.

JEAN (*Bérenger*'ye) Sizi bu berbat halinizle görsün iste-
miyordunuz. (*Bérenger bunu da nereden
çıkartıyorsunuz anlamına bir hareket yapar*) Bu da bazı
şeylere karşı ilgisiz olmadığınızı gösteriyor. Ama
Daisy sarhoşun tekine yüz verir mi hiç?

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Biz yine kedilerimize dönelim.

YAŞLI BAY (*Mantıkçı*'ya) Dinliyorum.

BERENGER (*Jean'a*) Her ne halse, zaten gönlü bir
başkasında gibi.

JEAN (*Bérenger*'ye) Kim ki o?

BERENGER Dudard. İş yerinden bir meslektaş, hukuk
mezunu, alanında uzman, şirkette geleceği parlak,
Daisy'nin gönlüne de girmiş; onunla başa çıkamam.

MANTIKÇI, (*Yaşlı Bay'a*) Sarman adlı kedinin dört ayağı
vardır.

YAŞLI BAY Nereden biliyorsunuz?

MANTIKÇI Varsayım böyle.

BERENGER (*Jean'a*) Şef çok beğeniyor onun çalışmasını.
Benimse geleceğim yok, eğitimim yok, hiçbir şansım
yok.

YAŞLI BAY (*Mantıkçı*'ya) Ya! Demek varsayım böyle!

JEAN (*Bérenger*'ye) Demek böyle, kendiliğinizden vaz-
geçiyorsunuz...

BERENGER (*Jean'a*) Başka ne yapabilirim ki?

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Tekir'in de dört ayağı vardır.
Tekir ile Sarman'ın kaç ayakları vardır?

YAŞLI BAY (*Mantıkçı*'ya) Birlikte mi, ayrı ayrı mı?

JEAN (*Bérenger*'ye) Yaşam bir mücadeledir, savaşmamak
korkaklıktır!

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Birlikte, ya da ayrı ayrı, duruma
göre.

BERENGER (*Jean'a*) Başka ne yapabilirim ki, ona karşı
hiçbir silahım yok.

JEAN Silahlanın, dostum, silahlanın.

YAŞLI BAY (*Algılayabilmek için büyük çaba harcadıktan
sonra, Mantıkçı*'ya) Sekiz, sekiz ayak.

MANTIKÇI Mantık akıldan hesaplamayı sağlar.

YAŞLI BAY Pek çok yönü var ama!

BERENGER (*Jean'a*) Nerede bulayım ben silah filan?

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Mantığın sınırı yoktur!

JEAN Kendinizde. İradenizle.

BERENGER (*Jean'a*) Ne silahı?

MANTIKÇI (*Yaşlı Bay'a*) Şimdi göreceksiniz...

JEAN (*Bérenger*'ye) Sabrın, kültürün, zekânın sağladığı
silahlar. (*Bérenger esner*) Cin gibi, parlak zekâlı biri
olun. Günün havasına uydurun kendinizi.

BERENGER (Jean'a) Günün havasına nasıl uyacağım ki?
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Bu kedilerin iki ayağını çıkarsam. Her birinin kaç ayağı olur?
 YAŞLI BAY Ama bu çok zor.
 BERENGER (Jean'a) Ama bu çok zor.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Tersine çok kolay.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Sizin için kolay belki, ama benim için değil.
 BERENGER (Jean'a) Sizin için kolay belki, ama benim için değil.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Düşünün hele bir. Yapmaya çalışın.
 JEAN (Bérenger'ye) İsteyin hele bir. Yapmaya çalışın.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Beceremiyorum.
 BERENGER (Jean'a) Gerçekten beceremiyorum.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Size her şeyi anlatmak gerekiyor.
 JEAN (Bérenger'ye) Size her şeyi anlatmak gerekiyor.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Bir kâğıt alıp hesaplayın. İki kediden altı bacak çıkartınca, her kedide kaç bacak kalır?
 YAŞLI BAY Bir dakika...
 (Cebinden çıkardığı bir kâğıdın üstünde hesaplar)
 JEAN Yapmanız gereken şu, giyiminize dikkat etmelisiniz, her gün tıraş olmalısınız, gömleğiniz temiz olmalı.
 BERENGER (Jean'a) Kuru temizlemeciler çok pahalı...
 JEAN (Bérenger'ye) İçki parasından ayırın. Sokak kıyafetiniz de şöyle olmalı şapka, böyle bir kravat, şık bir giysi, gıcır gıcır boyalı ayakkabılar.
 (Giyim kuşamdan söz ederken, Jean, böbürlenerek, kendi şapkasını, kendi kravatını, kendi ayakkabılarını gösterir)
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Birden çok çözüm yolu var.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Söyleyin.
 BERENGER (Jean'a) Peki sonra ne olacak? Söyleyin...
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Sizi dinliyorum.

BERENGER (Jean'a) Sizi dinliyorum.
 JEAN (Bérenger'ye) Çekingensiniz, ama yeteneklisiniz!
 BERENGER (Jean'a) Kim, ben mi yetenekliyim?
 JEAN Yeteneğinizi değerlendirin. İçinde olmak gerekir her zaman yaşamın. Çağımızın yazınsal ve kültürel olaylarından uzak kalmayın.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) İlk çözüm şu: Bir kedide dört, ötekinde iki bacak kalır.
 BERENGER (Jean'a) O kadar az boş vaktim var ki.
 MANTIKÇI Yeteneklisiniz, yeteneğinizi değerlendirmelisiniz.
 JEAN Vaktiniz ne kadar az olursa olsun, değerlendirin onu. Kendinizi kapıp koyuvermeyin.
 YAŞLI BAY Hiç vaktim olmadı. Memur oldum hep ben.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) İnsan isterse zaman bulur kendini yetiştirmeye.
 JEAN (Bérenger'ye) İnsan isterse zaman bulur.
 BERENGER (Jean'a) Artık çok geç.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Artık biraz geç, benim için.
 JEAN (Bérenger'ye) Hiçbir zaman geç değildir.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Hiçbir zaman geç değildir.
 JEAN (Bérenger'ye) Siz de sekiz saat çalışıyorsunuz benim gibi, herkes gibi, peki ama pazar günleri, akşamları, üç haftalık izine çıktığınızda yazın ne yapıyorsunuz? İnsan yöntemli çalışırsa yeter de artar bile bu kadar zaman.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Peki, öteki çözümler? Yöntemli, yöntemli...
 (Yaşlı Bay yeniden hesaplamaya koyulur)
 JEAN (Bérenger'ye) Bakın, içip içip hastalanmak yerine, her şeyi yapabilecek durumda olmak, dinç olmak daha iyi değil mi, iş yerinde bile?
 BERENGER (Jean'a) Ne yapmalıyım?...
 JEAN (Bérenger'ye) Müzelere gidin, yazınsal dergiler okuyun, konferanslara gidin. Bunalımdan uzaklaştırır bunlar sizi, düşüncenizi biçimlendirir. Dört haftada

kültürlü biri olur çıkarsınız
 BERENGER (Jean'a) Haklısınız!
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Beş bacaklı bir kedi olabilir...
 JEAN (Bérenger'ye) Ben demiyorum, siz söylüyorsunuz.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Bir tane de tek bacaklı. Ancak bu durumda hâlâ kedi mi olurlar?
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Niye olmasınlar?
 JEAN (Bérenger'ye) Elinizdeki bütün parayı içkiye yatıracak yerde, güzel bir oyun izlemek için tiyatroya gitseniz daha iyi olmaz mı? Herkesin sözünü ettiği öncü tiyatroyu biliyor musunuz? Ionesco'nun oyunlarını okudunuz mu?
 BERENGER (Jean'a) Ne yazık ki, hayır! Ama duydum, yalnızca...
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) İki kedinin sekiz bacağından ikisi çıkarılırsa...
 JEAN (Bérenger'ye) Biri oynanıyor bugünlerde. Gidip görün.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Altı bacaklı bir kedi elde edebiliriz...
 JEAN Günümüzün sanat dünyasına adımınızı atmanız için işte iyi bir fırsat.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Bir de, hiç bacağı olmayan bir kedi.
 BERENGER Haklısınız, haklısınız. Dediginizi yapacağım, kendimi günün havasına uyduracağım.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Bu durumda, bu ayrıcalıklı bir kedi olur.
 BERENGER (Jean'a) Size söz veriyorum.
 JEAN Kendi kendinize söz verin, asıl kendinize söz verin.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Bir de bütün bacaklarından yoksun, doğal özelliklerini yitirmiş bir kedi mi?
 BERENGER Çok ciddi olarak kendi kendime söz veriyorum. Kendi sözümü kendim tutacağım.
 MANTIKÇI Bu adil olmaz. Dolayısıyla da mantıklı ol-

maz.
 BERENGER (Jean'a) İçmek yerine, zihnimi donatmaya karar verdim. Şimdi daha iyi hissediyorum kendimi. Zihnim açılıyor.
 JEAN Tabii ya!
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Mantıklı değil mi?
 BERENGER Bu akşamüstünden tezi yok, belediye müzesine gideceğim. Akşama da tiyatroya iki bilet alacağım. Benimle gelir misiniz?
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Değil, çünkü adalet, mantık demektir.
 JEAN (Bérenger'ye) Bunda sebat etmeniz gerek. İyi niyetiniz sürekli olmalı.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Anlıyorum. Adalet...
 BERENGER (Jean'a) Söz veriyorum, sözüm söz. Akşamüstü benimle müzeye geliyor musunuz?
 JEAN (Bérenger'ye) Bu akşamüstü şekerleme yapacağım, programım öyle.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Adalet de mantığın bir yüzüdür.
 BERENGER (Jean'a) Ama bu akşam tiyatroya geleceksiniz, değil mi?
 JEAN Yok, bu akşam olmaz.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Zihninizi açılıyor!
 JEAN (Bérenger'ye) Umarım iyi niyetiniz sürekli olur. Ama ben bu akşam arkadaşlarla buluşacağım meyhanede.
 BERENGER Meyhanede mi?
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) Zaten, hiç bacaksız bir kedi...
 JEAN (Bérenger'ye) Söz verdim. Söz verdim mi tutarım.
 YAŞLI BAY (Mantıkçı'ya) ...fare yakalamak için yeterince hızlı koşamaz.
 BERENGER (Jean'a) Ama dostum, şimdi de siz kötü örnek oluyorsunuz! Sarhoş olacaksınız.
 MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) İlerleme göstermeye başladınız bile mantıkta!

(Yeniden, hızla yaklaşan bir gergedanın son sürat koşarken çıkardığı sesler, böğürtüler, solukları duyulur; ancak gürültüler bu kez, ters yönde, soldaki kuliste, sahnenin arkasından önüne doğru gelir)

JEAN (Son derece öfkelenmiştir; Bérenger'ye) Sevgili dostum, bir kereyle bir şey olmaz. Sizin durumunuza benzer hiçbir yanı yok. Çünkü siz... siz... aynı şey değil...

BERENGER (Jean'a) Niye aynı şey değilmiş?

JEAN (Gürültüyü bastırmak için bağırarak) Ben sarhoşun teki değilim!

MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a) Bacakları olmasa da kedi fare yakalamalı. Bu onun doğasında vardır.

BERENGER (Bütün gücüyle bağırarak) Size sarhoşun tekisiniz demek istemiyorum. Ama, aynı durumdayken, neden yalnız ben olayım sarhoşun teki?

YAŞLI BAY (Bağırarak, Mantıkçı'ya) Nedir kedinin doğasında olan?

JEAN (Bağırarak, Bérenger'ye) Çünkü her şey bir ölçü sorunudur. Sizin tersinize, ben ölçülü bir insanım.

MANTIKÇI (Yaşlı Bay'a, elini huni gibi kulağına koyarak) Ne diyorsunuz?

(Dördünün de seslerini örten büyük bir gürültü duyulur)

BERENGER (Eli huni gibi kulağına koyarak, Jean'a) Ama ben, ne, ne diyorsunuz?

JEAN (Avaz avaz bağırarak) Şunu söylüyorum...

YAŞLI BAY (Avaz avaz bağırarak) Şunu söylüyorum...

JEAN (Çok yaklaşan gürültünün farkına varmıştır) Ne oluyor?

MANTIKÇI Bu da nesi?

JEAN (Ayağa kalkar, kalkarken sandalyesini devirir, bir gergedanın ters yönde geçerken çıkardığı seslerin geldiği sol kulise doğru bakar) Hiii, bir gergedan!

MANTIKÇI (Ayağa kalkar, sandalyesini düşürür) Hiii, bir gergedan!

BERENGER (Yine yerinden kalkmaz, ancak bu sefer daha ayıktır) Gergedanlar! Ters yönde bu kez.

MASALARA BAKAN KIZ (Elinde bir tepsi ve kadehlerle içerden çıkar) Ne oluyor? Hiii, bir gergedan!

(Tepsi elinden düşer, bardaklar kırılır)

PATRON (İçeriden çıkar) Ne oluyor?

MASALARA BAKAN KIZ (Patron'a) Bir gergedan!

MANTIKÇI Bir gergedan, karşı kaldırımında bütün hızıyla gidiyor!

BAKKAL (Dükkânından çıkar) Hiii, bir gergedan!

JEAN Hiii, bir gergedan!

BAKKAL KADIN (Dükkânın üstündeki katın penceresinden başını çıkarır) Hiii, bir gergedan!

PATRON (Masalara Bakan Kız'a) Kadehleri kırmak için bir neden olamaz.

JEAN Burnunun dikine gidiyor, sergenleri devirecek.

DAISY (Soldan girer) Hiii, bir gergedan!

BERENGER (Daisy'yi görür) Hiii, Daisy!

(Biraz önceki gibi yine kaçışan insanların ayak sesleri, "Ah"lar, "of"lar duyulur)

MASALARA BAKAN KIZ Vay canına!

PATRON (Masalara Bakan Kız'a) Kırdığınızı ödeyeceksiniz!

(Bérenger, Daisy onu görmesin diye, yerinde küçülür.

Yaşlı Bay, Mantıkçı, Bakkal Kadın, Bakkal sahnenin ortasına doğru giderler ve haykırırlar)

BİRLİKTE Vay canına!

JEAN ve BERENGER Vay canına!

(Önce yürek paralayan bir miyavlama, sonra da onun kadar etkili bir kadın çılgılığı duyulur)

HEPSİ Hiii!

(Aynı anda, gürültüler hızla uzaklaşırken, deminki Ev Kadını girer; elinde sepeti yoktur, ama kucağında kanlar içinde ölü bir kedi vardır.)

EV KADINI (Ağlaşarak) Kedimi ezdi, kedimi ezdi!

(Bakkal, penceredeki Bakkal Kadın, Yaşlı Bay, Daisy,

Mantıkçı. Ev Kadını'nın çevresini sararlar ve ona şöyle derler)

BİRLİKTE Çok yazık, zavallı hayvancık!

YAŞLI BAY Zavallı hayvancık!

DAISY ve MASALARA BAKAN KIZ Zavallı hayvancık!

BAKKAL, BAKKAL KADIN (*Pencereden*), YAŞLI BAY,

MANTIKÇI Zavallı hayvancık!

PATRON (*Kırılan kadehler ile devrilmiş sandalyeleri göstererek. Masalara Bakan Kız'a*) Ne oyalanıyorsunuz? Toplasanıza şunları!
(*Jean ile Bérenger de, kucagındaki ölü kedisiyle ağlaşan Ev Kadını'nın yanına gelirler*)

MASALARA BAKAN KIZ (*Arkasında kalan Ev Kadını'na baka baka cam kırıkları ile sandalyeleri toplamak üzere yürürken*) Zavallı hayvancık!

PATRON (*Masalara Bakan Kız'a parmağıyla cam kırıkları ile devrilmiş sandalyeleri gösterir*) Şurada, şurada!

YAŞLI BAY (*Bakkal'a*) Ne diyorsunuz bu işe?

BERENGER (*Ev Kadını'na*) Ağlamayın bayan, yüreğimizi paralıyorsunuz!

DAISY (*Bérenger'ye*) Bay Bérenger... Siz burada mıydınız? Gördünüz mü olanı?

BERENGER (*Daisy'ye*) Günaydın, Bayan Daisy, tıraş olacak vakit bulamadım, kusuruma bakmayın...

PATRON (*Kırıkların toplanmasını denetledikten sonra, Ev Kadını'na doğru bakar*) Zavallı hayvancık!

MASALARA BAKAN KIZ (*Sırtı Ev Kadını'na dönük olarak kırıkları toplarken*) Zavallı hayvancık!

(*Bütün bu replikler, tabii ve çok hızlı bir biçimde, neredeyse hepsi aynı anda söylenmelidir*)

BAKKAL KADIN (*Pencerede*) Buna yürek dayanmaz!

EV KADINI (*Ağlaşırken kedisini kucagında sallar*) Zavallı Mitsu'cuğum, zavallı Mitsu'cuğum!

YAŞLI BAY (*Ev Kadını'na*) Sizinle başka koşullarda karşılaşmak isterdim!

MANTIKÇI (*Ev Kadını'na*) Ne yaparsınız bayan, bütün

kediler ölümlüdür! Bu gerçeği kabullenmek gerek.

EV KADINI (*Ağlaşarak*) Kedim, kedim, kedim!

PATRON (*Cam kırıklarını önlüğüne toplamış olan Masalara Bakan Kız'a*) Haydi, çöpe atın onları! (*Sandalyeleri kendisi kaldırır*) Bana bin frank borçlusunuz!

MASALARA BAKAN KIZ (*Kafeden içeri girerken. Patron'a*) Aklınız fikriniz paracıklarınızda.

BAKKAL KADIN (*Ev Kadını'na, pencereden*) Sakinleşin artık bayan.

YAŞLI BAY (*Ev Kadını'na*) Sakinleşin artık, sevgili bayan.

BAKKAL KADIN (*Pencereden*) İçimiz üzülmüyor ama!

EV KADINI Kedim! kedim! kedim!

DAISY Evet, içimiz üzülmüyor.

YAŞLI BAY (*Ev Kadını'nın koluna girerek onu masalardan birine götürür; herkes de artları sıra gelir*) Şuraya oturun, bayan.

JEAN (*Yaşlı Bay'a*) Ne diyorsunuz bu olanlara?

BAKKAL (*Mantıkçı'ya*) Ne diyorsunuz bu olanlara?

BAKKAL KADIN (*Pencereden, Daisy'ye*) Ne diyorsunuz bu olanlara?

PATRON (*Hâlâ kucagında ölü kedisini sallayan ve ağlayan Ev Kadını bir sandalyeye oturtulurken Masalara Bakan Kız kafeden çıkar*) Bayana bir bardak su getirin.

YAŞLI BAY (*Ev Kadını'na*) Oturun, sevgili bayan!

JEAN Zavallı kadın!

BAKKAL KADIN (*Pencereden*) Zavallı hayvan!

BERENGER (*Masalara Bakan Kız'a*) Su yerine konyak getirin.

PATRON (*Masalara Bakan Kız'a*) Konyak getirin! (*Bérenger'yi gösterir*) Parasını bu bey verecek!

(*Masalara Bakan Kız kafeye girerken şunu söyler*)

MASALARA BAKAN KIZ Tamam, bir konyak!

EV KADINI (*Hıçkırıkla hıçkırıkla ağlarken*) İstemiyorum, istemiyorum!

BAKKAL Demin de geçmişti, dükkânın önünden.

JEAN (*Bakkal'a*) Bu deminki değildi!

BAKKAL (Jean'a) Nasıl olur...

BAKKAL KADIN Hayır, deminkiydi.

DAISY İkinci kez mi geçiyor?

PATRON Bana göre deminkiydi.

JEAN Hayır, aynı gergedan değildi. Deminki çift boynuzlu bir Asya gergedanıydı; buysa tek boynuzlu bir Afrika gergedanı!

(Masalara Bakan Kız kafeden elinde bir konyak kadehiyle çıkar, kadehi Ev Kadını'na götürür)

YAŞLI BAY. İşte konyak da geldi, iyi gelecektir size.

EV KADINI (Gözyaşları içinde) Olmaaaz...

BERENGER (Birden sinirlenerek Jean'a) Aptalca şeyler söylüyorsunuz!... Nasıl seçebildiniz ki boynuzlarını! Hayvan öyle hızlı geçti ki, kendisini bile ancak gördük...

DAISY (Ev Kadını'na) Olur, olur, iyi gelir!

YAŞLI BAY (Bérenger'ye) Gerçekten de hızlı gidiyordu.

PATRON (Ev kadını'na) Bir yudum alın, iyidir.

BERENGER (Jean'a) Boynuzları sayacak vaktiniz olmadı...

BAKKAL KADIN (Masalara Bakan Kız'a, pencereden) İçirin ona.

BERENGER (Jean'a) Üstelik, toz bulutu içindeydi de...

DAISY (Ev Kadını'na) İçin, bayan.

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na) Bir yudumcuk, sevgili bayancığım... haydi, bir gayret...

(Masalara Bakan Kız, kadehi dudaklarına tutarak Ev Kadını'na konyacı içirir. Ev Kadını içmek istemezmiş gibi yapar, ancak yine de içer)

MASALARA BAKAN KIZ İşte böyle!

BAKKAL KADIN (Pencereden) ve DAISY İşte böyle!

JEAN (Bérenger'ye) Benim kafam bulanık değil. Hemen hesaplayıveririm ben, benim zihnim hep açıktır!

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na) Daha iyi misiniz?

BERENGER (Jean'a) Kafası öne eğmiş koşuyordu, ama.

PATRON (Ev Kadını'na) Konyacım nefis ama, değil mi?

JEAN (Bérenger'ye) Daha iyi ya, daha iyi görünüyordu.

EV KADINI (İçkiyi bitirdikten sonra) Kedim!

BERENGER (Öfkeyle Jean'a) Aptalca laflar bütün bunlar! Aptalca laflar!

BAKKAL KADIN (Pencereden, Ev Kadını'na) Benim bir kedim var, size verebilirim.

JEAN (Bérenger'ye) Ne? Benim söylediklerimin aptalca olduğunu ileri sürme cesaretini nereden buluyorsunuz?

EV KADINI (Bakkal Kadın'a) Başkasını istemem!

(Kedisini kucağında sallayarak hıçkırarak ağlar)

BERENGER (Jean'a) Evet, tam da öyle söylüyorum, aptalca laflar.

PATRON (Ev Kadını'na) Durumu kabullenin artık!

JEAN (Bérenger'ye) Ben hiçbir zaman aptalca laflar etmem!

YAŞLI BAY (Ev Kadını'na) Olaya filozofça bakın!

BERENGER (Jean'a) Kendini beğenmişin tekisiniz siz! (Sesini yükselterek) Ukalanın teki...

PATRON (Jean ile Bérenger'ye) Beyler, beyler!

BERENGER (Konuşmasını sürdürerek, Jean'a) ...Hem de bildiğini sandığı şeyleri bilmeyen bir ukala; bir kere, tek boynuzlu olan Asya gergedanıdır, Afrika gergedanı çift boynuzludur...

(Öteki kişiler Ev Kadını'nın yanından ayrılıp avaz avaz bağırarak tartışan Jean ile Bérenger'nin çevresini sararlar)

JEAN (Bérenger'ye) Yanılıyorsunuz, tam tersi!

EV KADINI (Tek başına kalmıştır) O kadar şekerdi ki!

BERENGER Var mısınız bahsine?

MASALARA BAKAN KIZ Bahse girmek istiyorlar!

DAISY (Bérenger'ye) Sinirlenmeyin, Bay Bérenger.

JEAN (Bérenger'ye) Ben sizinle bahse girmem. Asıl sizin kafanız çift boynuzlu! Asyalı herif!

MASALARA BAKAN KIZ Hii!

BAKKAL KADIN (Pencereden, Bakkal'a) Dövüşecekler.

BAKKAL (*Bakkal Kadın'a*) Tabii, bahis bu!

PATRON (*Jean ile Bérenger'ye*) Burada rezalet istemiyorum.

YAŞLI BAY Şey... Acaba hangi tür gergedan tek boynuzluydu? (*Bakkal'a*) Siz ticaret yapıyorsunuz, bilmelisiniz bunu!

BAKKAL KADIN (*Pencereden, Bakkal'a*) Bilmen gerekir!

BERENGER (*Jean'a*) Benim boynuzum yok. Hiçbir zaman da olmayacak!

BAKKAL (*Yaşlı Bay'a*) Ticaret yapanların her şeyi bilimleri diye bir şey olmaz!

JEAN (*Bérenger'ye*) Olur!

BERENGER (*Jean'a*) Asyalı da değilim. Hem, Asyalılar da herkes gibi insandır...

MASALARA BAKAN KIZ Evet, Asyalılar da insandır, sizin benim gibi...

YAŞLI BAY (*Patron'a*) Haklısınız!

PATRON (*Masalara Bakan Kız'a*) Size fikrinizi soran olmadı!

DAISY (*Patron'a*) Haklı. Onlar da bizim gibi insanlar. (*Ev Kadını, bütün bu tartışmalar sırasında ağlayıp sızlanmayı sürdürür*)

EV KADINI O kadar akıllıydı ki, bizden biri gibiydi.

JEAN (*Kendinden geçmiş bir halde*) Onlar sarıdır! (*Ev Kadını ile Jean ve Bérenger'nin çevresine toplanmış olanların arasında, biraz açıkta duran Mantıkçı tartışmayı, ilgiyle izlemektedir; ancak söze karışmamaktadır*)

JEAN İyi günler dilerim, beyler! (*Bérenger'ye*) Size iyi günler bile dilemiyorum!

EV KADINI (*Aynı durumda*) Bizi o kadar severdi ki! (*Hıçkırma hıçkırma ağlar*)

DAISY Ama olmaz ki, Bay Bérenger, olmaz ki, Bay Jean...

YAŞLI BAY Benim Asyalı dostlarım oldu. Ama onlar belki de gerçek Asyalı değillerdi...

PATRON Ben gerçek Asyalılar tanıdım.

MASALARA BAKAN KIZ (*Bakkal Kadın'a*) Benim de bir Asyalı dostum oldu.

EV KADINI (*Aynı durumda*) Küçücükken almıştım onu!

JEAN (*Kendini kaybetmiş bir halde*) Onlar sarıdır! Sarı! sapsarı!

BERENGER (*Jean'a*) Siz kendinize bakın asıl, siz de pancar gibi kızardınız!

BAKKAL KADIN (*Pencereden*) ve MASALARA BAKAN KIZ Ay, ay, ay!

PATRON İş sarpa sarıyor!

EV KADINI (*Aynı durumda*) O kadar temizdi ki! İşini toprağına yapardı!

JEAN (*Bérenger'ye*) Madem öyle, beni bir daha görmeyeceksiniz! Vaktimi yitiriyorum sizin gibi bir salakla.

EV KADINI (*Aynı durumda*) Her derdini anlatırdı! (*Jean, çok öfkeli bir halde sağdan hızla çıkar. Çıkmadan önce son bir kez geriye döner*)

YAŞLI BAY (*Bakkal'a*) Başka Asyalılar da var, beyaz, siyah, mavi, başkaları, bizim gibiler.

JEAN (*Bérenger'ye*) Ayyaş! (*Hepsi, nasıl böyle bir şey söyleyebiliyor gibisinden Jean'a şaşkın bakarlar*)

BERENGER (*Jean'ın çıktığı yöne doğru*) Hiç yakışmıyor!

HEPSİ (*Jean'ın çıktığı yöne doğru*) Hi!

EV KADINI (*Aynı durumda*) Bir konuşması eksikti. Onu bile beceriyordu.

DAISY (*Bérenger'ye*) Onu kızdırmamalıydınız.

BERENGER (*Daisy'ye*) Ben bir şey yapmadım ki...

PATRON (*Masalara Bakan Kız'a*) Küçük bir tabut getirin, bu hayvancık için...

YAŞLI BAY (*Bérenger'ye*) Galiba siz haklısınız. Çift boynuzlu olan Asya gergedanıdır, Afrika gergedanıysa tek...

BAKKAL Bu bey tersini ileri sürmüştü.

DAISY (*Bérenger'ye*) İkiniz de doğru yapmadınız!

YAŞLI BAY (*Bérenger'ye*) Yine de haklıydınız.

MASALARA BAKAN KIZ (*Ev Kadını'na*) Haydi, bayan, onu şu kutuya koyalım.

EV KADINI (*Deli gibi ağlarken*) Asla! Asla!

BAKKAL: Özür dilerim, ben Bay Jean'ın haklı olduğunu düşünüyorum.

DAISY (*Ev Kadını'na doğru döner*) Mantıklı davranın, bayan!

(*Daisy ile Masalara Bakan Kız, Ev Kadını'nı kucığında ölen kedisiyle, kafenin girişine doğru götürürler*)

YAŞLI BAY (*Daisy ile Masalara Bakan Kız'a*) Benim de size eşlik etmemi ister misiniz?

BAKKAL: Asya gergedanı tek boynuzludur, Afrika gergedanıysa çift. Tam tersi de olur.

DAISY (*Yaşlı Bay'a*) Zahmet etmeyin.

(*Daisy ile Masalara Bakan Kız, sürekli ağlayıp sızlayan Ev Kadını'nı kafeden içeri sokarlar*)

BAKKAL KADIN (*Pencereden, Bakkal'a*) Sen yok musun, hep farklıdır herkesten düşüncelerin!

BERENGER (*Ötekiler gergedan boynuzları üzerine tartı-şırlarken, kendi kendine*) Daisy'nin hakkı var, ona karşı gelmemeliydim.

PATRON (*Bakkal Kadın'a*) Kocanızın hakkı var, Asya gergedanı çift boynuzludur, Afrika gergedanının da çift boynuzlu olması gerekir; tam tersi de olabilir.

BERENGER (*Kendi kendine*) Kendisine karşı çıkılmasına dayanamıyor. En ufak eleştiride köpürüyor.

YAŞLI BAY (*Patron'a*) Yanılıyorsunuz, dostum.

PATRON (*Yaşlı Bay'a*) Siz öyle sanın!...

BERENGER (*Kendi kendine*) Tek kusuru hemen öfkelenmesi.

BAKKAL KADIN (*Pencereden, Yaşlı Bay'a, Patron'a ve Bakkal'a*) Belki ikisi de aynıdır.

BERENGER (*Kendi kendine*) Aslında altın gibi bir kalbi vardır, bana da çok iyiliği dokundu.

PATRON (*Bakkal Kadın'a*) Biri çift boynuzluysa, öteki

ancak tek boynuzlu olabilir.

YAŞLI BAY: Belki de biri tek boynuzlu, öteki çift boynuzludur.

BERENGER (*Kendi kendine*) Keşke ona bu kadar karşı çıkmayıydım. Ama niye inat ediyor ki? Onu kızdırmak istememiştım. (*Ötekilere*) Her zaman olmadık şeyler ileri sürer. Her zaman herkesi bilgisiyle hayrete düşürmek ister. Yanılabileceğini hiçbir zaman kabul etmez.

YAŞLI BAY (*Bérenger'ye*) Kanıtlayabilir misiniz?

BERENGER: Neyi?

YAŞLI BAY: Demin söylediklerinizi, dostunuzla aranızı açan o sözleri?

BAKKAL (*Bérenger'ye*) Evet, kanıtlayabilir misiniz?

YAŞLI BAY (*Bérenger'ye*) Gergedanlardan birinin tek, ötekinin çift boynuzlu olduğunu nasıl biliyorsunuz? Ayrıca da hangisinin hangisi olduğunu?

BAKKAL KADIN: Bizim bildiğimizden fazla bir şey bilmiyor o da.

BERENGER: Bir kere, iki tane olup olmadığı bilinmiyor. Hatta ben bir tek gergedan var sanıyorum.

PATRON: İki tane olduğunu varsayalım. Tek boynuzlu olan hangisidir, Asya gergedanı mı?

YAŞLI BAY: Hayır. Afrika gergedanının iki boynuzu vardır. Öyle sanıyorum.

PATRON: İki boynuzu mu vardır?

BAKKAL: O Afrika'da olan değil.

BAKKAL KADIN: Anlaşmak hiç de kolay değil.

YAŞLI BAY: Yine de bu sorunu çözmemiz gerek.

MANTIKÇI (*Sessizliğini bozar*) Baylar, karıştığım için özür dilerim. Sorun o değil. İzninizle kendimi takdim edeyim.

EV KADINI (*Gözyaşları içinde*) Bir Mantıkçı bu!

PATRON: Vay! Mantıkçıymış!

YAŞLI BAY (*Mantıkçı'yı Bérenger'ye takdim eder*) Dostum, Mantıkçı!

BERENGER Memnun oldum, bayım.

MANTIKÇI *(Konuşmasını sürdürür)* ...profesyonel

Mantıkçı buyurun kimliğimi. *(Kimliğini gösterir)*

BERENGER Şeref verdiniz, bayım.

BAKKAL Hepimize şeref verdiniz.

PATRON O halde bize söyler misiniz, Sayın Mantıkçı, eğer

Afrika gergedanı tek boynuzluysa...

YAŞLI BAY Ya da çift boynuzlu...

BAKKAL KADIN Asya gergedanı da çift boynuzluysa.

BAKKAL Ya da tek boynuzlu

MANTIKÇI İşte, sorun burada değil. Belirtmek zorunda olduğum da bu.

BAKKAL Ama bizim bilmek istediğimiz buydu.

MANTIKÇI Bırakın konuşayım, beyler.

YAŞLI BAY Bırakalım konuşsun.

BAKKAL KADIN *(Pencereden, Bakkal'a)* Bıraksanıza konuşsun.

PATRON Sizi dinliyoruz, bayım.

MANTIKÇI *(Bérenger'ye)* Sözlerim, özellikle, size. Burada bulunan bütün ötekilere de, tabii.

BAKKAL Bizlere de...

MANTIKÇI Bakınız, tartışma ilk başlarda, elinizde olmadan gittikçe uzaklaştığınız bir sorun üzerineydi. Çıkış noktanızda, geçen gergedanın daha önce geçen mi ya da bir başkası mı olduğunu öğrenmek istiyordunuz. Yanıtlanması gereken işte budur.

BERENGER Nasıl peki?

MANTIKÇI Şöyle, iki kez arka arkaya tek boynuzlu aynı gergedanı görmüş olabilirsiniz...

BAKKAL *(Daha iyi anlayabilmek içinmiş gibi yineler)* İki kez de tek boynuzlu...

PATRON *(Aynı durumda)* ...Aynı gergedan.

MANTIKÇI *(Konuşmasını sürdürür)* ...Ancak iki kez çift boynuzlu aynı gergedanı da görmüş olabilirsiniz.

YAŞLI BAY *(Yineler)* Çift boynuzlu bir tek gergedan, iki kez...

MANTIKÇI Tastamam. Ayrıca ilk kez tek boynuzlu bir gergedan, sonra da, yine tek boynuzlu bir başka gergedan görmüş olabilirsiniz.

BAKKAL KADIN *(Pencereden)* Amanın, aman...

MANTIKÇI Ya da önce çift boynuzlu bir gergedan, sonra da yine çift boynuzlu bir ikincisini.

PATRON Doğru.

MANTIKÇI Şimdi eğer ilk kez...

BAKKAL Eğer ilk kez...

YAŞLI BAY Evet, eğer ilk kez...

MANTIKÇI Eğer ilk kez çift boynuzlu bir gergedan görmüş olsaydınız...

PATRON Çift boynuzlu...

MANTIKÇI ...ikinci kez de tek boynuzlu bir gergedan...

BAKKAL Tek boynuzlu.

MANTIKÇI ...bu da sonuç bakımından yeterli olmayacaktı.

PATRON Neden?

BAKKAL KADIN Cık, cık, cık... Hiçbir şey anlamıyorum.

BAKKAL Vay canına! Vay canına!

(Bakkal Kadın omuz silkerek içeri girer)

MANTIKÇI Şu da olabilir gergedan o zamandan beri boynuzlarından birini yitirmiş olabilir, bu durumda da biraz önce geçen daha önce geçen olabilir.

BERENGER Tamam, ama...

YAŞLI BAY *(Bérenger'nin sözünü keser)* Sözünü kesmeyin.

MANTIKÇI Ayrıca çift boynuzlu iki gergedanın her biri de bir boynuzunu yitirmiş olabilir.

YAŞLI BAY Olabilir.

PATRON Evet, olabilir.

BAKKAL Niye olmasın!

BERENGER Evet, ancak...

YAŞLI BAY *(Bérenger'ye)* Sözünü kesmeyin.

MANTIKÇI Eğer ilk kez, Asyalı ya da Afrikalı fark etmez,

tek boynuzlu bir gergedan görmüş olduğunuzu kanıtlamış olsaydınız...

YAŞLI BAY Asyalı ya da Afrikalı...

MANTIKÇI ...ikinci kez de çift boynuzlu bir gergedan...

YAŞLI BAY Çift boynuzlu!

MANTIKÇI ...ister Afrikalı, ister Asyalı olsun...

BAKKAL İster Afrikalı, ister Asyalı...

MANTIKÇI *(Kanıtlamayı sürdürür)* ...işte o zaman ancak karşımızda iki değişik gergedan olduğuna karar verebilirdik, çünkü birkaç dakika içinde, herhangi bir gergedanın burnunda, görülebilecek büyüklükte, ikinci bir boynuzun çıkması uzak bir olasılıktır...

YAŞLI BAY Uzak bir olasılıktır.

MANTIKÇI *(Değerlendirmesinden çok memnun)* ...Bu da Asyalı ya da Afrikalı bir gergedanı...

YAŞLI BAY Asyalı ya da Afrikalı.

MANTIKÇI ...Afrikalı ya da Asyalı bir gergedan yapar.

PATRON Afrikalı ya da Asyalı.

BAKKAL Vay canına, vay canına.

MANTIKÇI ...Oysa, bunun mantıksal olarak gerçekleşmesi olası değildir, çünkü aynı yaratık iki ayrı yerde doğamaz aynı anda...

YAŞLI BAY Ne de ardi ardına.

BERENGER *(Mantıkçı'ya)* Bu bana gayet açık görünüyor, ancak sorunu çözmiyor.

MANTIKÇI *(Bérenger'ye, çok bilmiş bir havada gülümseyerek)* Tabii, sayın bavam, ama böyle sunulduğunda sorun gerektiği gibi ortaya konmuş oluyor.

YAŞLI BAY Tümüyle mantıksal.

MANTIKÇI *(Başından şapkasını çıkararak selamlar)* İyi günler, baylar.
(Geriye döner ve ardında Yaşlı Bay olduğu halde soldan çıkar)

YAŞLI BAY İyi günler, baylar.

(Şapkasıyla selamlar ve Mantıkçı'nın ardından çıkar)

BAKKAL Belki mantıksal olarak doğru...

(Tam bu sırada yas içindeki Ev Kadını ellerinde bir kutuyla kafeden çıkar; ardından Daisy ile Masalara Bakan Kız gelmektedir. Bir cenaze törenine gider gibidirler)

BAKKAL *(Konuşmasını sürdürür)* ...Belki mantıksal olarak doğru, ama ister Afrikalı olsun ister Asyalı, ister tek boynuzlu, ya da çift boynuzlu, kabul edecek miyiz gergedanların kedilerimizi ezmelerini?

(Teatral bir hareketle kafeden cenaze alayı gibi çıkmakta olan Ev Kadını ile Daisy'yi gösterir)

PATRON Hakkı var, doğru! İzin veremeyiz kedilerimizin gergedanlarca, ya da herhangi bir şeyce ezilmesine!

BAKKAL İzin veremeyiz!

BAKKAL KADIN *(Dükkânını kapısından başını uzatarak, Bakkal'a)* Hadi, içeri gir! Müşteriler gelecek!

BAKKAL *(Dükkâna doğru giderken)* Hayır, izin veremeyiz!

BERENGER Jean'la tartışmamalıydım! *(Patron'a)* Bana bir kadeh konyak getirin! Büyük bir tane!

PATRON Hemen geliyor!

(Konyak getirmeye kafeye girer)

BERENGER *(Yalnızdır)* Yapmamalıydım, öfkeye kapılmamalıydım! *(Patron, elinde koca bir konyak kadehiyle kafeden çıkar)* İçim daraldı, müzeye gidemeyeceğim. Başka sefer geliştiririm düşüncemi.

(Konyak kadehini alır ve içer)

PERDE

İKİNCİ PERDE

I. TABLO

ÇEVRE DÜZENİ: Bir devlet dairesinde ya da bir özel şirkette, örneğin hukuk kitapları basan büyük bir yayınevinde bir çalışma odası. Fonda, ortada, iki kanatlı büyük bir kapı; kapının üzerindeki duvarda bir yazı: **BÖLÜM ŞEFİ.** Solda en arkada, şefin kapısının yanında, üstünde bir yazı makinesiyle Daisy'nin küçük masası. Merdivene açılan kapı ile Daisy'nin masasının arasında, soldaki duvara dayalı, üstünde memurların işe geldiklerinde imzaladıkları devam çizelgesi bulunan bir başka masa. Sonra, solda, yine ön planda, merdivene açılan kapı. Merdivenin son basamaklar ile korkulukların üst bölümü, küçük bir sahanlık görülür. Ön planda, çevresinde iki sandalye olan bir masa. Masanın üstünde dizgiden gelmiş düzeltilecek baskılar, bir mürekkep hokkası, uçlu kalemler; bu Botard ile Béranger'nin çalıştıkları masadır. Béranger soldaki sandalyeye, Botard sağdakine oturacaktır. Sağdaki duvarın yakınında, daha büyük, dikdörtgen, yine üstü kâğıtlar, dizgiden gelmiş baskılarla, vb. dolu başka bir masa. Bu masanın yanında da, karşılıklı, (daha güzel, daha "önemli") iki sandalye. Bu Dudard ile Bay Boeuf'ün masasıdır. Dudard duvar tarafındadır. Şef yardımcısıdır. Fondaki görebilecek gibi oturacaktır. Şef yardımcısıdır. Fondaki kapı ile sağdaki duvar arasında bir pencere vardır. Oyunun sahneleneceği tiyatrodan eğer bir orkestra çukuru varsa, bu pencere buradadır, en ön planda, seyircinin karşısında tasarlanmalıdır; pencerenin bir tek çerçevesi uygun olur. Sağdaki köşede, arkada, gri duvarın hemem yanına konabilir.

Duvarlar boyunca sıra sıra raflarda tozlu dosyalar ve kitaplar. Fonda, rafların üstünde yazılar vardır: **İÇTİHAHLAR, YASALAR;** biraz çapraz olabilecek sağdaki duvarda da şu yazılar **RESMİ GAZETELER, MALİ YASALAR...** Bölüm şefinin kapısının üzerindeki duvarda da 9'u 3 geçeyi gösteren bir saat. Perde açıldığında, Dudard, yazı masasının yanındaki sandalyeye yakın bir yerde, sağ profili salondan görülecek biçimde ayakta durmaktadır; yazı masasının öteki yanında, salondan sol yanı görülecek biçimde Botard durmaktadır; ikisinin arasında, yine yazı masasının yanında, yüzü seyirciye dönük, bölüm şefi; Daisy, bölüm şefinin yanında, biraz sol arkasındadır. Ellerinde yazı makinesinde yazılmış kâğıtlar vardır. Üç kişinin çevresinde durduğu masa basımevinden gelmiş düzelti bekleyen sayfalarla kaplanmış; bunların üstüne bir gazete açılmıştır. Perde açıldığında, birkaç saniye, kişiler, ilk repliğin söyleneceği ana kadar bu durumda, hareketsiz dururlar. Bu bir "canlı tablo" oluşturmalıdır. Birinci Perde'nin başında da aynı uygulama yapılmalıdır. Bölüm şefi elli yaşlarındadır; gayet şık giyinmiştir. Deniz mavisini takım elbise, yakasında Légion d'honneur rozeti, kolalı takma yaka, siyah kravat, kahverengi kocaman bir bıyık. Adı Bay Papillon'dur. Dudard: Otuz beş yaşındadır. Gri takım elbise. Ceketini eskimesin diye siyah lüstrinden kolluklar takmıştır. Gözlüklü de olabilir. Oldukça uzun boylu, geleceği parlak bir memurdur. Bölüm şefi müdür yardımcısı olunca onun yerine geçecek kişidir. Botard, Dudard'ı sevmez. Botard: Emekli ilkökul öğretmeni; kasıntı, küçük beyaz bıyıklı; altmış yaşlarında olduğu görülür. (Her şeyi bilir, her şeyden anlar) Başında bir Bask beresi; sırtında gri, uzun bir iş önlüğü, oldukça kocaman burnunun

üstünde de gözlükleri; kulağında bir kurşun kalem, onun da kollarında lüstrin kolluklar vardır.

Daisy: Sarışın bir genç kız.

Daha sonraları, Bayan Boeuf: Kırk-elli yaşlarında şişman bir kadın, ağlamaklı, tık nefes.

Kişiler, perde açıldığında, yukarıda belirtildiği gibi, sağdaki masanın çevresinde ayakta, hareketsiz durmaktadır; şefin eli ve parmağı gazeteyi göstermektedir. Dudard'ın eli Botard'a doğru uzatılmıştır ve ona "Görüyorsunuz işte!" der gibidir. Botard'ın elleri önlüğünün ceplerindedir; yüzünde cin bir gülümsemeyle "Bana yutturamazsınız," der gibidir. Daisy, yazı makinesinde yazmış olduğu sayfalar elinde, bakışlarıyla Dudard'ı destekler gibidir. Birkaç saniye sürelik bir süre, sonra Botard atılır)

BOTARD Hepsi hikâye, saçma sapan hikâyeler.

DAISY Ben gördüm, gergedanı gördüm!

DUDARD Gazete yazmış, açık seçik, inkâr edemezsiniz.

BOTARD (Müthiş bir küçümseme havasıyla) Hıh!

DUDARD Yazılmış, yazıldığına göre; bakın, ezilen kediler sütununda! Haberi bir okuyun, sayın şefim!

BAY PAPIILLON "Dünkü pazar günü, şehrimizde, kilise meydanında, aperitif saatinde, bir kedi bir kalınderili'nin ayakları altında kalarak ezildi."

DAISY Tam kilise meydanında değildi!

BAY PAPIILLON Hepsi bu. Başka ayrıntı verilmiyor.

BOTARD Hıh!

DUDARD Bu yeterli, apaçık.

BOTARD Ben gazetecilere inanmam. Gazetecilerin hepsi yalancıdır, neye dayanacağını da çok iyi bilirim, ben yalnızca gördüğüme inanırım, kendi gözlerimle gördüğüme. Eski bir ilkokul öğretmeni olarak, belirgin olan şeylerden, bilimsel olarak kanıtlanmış şeylerden hoşlanırım, yöntemli düşünmeyi seven, gerçeğe önem veren biriyimdir ben.

DUDARD Yöntemli düşünmenin ne işi var şimdi burada?

DAISY (Botard'a) Bana göre, Bay Botard, haber son derece açık.

BOTARD Siz buna açıklık mı diyorsunuz? Bakın. Hangi kalınderiliden söz ediliyor? Ezilen kediler sütunu yazarı bir kalınderili demekle ne demek istiyor? Bunu bize söylemiyor. Sonra kedi demekle ne demek istiyor?

DUDARD Herkes bilir, nedir kedi?

BOTARD Erkek kedi mi, dişi kedi mi? Ne renk? Hangi ırktan? Ben ırkçı değilim, hatta ırkçılığa karşıyım.

BAY PAPIILLON Ama, Bay Botard, bu değil ki söz konusu olan, ne ilgisi var şimdi burada ırkçılığın?

BOTARD Sayın bölüm şefim, lütfen öyle söylemeyin. Irkçılığın yüzyılımızın en büyük yanlışlarından biri olduğunu yadsıyamazsınız.

DUDARD Tabii, hepimiz aynı görüşteyiz, ama burada söz konusu olan o değil...

BOTARD Bay Dudard, böyle hafife alınamaz bu. Tarihte yaşanan olaylar bize göstermişlerdir ki ırkçılık...

DUDARD Size söz konusu olan o değil diyorum.

BOTARD Öyle görünmüyor.

BAY PAPIILLON Irkçılık değil söz konusu olan.

BOTARD Irkçılıkla her zaman ve her yerde savaşılmalı.

DAISY Size burada kimse ırkçı değil deniyor işte. Konuyu saptırıyorsunuz, söz konusu olan yalnızca bir kalınderilinin, yani bir gergedanın ezdiği bir kedi.

BOTARD Güneyli değilim ben, Güneylilerin düş güçleri geniş olur. Belki de yalnızca bir farenin ezdiği bir pi-reydi bu. Bundan koca bir dağ yarattılar.

BAY PAPIILLON (Dudard'a) Konuyu şöyle bir toparlamaya çalışalım. Siz gözlerinizle, kendi gözlerinizle, gergedanın kentin sokaklarında sallana sallana dolaştığını gördünüz, öyle mi?

DAISY Sallana sallana değil, son hızla koşuyordu.

DUDARD Ben, kendim, görmedim. Ama, sözlerine güvendiğim kişiler...

BOTARD (*Sözünü keser*) Görüyorsunuz işte, birtakım söylentiler bunlar, sözlerine güvendikleriniz, sefil gazetelerini sattırmak için ne uyduracaklarını şaşırın, patronlarına yaranmaya çalışan uşaklar! Buna inanıyorsunuz, Bay Dudard, siz, bir hukukçu, hukuk diplomalı biri. Bırakın da güleyim! Kah! Kah! Kah!

DAISY Ama ben, onu gördüm, gergedanı gördüm. İki gözüm önüme aksın ki...

BOTARD Hadi camım siz de! Ciddi bir kız sanırdım ben de sizi.

DAISY Bay Botard, ben hayal filan görmedim. Hem yalnız da değildim, çevremde başka insanlar da vardı.

BOTARD Hıh! Başka şeye bakıyorlardı onlar kuşkusuz!... Aylaklar, yapacak bir şeyleri olmayan, işsiz güçsüz insanlar, boş gezenin boş kalfaları.

DUDARD Dün olmuş, dün pazardı.

BOTARD Ben pazarları da çalışırım. İşinizi yapmanızı, alınınızın teriyle ekmeğinizi kazanmanızı engellemek için insanları kiliselere toplayan papazları dinlemem ben.

BAY PAPILLON (*Rencide olmuş*) Oo!

BOTARD Özür dilerim, sizi incitmek istememiştim. Dinleri küçümsüyorum diye onları hor gördüğüm söylenemez. (*Daisy'ye*) Bir kere, siz, gergedan nedir biliyor musunuz?

DAISY Şey, bir... kocaman bir hayvan, çirkin!

BOTARD Şu tanıma bakın, bir de bu konuda kesin bir görüşünüz olduğunu söylüyorsunuz! Bir gergedan, küçük hanım...

BAY PAPILLON Umarım şimdi burada bize gergedanlar üzerine bir ders vermezsiniz. Okulda değiliz.

BOTARD Değiliz ne yazık.

(*Bu son replikler söylenirken, Béranger'nin merdivenin son basamaklarını usul usul çıktığı ve çalışma odasının*

kapısını yavaşça araladığı görülür; kapı açılınca, üstündeki HUKUK YAYINLARI yazan tabela okunur)

BAY PAPILLON (*Daisy'ye*) Tamam! Saat dokuzu geçti, küçük hanım, devam çizelgesini kaldırın. Geç kalanlar dertlerine yansınlar!

(*Daisy, Berenger tam içeri girerken, üstünde devam çizelgesi bulunan soldaki küçük masaya doğru yürür*).

BERENGER (*Ötekiler tartışmayı sürdürürken içeri girer ve Daisy'ye*) Günaydın, Bayan Daisy. Geç kalmadım, değil mi?

BOTARD (*Dudard ile Bay Papillon'a*) Cahillikle savaşıyorum ben, karşıma nerede çıkarsa çıksın!

DAISY (*Berenger'ye*) Çabuk olun, Bay Berenger, çabuk.

BOTARD ... Saraylarda, yoksul köy evlerinde!

DAISY İmzalayın hemen!

BERENGER Ay, çok teşekkürler! Şef geldi mi?

DAISY (*Parmağını dudakların koyarak, Béranger'ye*) Yavaş! Evet, burada.

BERENGER Öyle mi? Bu kadar erken?

(*Devam çizelgesini imzalamak için masaya gider*)

BOTARD (*Konuşmasını sürdürür*) Nerede olursa olsun! Yayınevlerinde bile.

BAY PAPILLON (*Botard'a*) Bay Botard, sanırım...

BERENGER (*Çizelgeyi imzalar; Daisy'ye*) Oysa saat daha dokuzu on bile geçmiyor...

BAY PAPILLON (*Botard'a*) Saygı sınırlarını aşıyorsunuz.

DUDARD (*Bay Papillon'a*) Ben de öyle düşünüyorum.

BAY PAPILLON (*Botard'a*) Benim iş arkadaşım, sizin de meslektaşınız, Hukuk Fakültesi mezunu, son derece yetenekli bir memur olan Bay Dudard'ın cahilin teki olduğunu söylemeyeceksinizdir umarım.

BOTARD Fakülteler de, üniversite de bir köy okulu kadar etmeseler de, böyle bir şey ileri sürmeyeceğim.

BAY PAPILLON (*Daisy'ye*) Nerede kaldı şu devam çizelgesi!

DAISY (Bay Papillon'a) Getiriyorum, efendim.
(Çizelgeyi ona uzatır)

BAY PAPIILLON (Berenger'ye) O, Bay Berenger de gelmiş!

BOTARD (Dudard'a) Üniversite hocalarında eksik olan şeyler açık seçik düşünceler, gözlemci kafa, uygulamaya geçememe.

DUDARD (Botard'a) Hadi canım siz del!

BERENGER (Bay Papillon'a) Günaydın, Bay Papillon. (üç kişiden oluşan grubun çevresinden geçerek portmantoya doğru giden Berenger bunları şefin tam arkasından geçerken söyler; portmantodan iş önlüğünü ya da yıpranmış ceketini alacak, bunun yerine de portmantoya işyeri dışında giydiği ceketini asacaktır. Şu an portmantodadır, ceketini çıkartır, öteki ceketini giyer, sonra çalışma masasına gider, masanın çekmecesinde siyah lüstrin kolluklarını çıkartır, herkesi selamlar) Günaydın, Bay Papillon! Özür dilerim, az daha geç kalıyordum. Günaydın, Dudard! Günaydın, Bay Botard!

BAY PAPIILLON Söyleyin bakalım Berenger, siz de gergedanlar gördünüz mü?

BOTARD (Dudard'a) Üniversite hocaları yaşamı zerrece bilmeyen soyut kafalardır.

DUDARD (Botard'a) Saçma!

BERENGER (Gecikmesini affettirmeye çalışmak içinmiş gibi, çalışmaya hemen başlamak üzere eşyalarını telaşlı telaşlı yerleştirirken, Bay Papillon'a, son derece doğal bir biçimde) Evet, tabii, gördüm!

BOTARD (Ona doğru dönerek) Hıh!

DAISY Ya! Görüyorsunuz işte, daha üşütmedim ben.

BOTARD (Alaycı) Yok, Bay Berenger bunu küçük hanıma yaranmak için söylüyor, her ne kadar öyle görünmese de gönlünü çalmaya uğraşıyor onun.

DUDARD Gergedan gördüğünü söylemek birine yaranmak mıdır?

BOTARD Hiç kuşkunuz olmasın, öyledir. Özellikle de

Bayan Daisy'nin akıl dışı iddiasını desteklemek için yapıyorsa. Herkes Bayan Daisy'nin gönlüne girmeye çalışıyor burada, bunda anlaşılmayacak bir şey yok.

BAY PAPIILLON Kötü niyetli olmayın, Bay Botard, Bay Berenger deminki tartışmada yoktu. Daha yeni geliyor.

BERENGER (Daisy'ye) Siz de gördünüz değil mi? Biz gördük.

BOTARD Hıh! Bay Berenger bir gergedan görmüş olduğunu sanmış olabilir. (Berenger'nin arkasından Berenger'nin içki içtiğini gösteren bir işaret yapar) Düş gücü o kadar zengin ki onun! Her şey olabilir, onunla.

BERENGER Yalnız değildim, gergedanı gördüğümde! Hem, belki de iki gergedanı vardı.

BOTARD Kaç tane gördüğünü bile bilmiyor!

BERENGER Dostum Jean'la birlikteydik!... Başkaları da vardı.

BOTARD (Berenger'ye) Söylediklerinizden bir şey anlaşılmıyor, inan olsun.

DAISY Tek boynuzlu bir gergedandı.

BOTARD Hıh! Bizi işletmek için kumpas kurmuş bunlar!

DUDARD (Daisy'ye) Çift boynuzluymuş, benim duyduğuma göre!

BOTARD Öyle mi, böyle mi, bir anlamaya varmanız gerek.

BAY PAPIILLON (Saate bakar) Bunu artık bitirelim, beyler, vakit ilerliyor.

BOTARD Siz, Bay Berenger, bir gergedan mı gördünüz, iki gergedan mı?

BERENGER Şey, aslına bakarsanız...

BOTARD Bilmiyorsunuz. Bayan Daisy tek boynuzlu bir gergedan görmüş. Sizin gergedanınız, Bay Berenger, bir gergedan varsa tabii, tek boynuzlu muydu, çift boynuzlu mu?

BERENGER İşte, yani, bütün sorun da burada.

BOTARD Deli saçması bütün bunlar.

DAISY Oo!

BOTARD Sizi incitmek için söylemedim. Ama hikâyenize inanmıyorum! Bu ülkede şimdiye kadar hiç gergedan görülmemiştir!

DUDARD Bir kez görülse yeter!

BOTARD Şimdiye kadar hiç görülmemiştir! Resimler ile okul kitapları dışında. Gergedanlarınız ancak kadıncıkların beyinciklerinde filizlenirler.

BERENGER "Filizlenmek" eylemi, özellikle de gergedanlar söz konusu olunca, bana pek yerinde kullanılmış gibi gelmiyor.

DUDARD Doğru.

BOTARD *(Konuşmasını sürdürür)* Sizin gergedanınız biz söylence!

DAISY Söylence ne demek?

BAY PAPILLON Beyler, sanırım çalışmaya başlama vakti geldi.

BOTARD *(Daisy'ye)* Bir söylence... uçan daireler gibi!

DUDARD Ama bir de ezilen bir kedi var, bu yadsınmaz bir gerçek!

BERENGER Ben de tanışım.

DUDARD *(Berenger'yi göstererek)* Tanıklar var!

BOTARD Böyle bir tanık!

BAY PAPILLON Beyler, beyler!

BOTARD *(Dudard'a)* Kitle psikoza, Bay Dudard, kitle psikoza! Halkların afyonu olan din gibi!

DAISY Evet ama ben inanırım uçan dairelere!

BOTARD Hıh!

BAY PAPILLON *(Kesin bir ifadeyle)* Bu kadar yeter artık, abartıyorsunuz. Yeterince konuşuldu! Gergedan olsa da olmasa da, uçan daire olsa da olmasa da, işimizin yapılması gerek! Bu kurum maaşınızı, gerçek ya da gerçekdışı hayvanlar üzerine tartışmayla vakit kaybedin diye vermiyor!

BOTARD Gerçekdışı hayvanlar!

DUDARD Gerçek hayvanlar!

DAISY Çok gerçek hayvanlar.

BAY PAPILLON Beyler, bir kez daha dikkatinizi çekerim, çalışma saatleri içindesiniz. Bu kısır tartışmaya izninizle son veriyorum...

BOTARD *(Alınmış, alaycı)* Pekâlâ, Bay Papillon. Şef sizsiniz. Emrettiğinize göre, uymamız gerekir.

BAY PAPILLON Beyler, acele edin. Beni maaşlarınızdan kesinti yapma zorunda bırakmayın! Bay Dudard, İçkiyle Mücadele Yasası'yla ilgili yorumunuz ne aşamada?

DUDARD Son biçimini veriyorum, şef.

BAY PAPILLON Bir an önce bitirmeye bakın. İvedi. Sizler, Bay Bérenger ve Bay Botard, "Kalite Tescilli" Şaraplar Yönetmeliği'nin provalarını düzelttiniz mi?

BERENGER Daha bitmedi, Bay Papillon, ama başladık.

BAY PAPILLON Düzeltmeleri birlikte yapın. Basımevi bekliyor. Siz, küçük hanım, mektupları imzaya odama getirin. Hemen başlayın yazmaya.

DAISY Peki, Bay Papillon.

(Daisy küçük masasına gidip yazı makinesinde mektupları yazmaya başlar. Dudard masasına oturup çalışmaya koyulur. Bérenger ile Botard, kendi küçük masalarındadırlar; seyirci ikisini de yandan görür. Botard'ın sırtı merdivene açılan kapıya dönüktür. Botard surat asmaktadır; Bérenger'ye sakın ama huzursuzdur; Provaları masaya yerleştirir, metni Botard'a verir; Botard homurdanarak oturur. Bu sırada Bay Papillon kapıyı çarparak odasına girer)

BAY PAPILLON Birazdan görüşürüz, beyler!

(Çıkar)

BERENGER *(Okur ve düzeltmeleri yapar; bu sırada Botard da elindeki metinden, bir kalemle izler)* "Kalite Tescilli" Şarab Ürünlerine İlişkin Yönetmenlik... *(Düzeltilir)* Şarap "b"yle değil "p"yle yazılacak... *(Düzeltilir)* Yönetmenlik değil, yönetmelik olacak... Bordeaux

Bölgesinin kalite tescilli şarapları, yukarı yamaçların alt bölgelerinde...

BOTARD (*Bérenger'ye*) O bende yok. Bir satır atlanmış.

BERENGER Bir daha okuyorum, "Bordeaux bölgesinin..."

DUDARD (*Bérenger ile Botard'a*) Daha alçak sesle okuyun, lütfen. Yalnız sizin sesiniz duyuluyor, dikkatimi işime vermemi engelliyorsunuz.

BOTARD (*Bérenger'nin başının üzerinden konuşarak Dudard'la deminki tartışmaya yeniden girer; bu arada Bérenger, kısa bir süre, düzeltmeleri tek başına yapar; okurken, sessiz sessiz dudakları oynar*) Bu tam bir aldatmaca!

DUDARD Neymiş aldatmaca olan?

BOTARD Şu gergedan hikâyeniz, işte! Sizin propagandanız yayıyor bu söylentileri!

DUDARD (*İşine ara verir*) Ne propagandası?

BERENGER (*Söze karışır*) Propaganda filan değil.

DAISY (*Yazı makinesinde yazmaya ara verir*) Size gördüm diyorum işte... gördüm... gördüm... gördük.

DUDARD (*Botard'a*) Güldürmeyin beni!... Propaganda ha! Ne amaçla?

BOTARD (*Dudard'a*) Hadi hadi!... Benden iyi biliyorsunuz. Masum numarası yapmayın.

DUDARD (*Sinirlenir*) Bırakın, Bay Botard, ben değilim Patagonyalıların maaşa bağladıkları kişi.

BOTARD (*Öfkeden kıpkırmızı kesilir, yumruğuyla masaya vurur*) Bana hakaret ediliyor. İzin veremem buna... (*Bay Botard ayağa kalkar*)

BERENGER (*Yumuşatmaya çalışır*) Bay Botard, lütfen...

DAISY Bay Dudard, lütfen...

BOTARD Bana hakaret ediyor.

(*Birden şefin odasının kapısı açılır Botard ile Dudard hemen yerlerine otururlar; bölüm şefinin elinde devam çizelgesi vardır; o görününce herkes birden susar*)

BAY PAPIILLON Bay Boeuf bugün gelmedi mi?

BERENGER (*Çevresine bakınarak*) Gelmemiş.

BAY PAPIILLON Tam da ihtiyacım olduğu zaman! (*Daisy'ye*) Hasta mıymış, bir işi mi varmış, haber verdi mi?

DAISY Bana bir şey söylemedi.

BAY PAPIILLON (*Odasının kapısını sonuna kadar açıp içeri girer*) Bu böyle devam ederse, kapının önünde bulacak kendini. İlk kez yapmıyor bunu bana. Bugüne kadar göz yumdum, ama bu artık böyle devam edemez... Yazı masasının anahtarı var mı birinizde?

(*Tam bu sırada, içeriye Bayan Boeuf girer. Bu son replik söylenirken merdivenleri çıkabildiği kadar çabuk çıkarak gelmekte olduğu görülebilir. Birden kapıyı açar. Nefes nefese ve korku içindedir*)

BERENGER Bakın, Bayan Boeuf geldi.

DAISY Günaydın, Bayan Boeuf.

BAYAN BOEUF Günaydın Bay Papillon! Herkese merhaba.

BAY PAPIILLON E, kocanız nerelerde? Ne oluyor ki ona, buraya kadar gelme zahmetine bile katlanmak istemiyor mu artık?

BAYAN BOEUF (*Nefes nefese*) Onu mazur görmenizi rica ederim, kocamı mazur görün... hafta sonunu geçirmek için ailesinin yanına gitmişti. Biraz grip olmuş.

BAY PAPIILLON Ya! Demek biraz grip olmuş!

BAYAN BOEUF (*Şefe bir kâğıt uzatır*) Bakın, telgrafında yazmış. Çarşamba dönebileceğini umuyor... (*Bayılacak gibi olur*) Bana bir bardak su... bir de sandalye verin.

(*Bérenger ona, sahnenin ortasına, kendi sandalyesini götürür; Bayan Boeuf sandalyeye yığılır gibi oturur*)

BAY PAPIILLON (*Daisy'ye*) Bir bardak su verin.

DAISY Hemen.

(*Gidip bir bardak su alır ve izleyen birkaç replik süresince suyu ona içirir*)

DUDARD (*Şef'e*) Kalbinden olmalı.

BAY PAPILLON Bay Boeuf'un dönemeyişi kötü bir şey.
Ama bu hallere düşürmeniz de gerekmez!

BAYAN BOEUF *(Güçlkle)* Ondan değil... ondan değil...
bir gergedan kovaladı da beni evden buraya kadar,
ondan...

BERENGER Tek boynuzlu mu, çift boynuzlu mu?

BOTARD *(Bir kahkaha koyuverir)* Güldürmeyin beni!

DUDARD *(Bu davranışı onaylamaz bir biçimde)* Bırakın
da konuşsun!

BAYAN BOEUF *(Büyük bir betimleme çabası içinde, par-
mağıyla da merdivenleri göstererek)* Orada, aşağıda,
girişte. Merdivenlerden çıkmak istiyor gibi.
*(Aynı anda bir gürültü duyulur. Merdivenler, kuşkusuz
çok büyük bir ağırlığın etkisinde, çöker. Aşağıdan gelen,
sıkıntılı böğürtüler duyulur. Merdivenler çökerken çıkan
toz dağılınca, merdiven sahanlığının boşlukta asılı
duruğu görülür)*

DAISY Aman Tanrım!

BAYAN BOEUF *(Sandalyesinde, eli kalbinin üstünde)* Ay!
Of!

*(Bérenger, yardımcı olabilmek için Bayan Boeuf'ün
çevresinde dolanır, yanaklarına hafif hafif vurur, ka-
dına su içirir)*

BERENGER Sakinleşin!

*(Bu sırada, Bay Papillon, Dudard ve Botard, telaş
içinde itişe kakışa sola doğru koşup kapıyı açar ve toz
bulutu içindeki sahanlığa çıkarlar; böğürtüler hâlâ
duyulmaktadır)*

DAISY *(Bayan Boeuf'e)* Daha iyisiniz, değil mi, Bayan
Boeuf?

BAY PAPILLON *(Sahanlıktan)* İşte orada. Aşağıda! Bir
gergedan!

BOTARD Ben hiçbir şey görmüyorum. Göz aldatmacası
bu.

DUDARD Değil, aşağıda, kendi çevresinde dönüyor.

BAY PAPILLON Beyler, kuşkuya yer yok. Kendi çev-

resinde dönüyor.

DUDARD Yukarıya çıkamaz. Merdiven çökmüş.

BOTARD Çok tuhaf. Ne demek oluyor şimdi bu?

DUDARD *(Bérenger'ye doğru dönerek)* Gelin bakın. Gelip
baksanıza, gergedanınıza.

BERENGER Geliyorum.

*(Bérenger sahanlığa doğru koşturur, ardından da Bayan
Boeuf'ü bırakan Daisy gelir)*

BAY PAPILLON *(Berenger'ye)* Evet, siz, gergedan uz-
manı, bakın bakalım.

BERENGER Ben gergedan uzmanı filan değilim...

DAISY Ay... bakın... nasıl da dönüyor kendi çevresinde.
Acı çeker gibi bir hali var... ne istiyor acaba?

DUDARD Sanki birini arar gibi. *(Botard'a)* Görüyor mu-
sunuz, şimdi, onu?

BOTARD *(Bozum olmuş)* Evet, görüyorum.

DAISY *(Bay Papillon'a)* Yoksa hepimiz düş mü görü-
yoruz? Siz bile...

BOTARD Ben hiç düş görmem. Ama aşağıda bir şey
var.

DUDARD *(Botard'a)* Ne gibi, bir şey?

BAY PAPILLON *(Bérenger'ye)* Gerçekten de bir gergedan,
öyle değil mi? Bu sizin daha önce gördüğünüz mü
acaba? *(Daisy'ye)* Ya sizin?

DAISY Tabii ki o.

BERENGER İki boynuzu var. Bir Afrika gergedanı, daha
doğrusu bir Asya gergedanı. Uf! Afrika gergedanı çift
boynuzlu mu olur yoksa tek boynuzlu, hep karıştırı-
yorum.

BAY PAPILLON Merdivenimizi yıktı, iyi de oldu, nasıl
olsa bir gün kendiliğinden yıkılacaktı! Yıllardır iste-
dim durdum yönetimden şu eski ahşap merdivenin
yerine betondan bir merdiven yapılmasını...

DUDARD Daha bir hafta önce bir rapor gönderdim, sayın
şefim.

BAY PAPILLON Olacağı buydu, olacağı buydu. Anlama-

ları gerekirdi. Haklı çıktım.

DAISY (Bay Papillon'a, alaycı) Her zamanki gibi.

BERENGER (Dudard ile Bay Papillon'a) Bir dakika, bir dakika, çift boynuzluluk Asya gergedanının mı, yoksa Afrika gergedanının mı özelliğidir? Tek boynuzluluk Afrika gergedanının mı, yoksa Asya gergedanının mı özelliğidir...

DAISY Zavallı hayvancık, böğüre böğüre fır dolanıyor aşağıda. Ne istiyor acaba? Bakın, bize bakıyor. (Gergedanun olduğu yöne doğru) Pisi pisi, pisi pisi, pisi pisi...

BOTARD Sevmeye kalkmayın şakın, evcil değildir kesin...

BAY PAPILLON Neyse ki ulaşamayacak bir yerde. (Gergedan son derece iğrenç bir biçimde böğürür)

DAISY Zavallı hayvancık!

BERENGER (Konuşmasını sürdürerek, Botard'a) Bir sürü şey biliyorsunuz siz, acaba size göre, tersine, çift boynuzlu olan...

BAY PAPILLON Yine karıştırıyorsunuz, azizim Bérenger, kafanız dumanlı. Bay Botard haklıymış.

BOTARD Nasıl olur da, uygar bir ülkede...

DAISY (Botard'a) Orası öyle. Ama, var mı, yok mu?

BOTARD Bu adi bir aldatmaca! (Kürsüde nutuk atan bir konuşmacı edasıyla parmağını Dudard'a doğru uzatarak ve öfkeli bakışlarını ona dikerek) Sizin yüzünüzden.

DUDARD Niye benim yüzümden de sizin yüzünüzden değil?

BOTARD (Son derece öfkeli) Benim yüzümden mi? Zaten hep küçüklerin üzerine kalır her şey. Eğer yalnız benim elimde olsaydı...

BAY PAPILLON Hapı yuttuk, merdivensiz kaldık.

DAISY (Botard ile Dudard'a) Sakin olun, hiç zamanı değil, beyler!

BAY PAPILLON Genel Müdürlük yüzünden.

DAISY Tamam. Ama nasıl aşağıya ineceğiz?

BAY PAPILLON (Şaka yollu, bir sevdalıyı taklit ederek sekreterin yanğını okşar) Sizi kucağıma alırım, sonra da birlikte aşağıya atlarız!

DAISY (Bölüm şefinin elini iter) Çekin o haşur huşur elinizi yüzümden, kalınderili soyundan mısınız, ne-siniz!

BAY PAPILLON Şaka ediyordum canım!

(Bu arada, gergedan böğürmeyi sürdürürken, Bayan Boeuf yerinden kalkmış, sahanlıktakilerin yanına gelmiştir. Bir süre, aşağıda fır dolanan gergedana dikkatli dikkatli bakar; birdenbire korkunç bir çığlık atar)

BAYAN BOEUF Aman Tanrım! Olamaz!

BERENGER (Bayan Boeuf'e) Neniz var?

BAYAN BOEUF O benim kocam! Boeuf bu, zavallı Boeuf'üm, neler oldu sana?

DAISY (Bayan Boeuf'e) Emin misiniz?

BAYAN BOEUF Tanıdım onu, tanıdım onu.

(Gergedan şiddetli, ancak duygulu bir böğürmeyle yanıtlar)

BAY PAPILLON Olamaz! Bu sefer tam kovuldu işte!

DUDARD Sigortalı mı bari?

BOTARD (Kendi kendine) Her şeyi anlıyorum...

DAISY Böyle bir durumda, sigorta nasıl, kime ödenebilir ki?

BAYAN BOEUF (Bérenger'nin kollarında bayılır) Ay! Aman Tanrım!

BERENGER Uf!

DAISY Taşıyalım onu.

(Bérenger, Dudard ile Daisy'nin de yardımıyla Bayan Boeuf'ü sandalyesine kadar güç bela götürüp oturtur)

DUDARD (Bayan Boeuf'ü taşırlarken) üzölmeyin, Bayan Boeuf.

BAYAN BOEUF Ah! Of!

DAISY Belki bir çaresi bulunur...

BAY PAPILLON (Dudard'a) Hukuksal açıdan, ne yapılabilir acaba?

DUDARD İhtilaf mahkemesine gitmek gerekir.

BOTARD *(Bayan Boeuf'ü taşıyanların ardından gider, ellerini göğze kaldırır)* Bu tam bir çılgınlık! Ne biçim bir toplum bu! *(Botard konuşurken herkes Bayan Boeuf'ün çevresinde toplanır, yanaklarını hafif hafif tokatlarlar; Bayan Boeuf gözlerini açar, bir "Ay!" der, gözlerini yine kapatır, yanaklarını yeniden hafif hafif tokatlarlar)* Şundan emin olun ki, her şeyi eylem kurulumu bildireceğim. Yardıma muhtaç duruma düşmüş bir iş arkadaşımı yalnız bırakmam ben. Her şey ortaya çıkacak.

BAYAN BOEUF *(Kendine gelir)* Benim zavallı sevgilim, onu bu halde bırakamam, benim zavallı sevgilim. *(Böğürtüler duyulur)* Beni çağırıyor. *(Sevgiyle)* Beni çağırıyor.

DAISY Daha iyisiniz, değil mi, Bayan Boeuf?

DUDARD Kendine geliyor.

BOTARD *(Bayan Boeuf'e)* Bizim heyetimizin desteğinden kesinlikle kuşku duymayın. Kurulumuzun üyesi olmak ister misiniz?

BAY PAPILLON İş yine gecikecek. Bayan Daisy, mektuplar...

DAISY Daha önce buradan nasıl çıkacağımızı bilmemiz gerek.

BAY PAPILLON Evet o bir sorun. Pencereden. *(Sandalyesine yığılmış kalmış olan Bayan Boeuf ile sahnenin ortasında duran Botard'ın dışındakiler pencereye giderler)*

BOTARD Bunun nereden geldiğini biliyorum ben.

DAISY *(Pencerede)* Çok yüksek.

BERENGER Sanırım itfaiye çağırmak gerekecek, merdivenleriyle gelsinler!

PAY PAPILLON Bayan Daisy, yazı odama gidip itfaiyeye telefon edin.

(Bay Papillon onun peşinden gitmek ister gibi olur. Daisy fondan çıkar; telefon edildiği ve Daisy'nin "Alo,

alo, itfaiye mi?" dediği ve anlaşılmayan bir konuşma sesi duyulur)

BAYAN BOEUF *(Birdenbire yerinden kalkar)* Onu böyle bırakamam, onu böyle bırakamam!

BAY PAPILLON Boşanmayı düşünüyorduysanız... işte size iyi bir neden.

DUDARD Kesinkes onu haksız bulacaklardır.

BAYAN BOEUF Hayır! Zavalılık! Şimdi zamanı değil, kocamı bu durumda terk edemem.

BOTARD Yürekli bir kadınsınız siz.

DUDARD *(Bayan Boeuf'e)* Peki, ne yapacaksınız?

(Bayan Boeuf sol tarafa, sahanlığa doğru koşar)

BERENGER Dikkat edin!

BAYAN BOEUF Onu terk edemem, onu terk edemem.

DUDARD Tutun onu.

BAYAN BOEUF Eve götüreceğim onu!

BAY PAPILLON Ne yapmak istiyor?

BAYAN BOEUF *(Atlamaya hazırlanır; sahanlığın kenarında)* Geliyorum, sevgilim, geliyorum.

BERENGER Atlayacak.

BOTARD Görevi.

DUDARD Atlayamayacak.

(Hâlâ telefon etmekte olan Daisy dışında hepsi onun yanında sahanlıktadırlar. Bayan Boeuf aşağıya atlar. Etekliği onu tutmak isteyen Béranger'nin elinde kalmıştır)

BERENGER Tutamadım.

(Gergedanın, aşağıdan gelen, sevgi dolu böğürtüleri duyulur)

BAYAN BOEUF İşte geldim, sevgilim, işte geldim.

DUDARD Tam sırtına düştü, ata biner gibi.

BOTARD Gerçek bir Amazon o.

BAYAN BOEUF'ÜN SESİ Evimize gidelim, hayatım, evimize dönelim.

DUDARD Dört nala gidiyorlar.

(Dudard, Béranger, Botard ve Bay Papillon sahneye

dönerler ve pencereye giderler)

BERENGER Amma da hızlı gidiyorlar.

DUDARD *(Bay Papillon'a)* Siz hiç at binmiş miydiniz?

BAY PAPILLON Eskiden... biraz... *(Fondaki kapıya doğru dönerek, Dudard'a)* Şu telefonu da edemedi gitti!...

BERENGER *(Gözleriyle gergedanı izler)* Uzaklaştılar bile. Görünmez oldular.

DAISY *(Odadan çıkar)* Çok zor ulaştım itfaiyeye!...

BOTARD *(Kendi kendine yaptığı bir konuşmanın sonucunu bildirir gibi)* Bu tam bir ahlaksızlık.

DAISY ...İtfaiyeye çok zor ulaştım.

BAY PAPILLON Yangın mı çıkmış her yerde aynı anda?

BERENGER Ben Bay Botard gibi düşünüyorum. Bayan Boeuf'ün davranışı gerçekten duygulandırıcı, yürekli bir kadınmış.

BAY PAPILLON Bir memurum eksildi, yerine birini bulmam gerekecek.

BERENGER O artık işimize yaramaz mı diyorsunuz?

DAISY Hayır, yangın filan yok, başka gergedanlar için çağırılmışlar.

BERENGER Başka gergedanlar için mi?

DUDARD Nasıl, başka gergedanlar için mi?

DAISY Evet, başka gergedanlar için. Kentin hemen her yerinde görülüyorlarmış. Bu sabah yedi tane varmış, şimdi on yedi olmuşlar.

BOTARD Dememiş miydim ben size!

DAISY *(Konuşmasını sürdürür)* Hatta kimileri otuz iki tane diyormuş. Daha resmi değilmiş, ama bu sayı kesin onaylanacaktı.

BOTARD *(İnanmamış)* Hıh! Abartıyorlardır.

BAY PAPILLON Gelecekler mi bizi buradan çıkarmaya?

BERENGER Karnım açtı, benim!...

DAISY Evet, gelecekler, itfaiyeciler yoldalar!

BAY PAPILLON Peki iş ne olacak!

DUDARD Sanırım bir özel durum içindeyiz.

BAY PAPILLON Kayıp iş saatlerimizi telafi etmek gere-

kecek.

DUDARD Evet, Bay Botard, hâlâ yadıyor musunuz, gergedansal gerçeği?

BOTARD Bay Boeuf'ü hiçbir uyarı yapmadan kovmanıza karşı direnecektir örgütümüz.

BAY PAPILLON Karar verecek olan ben değilim, davanın sonuçlarını hep birlikte göreceğiz.

BOTARD *(Dudard'a)* Hayır, sayın Dudard, gergedansal gerçeği yadımsıyorum. Hiçbir zaman da yadımsadım ben.

DUDARD Son derece kaypaksınız.

DAISY Evet öyle! Çok kaypaksınız.

BOTARD Bir kez daha söyleyeyim ki ben bu gerçeği hiçbir zaman yadımsadım. Yalnızca bunun nereye kadar gideceğini merak ediyordum. Ben ne yapacağımı bilirim. Olayı yalnızca gözlemlemekle yetinmem. Onu anlarım ve açıklarım. Bunu da açıklayabilirdim eğer...

DUDARD Açıklayın öyleyse.

DAISY Açıklayın, Bay Botard.

BAY PAPILLON Madem istiyor meslektaşlarınız, açıklayın.

BOTARD Sizlere açıklayacağım...

DUDARD Sizi dinliyoruz.

DAISY Çok merak ediyorum.

BOTARD Sizlere açıklayacağım... ama ileride bir gün...

DUDARD Niye hemen değil?

BOTARD *(Bay Papillon'a, tehdit ederek)* Bir gün burada olan biten her şeyi de açıklayacağım. *(Ötekilere)* Her şeyin nedenini bilirim ben, gizli yanlarını da, tarihin...

DAISY Hangi gizli yanlarını?

BERENGER Hangi gizli yanlarını?

DUDARD Ben de çok görmek isterdim, o gizli yanları...

BOTARD *(Konuşmasını sürdürür, korkunç bir haldedir)* Tüm sorumluların adlarını da biliyorum ben. Hainlerin adlarını. Kimse aldatamaz beni. Bu provokasyonun

amacını ve anlamını da açıklayacağım size! Bir bir düşüreceğim.bunu başlatanların maskelerini.

BERENGER Kimin çıkarı olabilir ki bu...

DUDARD (*Botard'a*) Saçmalıyorsunuz, Bay Botard.

BAY PAPILLON Saçmalamayalım.

BOTARD Ben mi saçmalıyorum, ben mi saçmalıyorum?

DAISY Biraz önce bizi hayal görmekle suçluyordunuz...

BOTARD Demin öyleydi. Şimdi böyle, şimdi düş gücü bir kışkırtmaya dönüştü.

DUDARD Peki, nasıl oldu bu değişim, sizce?

BOTARD Bu çocuk oynucağı, baylar! Yalnızca bir çocuk anlamaz bunu. Yalnızca ikiyüzlüler anlamamış numarası yaparlar.

(*Gelmekte olan itfaiye aracının ve sireninin sesi, sonra da birdenbire pencerenin altına gelip duran arabanın fren sesi duyulur*)

DAISY İtfaiye geldi!

BOTARD Bunun değişmesi gerek, böyle sürüp gitmeyecek bu.

DUDARD Hiçbir bir anlamı yok bunun, Bay Botard. Gergedanlar var, işte bu kadar. Başka bir şey de demek değil bu.

DAISY (*Pencereden aşağıya bakar*) Bu taraftan, sayın itfaiyeciler:

(*Aşağıdan gelen ve birbirine karışan sesler ile arabanın sesi duyulur*)

BİR İTFAİYECİNİN SESİ Merdiveni kurun.

BOTARD (*Dudard'a*) Olayların anahtarı var benim elimde, yanılmaz bir yorumlama sistemi var.

BAY PAPILLON Öğleden sonra işe yine de gelinecek. (*İtfaiye merdiveninin pencereye dayandığı görülür*)

BOTARD İşin canı çıksın, Bay Papillon.

BAY PAPILLON Genel Müdürlük ne der sonra?

DUDARD Bu özel bir durum.

BOTARD (*Pencereyi göstererek*) Bizi dönüşte de pencereden girme zorunda bırakamazlar. İşe başlamak için

merdivenin onarımını beklemek gerekir.

DUDARD Biri bacağını kırsa, Genel Müdürlüğün başı derde girer.

BAY PAPILLON Doğru.

(*Önce bir itfaiyeci miğferi, sonra da itfaiyecinin kendisi görünür*)

BERENGER (*Daisy'ye, pencereyi göstererek*) Önce siz buyurun, küçük hanım.

(*Daisy pencereden bir bacağını öteki tarafa atar, İtfaiyeci onu kucaklar ve onunla birlikte kaybolur*)

DUDARD Güle güle, Bayan Daisy. Yakında görüşürüz.

DAISY (*Görülmez olurken*) Yakında görüşürüz, beyler!

BAY PAPILLON (*Pencereye doğru*) Bana yarın sabah telefon edin, küçük hanım. Mektupları benim evimde yazarsınız. (*Béranger'ye*) Bay Béranger, dikkatinizi çekerim, tatilde değiliz, ilk fırsatta yeniden başlayacağız çalışmaya. (*Öteki ikisine*) Duydunuz mu, beyler?

DUDARD Tamam, Bay Papillon

BOTARD Tabii, iliklerimize kadar istismar ediliyoruz!

İTFAİYECİ (*Pencerede yeniden belirerek*) Sıra kimde?

BAY PAPILLON (*Ötekilere doğru*) Hadi gidin.

DUDARD Önce siz buyurun, Bay Papillon.

BERENGER Önce siz buyurun, şefim.

BOTARD Önce siz, tabii.

BAY PAPILLON (*Béranger'ye*) Bana Bayan Daisy'nin masasındaki mektupları getirin, şurada.

(*Béranger gidip mektupları alır ve Bay Papillon'a verir*)

İTFAİYECİ Hadi, çabuk olun. Vaktimiz yok. Başka çağırılar da var.

BOTARD Dememiş miydim size?

(*Bay Papillon, koltuğunun altında mektuplarla, bir bacağını pencereden öteki tarafa atar*)

BAY PAPILLON (*İtfaiyecilere*) Dosyalara dikkat edin. (*Dudard, Botard ve Béranger'den yana dönerek*) Baylar,

yine görüşürüz.
 DUDARD Görüşürüz, Bay Papillon
 BERENGER Görüşürüz, Bay Papillon.
 BAY PAPILLON *(Görünmez olmuştur; sesi duyulur)* Dik-
 kat, dosyalar var!
 BAY PAPILLON'UN SESİ Dudard! Çekmeceleri kilitle-
 yin!
 DUDARD *(Bağırarak)* Merak etmeyin, Bay Papillon. *(Bo-
 tard'a)* Önce siz buyurun, Bay Botard.
 BOTARD Beyler, ben iniyorum. Ve hemen gidip yetkili
 kişilerle temas kuracağım. Bu sahte gizi açığa
 çıkaracağım.
(Aşağıya inmek için pencereye doğru yürür)
 DUDARD *(Botard'a)* Ben zaten çıkarmıştınız sanıyor-
 dum.
 BOTARD *(Bir bacağını pencerenin öteki tarafına atarak)*
 Vız gelir bana böyle alaylarınız. Benim tek istediğim,
 size kanıtlarıyla, belgeleriyle göstermek evet, kanıt-
 larıyla göstermek üçkâğıtçılığınızı.
 DUDARD Saçma...
 BOTARD Hakaretiniz...
 DUDARD *(Sözünü keserek)* Asıl siz bana hakaret ediyor-
 sunuz...
 BOTARD *(Gözden kaybolurken)* Ben kimseye hakaret et-
 miyorum. Ben kanıtlıyorum.
 İTFAİYECİNİN SESİ Haydi, haydi...
 DUDARD *(Bérenger'ye)* Ne yapıyorsunuz akşamüstü?
 Gidip iki tek atabilirdik.
 BERENGER Özür dilerim. Bu boş zamandan yararlanıp
 dostum Jean'ı görmeye gideceğim. Barışmak istiyor-
 um onunla, her şeye karşın. Bozuştuk da. Haksızlık
 ettim ona.
(İtfaiyeci'nin başı pencerede yeniden belirir)
 İTFAİYECİ Haydi, haydi...
 BERENGER *(Pencereyi göstererek)* Önce siz buyurun.
 DUDARD *(Bérenger'ye)* Önce siz buyurun.

BERENGER *(Dudard'a)* Yok, önce siz buyurun.
 DUDARD *(Bérenger'ye)* Olur mu, siz buyurun.
 BERENGER *(Dudard'a)* Rica ederim, önce siz buyurun, siz
 buyurun.
 İTFAİYECİ Çabuk olun, çabuk olun.
 DUDARD *(Bérenger'ye)* Siz buyurun, siz buyurun.
 BERENGER *(Dudard'a)* Siz buyurun, siz buyurun.
*(İkisi de aynı anda pencereden öte tarafa bacaklarını
 atarlar. İtfaiyeci inmelerine yardım eder, bu sırada da
 perde kapanır)*

1. TABLONUN SONU

İKİNCİ TABLO

ÇEVRE DÜZENİ: Jean'ın evi. Çevre düzeni bu İkinci Per-
 de'nin bir önceki Birinci Tablo'suyla hemen hemen
 aynıdır. Yani sahne ikiye ayrılmıştır. Sağda, sahnenin
 genişliğine göre, bunun dörtte üçü ya da beşte dördünü
 kaplayacak bir biçimde, Jean'ın odası görülür. Fonda,
 duvara dayalı olarak Jean'ın yatağı vardır. Jean ya-
 tağında yatmaktadır. Sahnenin ortasında, bir sandalye
 ya da bir koltuk. Bérenger geldiğinde buna oturacaktır.
 Sağda, ortada, banyoya açılan bir kapı. Jean banyoya
 girdiğinde, musluktan akan, duştan gelen suyun sesi
 duyulacaktır. Odanın solunda, sahneyi ikiye ayıran bir
 bölme vardır. Ortada, merdivene açılan kapı. Eğer bu
 kadar gerçekçi olmayan, stilize bir çevre düzeni yapı-
 lması isteniyorsa, bölme kullanılmadan da bir kapı ko-
 nulabilir. Sahnenin solunda merdiven, Jean'ın dairesine
 çıkan son basamaklar, merdiven korkuluğu ve sahan-
 lığın üstü görülür. Fonda, sahanlık yüksekliğinde, kom-
 şuların dairesinin kapısı; daha aşağıda, fonda, camlı
 bir kapının üst tarafı görülür. Burada KAPICI yazılıdır.

Perde açıldığında. Jean, sırtı seyircilere dönük, yatağında, yorganı başına çekmiş yatmaktadır. Öksürdüğü duyulur. Kısa bir süre sonra, merdivenin son basamaklarını çıkmakta olan Béranger görülür. Béranger kapıya vurur. Jean yanıtlamaz. Béranger yeniden vurur.

BERENGER Jean! (Kapıya vurur) Jean!

(Sahanlığın fonundaki kapı aralanır, ufak tefek, sivri, beyaz sakallı, yaşlı bir adam belirir)

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM Ne var, ne oluyor?

BERENGER Jean'ı görmeye geldim, Bay Jean'ı, arkadaşımı.

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM Ben de bana geldiniz sandım. Benim adım da Jean, demek öteki neymiş.

YAŞLI ADAMIN KARISININ SESİ (Odanın dibinden) Bize mi gelmiş?

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM (Görülmeyen karısına doğru dönerek) Ötekineymiş.

BERENGER (Kapıya vurur) Jean.

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM Çıktığını görmedim. Dün akşam gördüm. Keyfi yok gibiydi.

BERENGER Nedenini biliyorum, benim yüzümden.

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM Belki de açmak istemiyordur. Yine vurun.

YAŞLI ADAMIN KARISININ SESİ Jean! Yine laflamaya başlama orada, Jean.

BERENGER (Kapıya vurur) Jean!

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM (Karısına) Bir dakika. Aman of... (Kapıyı kapatıp dairesine girer)

JEAN (Sırtı seyircilere dönük olarak yatmaktadır; çatallaşmış bir sesle) Ne var?

BERENGER Sizi görmeye geldim, sevgili Jean.

JEAN Kim o gelen?

BERENGER Benim, Béranger. Sizi rahatsız etmiyorum ya?

JEAN Ha, siz misiniz? Girin içeri.

BERENGER (Kapıyı açmaya uğraşır) Kapı kapalı.

JEAN Bir dakika. Uff., (Jean ayağa kalkar, gerçekten de hiç keyfi yoktur. Yeşil bir pijama giymiştir. saçları darma dağıktır) Bir dakika. (Anahtarı kilitte döndürür) Bir dakika bekleyin. (Gider, biraz önceki gibi yorganı başına çekip yatar) Girin.

BERENGER (Girer) Günaydın, Jean.

JEAN (Yatağında) Saat kaç? İşe gitmediniz mi?

BERENGER Hâlâ yatıyor musunuz? İşe gitmediniz mi? Özür dilerim, rahatsız ediyorum galiba.

JEAN (Hep sırtı dönük) Tuhaf, sesinizi tanımadım.

BERENGER Ben de, sizin sesinizi tanımadım.

JEAN (Hep sırtı dönük) Oturun.

BERENGER Hasta mısınız? (Jean bir homurtuyla yanıtlar) Biliyor musunuz, Jean, sizinle tartışmam çok aptalca bir şeydi, hem de öyle bir konu yüzünden.

JEAN Hangi konu?

BERENGER Dün...

JEAN Dün ne zaman? Dün nerede?

BERENGER Unuttunuz mu? Şu gergedan yüzünden, şu zavallı gergedan.

JEAN Hangi gergedan?

BERENGER Gergedan, ya da, isterseniz şöyle diyelim, gördüğümüz o iki zavallı gergedan.

JEAN Ha evet, hatırlıyorum... Kim söyledi size o iki gergedanın zavallı olduklarını?

BERENGER Hiç, söz gelişi öyle dedim.

JEAN Pekâlâ. Artık söz etmeyelim bundan.

BERENGER Çok nazıksınız.

JEAN Ne olmuş öyleyse?

BERENGER Yine de söylemek istiyorum, pişmanım size karşı hırsıla, inatla... öfkeyle... savunmuş olduğum için görüşümü... evet, kısaca, kısaca... Aptalca davrandım.

JEAN Sizden başka şey de beklenmezdi zaten.

BERENGER Özür dilerim.

JEAN Kendimi pek iyi hissetmiyorum. (*Öksürür*)

BERENGER Bu yüzden yataktasınız, demek. (*Sesinin tonunu değiştirir*) Biliyor musunuz Jean, ikimiz de haklıydık.

JEAN Hangi konuda?

BERENGER Şey konusunda... aynı konuda. Aynı konuya bir kez daha dönüyorum diye kusuruma bakmayın, çok durmayacağım üzerinde. Yani şunu söylemek istiyorum, sevgili Jean, ikimiz de kendi bakış açımızdan haklıydık. Bu şimdi kanıtlandı, kentte hem çift boynuzlu gergedanlar var, hem de tek boynuzlu gergedanlar.

JEAN Ben de size bunu söylüyordum ya işte! Olmasa daha iyiydi.

BERENGER Evet, olmasa daha iyiydi.

JEAN Belki de daha iyi oldu, bakış açısına göre değişir.

BERENGER (*Konuşmasını sürdürür*) Bunlar nereden geliyor, ötekiler nereden geliyor, ya da ötekiler nereden geliyor, bunlar nereden geliyor, ama nereden gelirlerse gelsinler, sonuçta önemli olan bu değil. Benim için önemli tek şey, gergedanların varlığı, çünkü...

JEAN (*Döner ve dağınık yatağında yüzü Bérenger'e dönük oturur*). Kendimi hiç iyi hissetmiyorum, kendimi hiç iyi hissetmiyorum!

BERENGER Çok üzüldüm! Neyiniz var peki?

JEAN Pek anlamadım, bir rahatsızlık, rahatsızlıklar...

BERENGER Yorgunluk gibi bir şey mi?

JEAN Ne münasebet. İçim kaynıyor, tam tersine.

BERENGER Yani şey... geçici bir yorgunluk belki. Herkesin başına gelebilir.

JEAN Bana olmaz, asla.

BERENGER Aşırı sağlıktan, o zaman. Fazla enerji de, o da bazen kötüdür. Sinir sisteminin dengesini bozar.

JEAN Benim dengem mükemmeldir. (*Jean'ın sesi giderek kalınlaşmaktadır*) Benim hem zihnim hem de bedenim sapasağlamdır. Benim soyum...

BERENGER Ona ne şüphe, ona ne şüphe. Belki de biraz soğuk almışsınızdır. Ateşiniz var mı?

JEAN Bilmiyorum. Evet, biraz ateşim var galiba. Başım ağrıyor.

BERENGER Hafif bir migren belki. Sizi yalnız bırakayım, isterseniz.

JEAN Kalın. Rahatsız etmiyorsunuz beni.

BERENGER Sesiniz de kısılmış.

JEAN Kısılmış mı?

BERENGER Biraz kısılmış, evet. O yüzden tanıyamamıştım sesinizi.

JEAN Niçin kısılmış olsun? Benim sesim değişmedi, asıl sizinki değişmiş.

BERENGER Benimki mi?

JEAN Niye olmasın?

BERENGER Olabilir. Farkında değilim.

JEAN Zaten neyin farkındasınız ki siz hayatta? (*Elini alnuna koyar*) Alnım ağrıyor en çok. Bir yere çarptım herhalde!

(*Sesi daha da kalınlaşmıştır*)

BERENGER Ne zaman çarptınız?

JEAN Bilmiyorum. Hatırlamıyorum.

BERENGER Canınızın yandığını hissetmişsinizdir.

JEAN Belki uyurken çarpmışım.

BERENGER Çarpınca uyanırdınız. Belki de yalnızca düşününüzde gördünüz bir yere çarptığınızı.

JEAN Ben hiç düş görmem...

BERENGER (*Konuşmasını sürdürür*) Başınız siz uyurken ağrımaya başlamış olabilir, düş gördüğünüzü unutmuş olabilirsiniz, ya da daha doğrusu, bir şeyleri düş gördüğünüzün farkına varmadan hatırlıyor olabilirsiniz!

JEAN Ben mi, farkına varmamış olabilirim? Ben düşüncelerime egemenimdir, hiçbir zaman olaylara kaptırmam kendimi. Dosdoğru, dümdüz giderim ben, her zaman dosdoğru giderim.

BERENGER Biliyorum. Derdimi galiba size tam anlata-
madım.

JEAN Daha açık konuşun. Bana tatsız şeyler söyleye-
cekseniz, hiç söylemeyin.

BERENGER Başı ağrıdığına, insan hep bir yere çarp-
tığını sanır. *(Jean'a yaklaşıp)* Başınızı vurmuşsanız,
bir şiş olması gerekir. *(Jean'a bakar)* Evet, bakın, bir
tane var, gerçekten de bir şiş var alnınızda.

JEAN Şiş mi?

BERENGER Küçük bir tane.

JEAN Nerede?

BERENGER *(Jean'ın alnını gösterir)* Bakın, tam burnu-
nuzun bittiği yerden çıkıyor.

JEAN Ben de şiş miş yok. Ailemizde hiç olmamıştır.

BERENGER Bir aynanız var mı?

JEAN Vay canına! *(Eliyle alnını yoklar)* Gerçekten de var
gibi. Banyoda bakayım. *(Birden kalkar ve banyoya gi-
der. Bérenger onu gözleriyle izler. Banyodan)* Doğru,
bir şiş var. *(Geri gelir, teninin rengi daha da ye-
şilleşmiştir)* Görüyorsunuz işte, bir yere çarpmışım.

BERENGER Pek iyi görünmüyorsunuz. Teniniz yeşilleş-
miş.

JEAN Bana tatsız şeyler söylemekten büyük zevk alı-
yorsunuz. Peki ya siz, siz hiç baktınız mı kendinize?

BERENGER Özür dilerim, sizi üzmemiştım.

JEAN *(Çok sıkın)* Hiç de öyle görünmüyor.

BERENGER Nefes alırken bayağı gürültü çıkartıyorsunuz.
Boğazınız mı ağrıyor? *(Jean gidip yine yatağına otu-
rur)* Boğazınız mı ağrıyor? Belki de anjin olmuşsu-
nuzdur.

JEAN Niçin anjin olacakmışım?

BERENGER Bu küçültücü bir şey değil, ben de kaç kez
anjin oldum. İzin verin de nabzınızı bir sayayım.

*(Bérenger ayağa kalkar, gider ve Jean'ın nabzını sa-
yar)*

JEAN *(Daha da kalın bir sesle)* Benim bir şeyim yok.

BERENGER Nabzınız son derece düzenli atıyor. Kork-
mayın.

JEAN Hiç korkmuş filan değilim, niçin korkacakmışım ki?

BERENGER Haklısınız. Birkaç gün dinlenirsiniz, hepsi
geçer.

JEAN Dinlenmeye vaktim yok. Kendime besin aramalı-
yım.

BERENGER Karnınız acıktığına göre bir şeyiniz kalmıyor
demektir. Yine de birkaç gün dinlenmelisiniz. Böylesi
daha iyi olur. Doktor çağırdınız mı?

JEAN Doktora ihtiyacım yok benim.

BERENGER Olur mu, doktor çağırmak gerekir.

JEAN Doktor çağırmayacaksınız, çünkü doktor çağırmak
istemiyorum. Kendimi tedavi ederim ben.

BERENGER Doktorlara güvenmemekle hiç iyi etmiyor-
sunuz.

JEAN Doktorlar olmayan hastalıklar yaratırlar.

BERENGER Ama iyi niyet vardır bunun temelinde.
İnsanları tedavi edebilme zevkini tadabilmek için.

JEAN Hastalık yaratıyorlar, hastalık yaratıyorlar!

BERENGER Yaratıyorlardır belki de. Ama yarattıkları
hastalıkları da tedavi ediyorlar.

JEAN Benim baytarlardan başkasına güvenim yok.

BERENGER *(Jean'ın bileğini bırakmışken yeniden tutar)*
Damarlarınız şişer gibi oluyor. Kabarmışlar.

JEAN Bu bir güç göstergesidir.

BERENGER Tabii, bir sağlık ve güç göstergesi. Ama...

*(Jean'ın kolunun dirsek ile bilek arasını daha yakından
incelemek ister, ama Jean kolunu bir hışım çekerek
kurtarır)*

JEAN Beni ne diye az rastlanır bir hayvanmışım gibi in-
celiyorsunuz?

BERENGER Deriniz...

JEAN Size ne benim derimden? Ben sizin derimizle ilgi-
leniyor muyum?

BERENGER Sanki... evet, sanki renk değiştiriyor gözle

görülür biçimde. Yeşilleşiyor. (*Yeniden Jean'ın elini tutmak ister*) Sertleşiyor da.

JEAN (*Elini yine çeker*) Oramı buramı öyle yoklamayın. Neyiniz var sizin? Sıkıyorsunuz ama artık.

BERENGER (*Kendi kendine*) Sandığımdan daha ciddi galiba durumu. (*Jean'a*) Doktoru çağırmak gerek. (*Telefona doğru gider*)

JEAN Bırakın o aleti. (*Béranger'ye doğru koşarak onu iter. Béranger sendeler*) İşiniz olmayan şeye karışmayın.

BERENGER Tamam, tamam. İyiliğiniz içindi.

JEAN (*Öksürür ve gürültülü bir biçimde nefes alıp verir*) Benim için neyin iyi olduğunu ben sizden iyi bilirim.

BERENGER Rahat nefes alamıyorsunuz.

JEAN Herkes canı nasıl nefes almak isterse öyle nefes alır! Siz benim nefes alma biçimimi beğenmiyorsanız, ben de sizinkini beğenmiyorum. Çok hafif nefes alıyorsunuz, duyulmuyor bile, her an ölecekmiş gibisiniz.

BERENGER Sizin kadar güçlü olmadığımdandır.

JEAN Ben sizi gönderiyor muyum doktora, güçlendirsin diye? Herkes canı ne isterse onu yapar!

BERENGER Kızmayın. Biliyorsunuz, ben sizin dostunuzum.

JEAN Dostluk diye bir şey yoktur. Sizin dostluğunuza inanmıyorum.

BERENGER Kırıyorsunuz ama beni.

JEAN Kırılmanıza gerek yok.

BERENGER Sevgili Jean...

JEAN Ben sizin sevgili Jean'ınız değilim.

BERENGER Bugün gerçekten bir insansevmez olmuşsunuz.

JEAN Evet, ben bir insansevmezim, bir insansevm ezim. Bir insansevmez, insansevmez olmak hoşuma gidiyor.

BERENGER Anlaşılan bana hâlâ kızgınınız, çünkü o aptalca tartışma yüzünden; benim suçumdu, kabul ediyorum. İşte ben de onun için özür dilemeye gel-

miştım...

JEAN Hangi tartışmadan söz ediyorsunuz?

BERENGER Demin hatırlatmıştım. Şey işte, gergedanlar!

JEAN (*Béranger'yi dinlemeden*) Aslında, insanlardan nefret ediyor değilim, yalnızca ilgi alanımın tümüyle dışındalar, girdiklerinde de iğrendiriyorlar beni, onun için yoluma çıkmasınlar, ezip geçerim hepsini.

BERENGER Biliyorsunuz, ben hiçbir zaman engel olmam size...

JEAN Bir amacım var benim. Ona yönelirim dosdoğru.

BERENGER Kuşkusuz haklısınız. Ama sanırım sizin moraliniz bozulmuş. (*Bir süredir. Jean odanın içinde, bir duvardan ötekine, kafesteki bir hayvan gibi dolanmaktadır. Béranger onu seyrederek, arada bir, çarpmanın diye hafifçe yana çekilir. Jean'ın sesi gittikçe daha da kalınlaşmaktadır*) Sinirlenmeyin, sinirlenmeyin.

JEAN Giysilerimin içinde rahat edemiyordum, pijamam da sıkıyor artık! (*Pijamasının ceketinin önünü açıp kapar*)

BERENGER Ama, ne olmuş derinize?

JEAN Yine mi derim? Bu benim derim, sizinkiyle değiştirmeye de hiç niyetim yok.

BERENGER Sanki köseleleşmiş.

JEAN Daha sağlam olur. Ben dayanıklıyım, hava değişikliklerine.

BERENGER Gittikçe daha da yeşil oldu renginiz.

JEAN Bugün de renklerle bozdunuz. Düş görüyorsunuz, yine içmişsiniz.

BERENGER Dün içtim, bugünse damla geçmedi boğazımdan.

JEAN Bütün bir serserilik geçmişinizin sonucu.

BERENGER Size kendimi tutacağıma söz vermiştim, biliyorsunuz, çünkü ben, sizin gibi dostların öğütlerini tutarım. Kendimi aşağılanmış gibi de hissetmiyorum, tersine.

JEAN Vız gelir. Brrrr...

BERENGER Efendim?

JEAN Bir şey demiyorum. Brrr... yapıyorum, hoşuma gidiyor.

BERENGER (*Jean'ın gözlerinin içine bakarak*) Boeuf'e ne oldu biliyor musunuz? Gergedan oldu.

JEAN Ne oldu Boeuf'e?

BERENGER Gergedan oldu.

JEAN (*Pijamasının ceket yenleriyle yelpazelenirken*) Brrr...

BERENGER Şakayı bırakın artık, canım.

JEAN Bırakın da nefes alayım. İstedığimi yapabilirim. Kendi evimdeyim.

BERENGER Tersini söylemiyorum.

JEAN Söylediğimin tersini söylemezseniz iyi olur. Terliyorum, terliyorum. Brrr... Bir dakika. Serinlemem gerek.

BERENGER (*Jean banyoya doğru koşarken*) Ateştedir. (*Jean banyoya girer, nefesi duyulur, bir de musluktan akan su*)

JEAN (*Banyoda*) Brrr...

BERENGER Titreme gelmiş. O istemese de, doktoru aramam gerek. (*Telefona doğru yürür, Jean'ın sesini duyunca birden uzaklaşır*)

JEAN Demek Boeuf gergedan olmuş. Hah, hah, hah... Sizinle dalga geçmiş, kılık değiştirmiştir. (*Başını kapının aralığından çıkarır. Yemyeşil olmuştur. Alnındaki şiş de daha büyümüştür*) Kılık değiştirmiştir.

BERENGER (*Jean'dan yana bakmadan odada dolaşır*) Sizi temin ederim, son derece ciddiye benziyordu.

JEAN Neyse, bu onun sorunu.

BERENGER (*Jean'a doğru döner, bu arada Jean başını çeker*) Bilerek, isteyerek yapmamıştır kuşkusuz. Değişim o istemeden olmuş.

JEAN (*Yan taraftan*) Nereden biliyorsunuz?

BERENGER Yani, her şey öyle olduğunu gösteriyor.

JEAN Ya bilerek yapmışsa? Ha, ya bilerek isteyerek yapmışsa?

BERENGER Hiç sanmam. Bayan Boeuf'ün hiç haberi yoktu...

JEAN (*Sesi çok kalınlaşmıştır*) Hah, hah, hah! Şu şişko Bayan Boeuf! Hıh! Aptalın tekidir o!

BERENGER Aptal ya da değil, o...

JEAN (*Birden odaya girer, ceketini çıkarıp yatağın üstüne atar, bu sırada Bérenger dalgın dalgın ona doğru dönmektedir. Göğsü ve sırtı yeşilleşmiş olan Jean yeniden banyoya girer. Girişi ile çıkışı arasında*) Boeuf karısına hiç söz etmezdi tasarılarından...

BERENGER Yanılıyorsunuz, Jean. Onlar birbirlerine çok bağlı bir çifttir, tam tersine.

JEAN Çok bağlı ha, emin misiniz? Hım, hım. Brrr...

BERENGER (*Banyoya doğru gider, ama Jean kapıyı onun yüzüne kapatır*) Çok bağlı. Kanıtı da...

JEAN (*Kapının arkasından*) Boeuf'ün kendi yaşamı vardı. Kendine gizli bir yer ayırmıştı, kalbinin derinliklerinde.

BERENGER Sizi konuşturmamam gerek galiba, acı çekiyor gibisiniz konuşunca.

JEAN Beni rahatlatıyor, tersine.

BERENGER Bırakın da doktoru çağırayım, lütfen.

JEAN Kesinlikle olmaz. İnatçı insanlardan da hiç hoşlanmam. (*Jean odaya girer. Bérenger biraz ürkerek geri geri gider, çünkü Jean'ın rengi daha da yeşilleşmiştir ve büyük güçlük çekerek konuşmaktadır. Sesi tanınmaz olmuştur*) Ne var yani, isteyerek ya da istemeden gergedan olmuşsa, bu onun bileceği bir şey, belki de daha iyi olmuştur onun için.

BERENGER Neler söylüyorsunuz siz sevgili dostum? Nasıl düşünebiliyorsunuz böyle bir şey...

JEAN Siz her şeyde kötülük görüyorsunuz. Gergedan olmak hoşuna gidiyorsa, hoşuna gidiyorsa, olur, ne var bunda! Olağanüstü hiçbir yanı yok bunun.

BERENGER Tabii, olağanüstü hiçbir yanı yok bunun. Ama onun o kadar hoşuna gittiğini hiç sanmıyorum.

JEAN Nedenmiş ol!

BERENGER Nedenini söylemek güç. İnsan hissediyor.

JEAN Bense bunun o kadar kötü bir şey olmadığını söylüyorum size! Sonuçta, gergedanlar da bizim gibi yaratıklardır, onların da bizim kadar yaşama hakları vardır!

BERENGER Bizim yaşamımızı yok etmemeleri koşuluyla. Onlar ile bizim kafa yapılarımız arasındaki farkı hiç düşünüyor musunuz?

JEAN (Odanın içinde bir oraya bir buraya dolanır, banyoya girer çıkar) Size göre bizim kafa yapımız daha mı iyi onlarınkinden?

BERENGER Bir yerde, bizim bir ahlak anlayışımız var, bu hayvanlarınkıyle bir tutulabileceğini hiç sanmıyorum bunun.

JEAN Ahlakmış! Konuşalım bakalım ahlak üzerine, bıktım ben artık şu ahlaktan, bir halta yaramaz ahlaktan! Aşmak gerek ahlakı.

BERENGER Peki ne koyacaksınız yerine?

JEAN Doğayı!

BERENGER Doğayı mı?

JEAN (Deminki gibi) Doğanın kendi yasaları vardır. Ahlakla doğaya karşıttır.

BERENGER Yanlış anlamıyorsam, ahlak yasasının yerine getirmek istediğiniz şey orman yasası!

JEAN Ne güzel yaşarım o yasayla, ne güzel yaşarım.

BERENGER Bu hep söylenir. Ama aslında kimse...

JEAN (Sözünü keser, dolanmaktadır) Yaşamımızın temellerini yeniden kurmak gerek. Kaynaktaki bütünlüğe dönmek gerek.

BERENGER Görüşünüze kesinlikle katılmıyorum.

JEAN (Gürültülü bir biçimde nefes vererek) Nefes almak istiyorum.

BERENGER Düşünsenize bir, bizim bu hayvanlarda ol-

mayan bir felsefemiz var, değişmez bir değerler sistemimiz var.

JEAN (Yine banyodadır) Hepsini yıkalım, daha rahat ederiz.

BERENGER Söylediklerinizi ciddiye almıyorum. Benimle eğleniyorsunuz, laf olsun diye şiirsel şeyler söylüyorsunuz.

JEAN Brrr... (Böğürmeye çok yakın bir ses çıkarmıştır)

BERENGER Şair olduğunuzu bilmiyordum.

JEAN (Banyodan çıkar) Brrr... (Yeniden böğürür)

BERENGER Bunun sizin gerçek düşünceniz olmadığını bilecek kadar tanıyorum sizi. Çünkü, siz de benim kadar iyi biliyorsunuz ki, insan...

JEAN (Sözünü keser) İnsan... Söylemeyin bir daha bana o sözcüğü!

BERENGER Yani, demek istediğim, insan denen yaratık, insancılık...

JEAN İnsancılık eskidi artık! Eskimiş, gülünç duygusalın tekisiniz siz. (Banyoya girer)

BERENGER Ama, yine de, düşünce olarak...

JEAN (Banyodan) Hepsi bir kalıp! Söyledikleriniz bir sürü zırva.

BERENGER Zırva mı!

JEAN (Banyodan, güçlükle anlaşılan kalın bir sesle) Tamamına.

BERENGER Sizden bunları duymak çok tuhafıma gidiyor, Jean dostum! Aklınız başınızdan mı gitti? Yani, gergedan olmayı mı yeğliyorsunuz?

JEAN Neden olmasın! Ben sizin gibi önyargılı değilim.

BERENGER Biraz daha anlaşılır konuşun. Anlamıyorum. Heceleri tam söylemiyorsunuz.

JEAN (Hep banyodadır) Kulaklarınızı açın!

BERENGER Efendim?

JEAN Kulaklarınızı açın. Şunu dedim, niçin gergedan olmayayım? Ben değişikliği severim.

BERENGER Sizin ağzınızdan böyle şeyler duymak...

(Bérenger'nin sözü yarım kalır, çünkü Jean korkunç bir halde girer sahneye. Yemyeşil olmuştur. Alnındaki şiş neredeyse bir gergedan boynuzuna dönüşmüştür) Aman! gerçekten aklınızı kaçırmışsınız siz! (Jean yatağına doğru gider, yorganı yere atar, öfkeli ve anlaşılmaz sözler eder, duyulmamış sesler çıkartır) Ama böyle öfkelenmeyin, sakın olun! Tanıyamıyorum artık sizi..

JEAN (Neredeyse anlaşılmaz bir biçimde) Sıcak... çok sıcak. Her şeyi yok etmeli, giysiler, kaşındırıyor, giysiler, kaşındırıyor. (Pijamasının pantolonunu çıkarır)

BERENGER Ne yapıyorsunuz? Tanıyamıyorum artık sizi! Her zaman utangaç mı utangaç olan siz!

JEAN Batakliklar! Batakliklar!...

BERENGER Bakın bana! Görmüyor gibisiniz beni! Duyuyor gibisiniz!

JEAN Çok iyi duyuyorum sizi! Çok da iyi görüyorum! (Başını önüne eğerek Bérenger'ye saldırır. Bérenger yana kaçar)

BERENGER Dikkat edin!

JEAN (Gürültülü gürültülü soluyarak) Özür dilerim! (Sonra bütün hızıyla koşarak banyoya girer)

BERENGER (Önce soldaki kapıdan kaçmak ister, sonra geri dönerek Jean'ın ardından banyoya girer, bu arada şunları söyler) Onu bu halde bırakamam, dostum o benim. (Banyodan sesi gelir) Doktoru çağıracağım! Mutlaka çağırmalı, mutlaka çağırmalı, inanın bana.

JEAN (Banyodan) Olmaz.

BERENGER (Banyodan) Gerekli. Sakinleşin, Jean! Gülünç oluyorsunuz. Eyvah, gözle görülüyor boynuzunuzun uzadığı!... Gergedan oldunuz!

JEAN (Banyodan) Ayaklarımın altına alacağım seni, ayaklarımın altına alacağım seni. (Banyodan gelen büyük bir gürültü, böğürtüler, yere düşen eşyalardan ve kırılan bir aynadan çıkan sesler duyulur; sonra dehşet içindeki Bérenger'nin banyodan çıktığı ve banyonun kapısını, öbür taraftan da birinin it-

mesine karşı büyük güç sarf ederek kapattığı görülür)

BERENGER (Kapıyı iterken) Gergedan oldu, gergedan oldu! (Bérenger kapıyı kapamayı başarmıştır. Ceketinde bir boynuz deliği vardır. Bérenger'nin kapıyı kapattığı anda, gergedanın boynuzu kapıyı deler. Hayvan abandığı için kapı esnemektedir; bu arada banyodaki gürültüler de sürer, böğürtüler arasına karışan ve belli belirsiz anlaşılan "Canına okuyacağım", "Pis herif", filan gibi sözler duyulurken Bérenger sağdaki kapıya doğru koşar) Ondandır hiç beklemezdim bunu! (Merdivene çıkan kapıyı açar ve karşı dairenin kapısını yumruklamaya başlar) Binada bir gergedan var! Polis çağırın! (Kapı açılır)

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM (Başını uzatır) Ne var, ne oluyor?

BERENGER Polis çağırın! Evde bir gergedan var!...

UFAK TEFEK YAŞLI ADAMIN KARISININ SESİ Ne oluyor, Jean? Niye gürültü ediyorsun?

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM (Karisına) Ne dedeğinizi anlamıyorum. Bir gergedan görmüşmü.

BERENGER Evet, evin içinde. Polis çağırın!

UFAK TEFEK YAŞLI ADAM İnsanları böyle rahatsız etmek de ne demek oluyor? Terbiye diye bir şey kalmadı! (Kapıyı Bérenger'nin yüzüne kapatır)

BERENGER (Merdivene doğru koşar) Kapıcı, kapıcı, evde bir gergedan var, polis çağırın! Kapıcı! (Kapıcı dairenin kapısının üst bölümü açılır ve bir gergedan başı belirir) Bir tane daha! (Bérenger koşarak basamakları çıkar. Jean'ın dairesine girmeye niyetlenir, duraksar, sonra yine Ufak Tefek Yaşlı Adam'ın kapısına yönelir. Aynı anda Ufak Tefek Yaşlı Adam'ın kapısı açılır ve ufak tefek iki gergedan başı belirir) Aman Tanrım! (Bérenger, Jean'ın dairesine girer; banyonun kapısı hâlâ sarsılmaktadır. Bérenger pencereye gider; pencere, sahnenin önünde, seyirciler ile sahne arasındadır ve yalnız bir çerçeveyle belirtilmiştir. Bérenger'nin ayakta

duracak hali kalmamıştır, yere yığılacak gibi olur, güçlüklerle konuşur) Aman Tanrım! Aman Tanrım! (Büyük bir çaba göstererek bir bacağını pencereden dışarıya sarkıtır, tam öteki yana, yani seyircilerin oturduğu salon tarafına geçecekken kendini birden geriye atar, çünkü aynı anda orkestra çukurunda son sürat peş peşe koşuşturan bir sürü gergedan boynuzu görünür. Bérenger elinden geldiğince çabuk kendini yukarı çeker ve bir an pencereden gergedanlara bakar) Şimdi de sokakta koca bir sürü var! Bir gergedan ordusu, yokuş aşağı caddede koşuyor!... (Dört bir yanına bakar) Nereden çıkmalı, nereden çıkmalı!... Yalnız sokağın ortasından gitmiyorlar ki! Kaldırımlara da taşıyorlar, nereden çıkmalı, nereden gitmeli. (Akli başından gitmiş bir halde, birbiri peşi sıra bütün kapılara ve pencereye koşar, bu sırada banyonun kapısı sürekli sarsılmakta, Jean da böğürmekte ve anlaşılmaz küfürler savurmaktadır. Bu durum biraz sürer Bérenger, telaş içinde düzensizce yaptığı kaçma girişimlerinin her birinde, Ufak Tefek Yaşlıların kapısında, ya da merdivende karşısına hep gergedan başları çıkar; başlar böğürerek onu kaçırlar. Son bir kez pencereye gider, bakar) Koca bir gergedan sürüsü! Bir de bunların yalnız yaşadıkları söylenirdi! Yanlış, bu görüşü değiştirmeli! Caddedeki bütün sıraları kırdılar. (Çaresizce elleriyle oynar) Nasıl kaçabilirim? (Yeniden çıkışlara doğru gider, ancak gergedanları görünce vazgeçer, çıkamaz. Banyonun kapısının önündeyken, kapı açılacakmış gibi olur. Bérenger kendini fondaki duvara doğru atar, duvar yıkılır; fonda sokak görünür, bağırarak kaçar) Gergedanlar! Gergedanlar!

(Gürültüler duyulur, banyonun kapısı itmeye dayanamayıp açılmak üzeredir)

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

ÇEVRE DÜZENİ: Çevre düzeni bir önceki tablodakinin neredeyse eşidir. Burası, Jean'inkine şaşılacak derecede benzeyen Bérenger'in odasıdır. Yalnızca birkaç ayrıntıdan, örneğin fazladan bir ya da iki mobilyadan burasının başka bir oda olduğu anlaşılır. Solda merdiven, sahanlık. Sahanlığın sonunda bir kapı. Sahanlıkta kapıcı odası yoktur. Fonda bir divan. Bérenger, sırtı seyircilere dönük olarak, divanına uzanmıştır. Bir koltuk, üstünde telefon olan bir sehpa. Bir masa daha olabilir, bir de sandalye. Fonda açık bir pencere. Ön sahnede de bir pencere çerçevesi. Bérenger divanına giyinik olarak uzanmıştır. Başında alnını dolanan bir sargı vardır. Karabasanlar görüyor olmalıdır, çünkü uykusunda ikide bir sıçramaktadır.

BERENGER Hayır. (Duruş) Boynuzlar, boynuzlara dikkat! (Duruş. Fondaki pencerenin altından geçen çok sayıda gergedanın çıkardığı gürültüler duyulur) Hayır! (Düşünde gördüğü şeyle boğuşurken divandan düşer ve uyanır. Elini alnına götürür, korkmuş görünmektedir, sonra aynaya giderek sargısını çıkarır; bu arada gürültüler uzaklaşmaktadır. Rahatladığını belirtir biçimde bir oh çeker, çünkü alnında herhangi bir şişkinlik görmemiştir. Duraksar, divana doğru gider, uzanır, ama hemen yine kalkar. Masaya gider ve bir şişe konyak ile bir kadeh alır, içmek için kadehine konyak koymaya niyetlenir. Ancak, kısa bir süre kendisiyle sessiz bir savaşımdan sonra, şişeyi ve kadehi masaya koyar) İrade, irade. (Divana doğru giderler, tam bu sırada, yeniden, gergedanların pencerenin altından koşarak geçtikleri duyulur. Bérenger elini kalbinin üstüne koyar) Ay! (Fondaki pencereye gider, bir an dışarıya bakar, sonra,

öfkeyle, pencereyi kapatır. Gürültüler duyulmaz olur, masaya gider, bir an duraksar, sonra, "adam sen de" anlamına gelen bir hareket yaparak koca bir kadehi ağzına kadar konyakla doldurup hepsini bir dikişte içer. Şişeyi ve kadehi masaya koyar. Öksürür. Öksürdüğü için kaygılanmış gibidir, bir daha öksürür ve nasıl öksürdüğünü dinler. Öksürürken bir kez daha bir saniye aynada kendisine bakar, pencereyi açar, gergedanların solurken çıkardıkları sesler daha da güçlü duyulmaktadır, yine öksürür) Yok. Benzemiyor!
(Sakinleşir, pencereyi kapatır, başındaki sargının üstünden alnını yoklar, divanına doğru gider yatar, uyuyacak gibidir. Dudard'ın merdivenin son basamaklarını çıktığı görülür; sahanlığa gelir ve Bérenger'nin kapısına vurur)

BERENGER (Sıçrar) Ne oluyor, ne var?

DUDARD Sizi görmeye geldim, Bérenger, sizi görmeye geldim.

BERENGER Kim o?

DUDARD Benim, ben.

BERENGER Kim o, benim diyen?

DUDARD Benim, Dudard.

BERENGER O, demek sizsiniz, girin içeri.

DUDARD Sizi rahatsız etmiyorum ya? (Kapıyı açmaya çalışır) Kapı kapalı.

BERENGER Bir dakika. Ay! Ay! Ay!

(Gidip kapıyı açar. Dudard içeri girer)

DUDARD Günaydın, Bérenger.

BERENGER Günaydın, Dudard, saat kaç?

DUDARD Demek hâlâ buradasınız, evinizin duvarları ardına saklanmış. Daha iyi misiniz, dostum?

BERENGER Özür dilerim, demin sesinizi tanıyamadım.
(Bérenger gidip pencereyi de açar) Evet, evet, biraz daha iyiyim, öyle gibi.

DUDARD Sesim değişmedi. Ben, sizinkini hemen tanıdım.

BERENGER Özür dilerim, bana sanki değişmiş gibi gel-

mişti... ama, sesiniz yine eskisinin aynı. Benim sesim de değişmemiş, değil mi?

DUDARD Niçin değişecekmiş?

BERENGER Biraz şey değil mi... şey, yani kısık?

DUDARD Hiç de değil.

BERENGER Neyse. İçimi rahatlatıyorsunuz.

DUDARD Ne oluyor size böyle?

BERENGER Bilmem, bilinmez ki. İnsanın sesi değişebilir, oluyor, ne yazık ki!

DUDARD Soğuk almışsınızdır belki?

BERENGER Umarım almamışımdır... umarım almamışımdır, ama buyurun oturun, Dudard, rahatınıza bakın, koltuğa oturun.

DUDARD (Koltuğa yerleşir) Kendinizi hâlâ iyileşmiş hissetmiyor musunuz? Başınız hep ağrıyor mu?

(Bérenger'nin başındaki sargıyı gösterir)

BERENGER Evet ya, başım hâlâ ağrıyor. Ama şiş filan yok, bir yere çarpmadım başımı!... yok, değil mi?

(Sargıyı çıkartıp alnını Dudard'a gösterir)

DUDARD Yok, alnınızda şiş filan yok. Şiş görmüyorum.

BERENGER Hiç de olmayacak, umarım. Hiç.

DUDARD Başınız bir yere çarpmazsanız, nasıl olabilir ki?

BERENGER İnsan başını bir yere çarpmak istemezse, çarpmaz!

DUDARD Tabii. Dikkatli olmak yeter. Peki ama, neniz var sizin? Sinirlisiniz, yerinizde duramıyorsunuz. Migreniniz yüzünden olmalı. Hareket etmezseniz başınız daha az ağrır.

BERENGER Migreniniz mi? Bana migren lafı etmeyin! Ağzınıza almayın.

DUDARD Migreniniz olmasının açıklaması var, işte bu heyecanınız.

BERENGER Bir türlü kendime gelemiyorum!

DUDARD Öyleyse, o zaman başınız tabii ki ağrır, öyle olağanüstü bir yanı yok ki bunun.

BERENGER *(Aynaya koşar, sargısını çıkarır)* Yok, bir şey yok... Biliyorsunuz, böyle başlayabilir.

DUDARD Ne başlayabilir?

BERENGER ...Bir başkasına dönüşmekten korkuyorum.

DUDARD Sakinleşin biraz, oturun. Odanın içinde bir o yana bir bu yana böyle dolaşırsanız, daha çok sinirlenirsiniz

BERENGER Doğru, haklısınız, sakın olalım. *(Gider oturur)*
Bir türlü kendime gelemiyorum, işte.

DUDARD Jean yüzünden, biliyorum.

BERENGER Evet, Jean yüzünde, tabii, ötekiler yüzünden de.

DUDARD Büyük bir şok yaşadığınızı anlaşıyor.

BERENGER Yine de iyi, daha azıyla bile ne hale girer insan, kabul edin!

DUDARD Evet, ama, yine de fazla büyütmemek gerek, bu bir neden değil sizin bu hallere...

BERENGER Sizi görmek isterdim benim yerimde orada. Jean benim en iyi dostumdu. Gözlerimin önünde gerçekleşen o dönüşüm, öfkesi!

DUDARD Tamam. Büyük bir düş kırıklığı yaşamışsınız, anlaşıyor. Ama düşünmeyin artık.

BERENGER Nasıl düşünmeyeyim! O insancıl, o büyük hümanizma savunucusu delikanlı! Kimin aklına gelirdi ki! O, o! Onunla, onunla... kendimizi bildiğimizden beri tanışıyorduk. Onun bu tür bir evrim gösterceğine dünyada inanmazdım. Kendimden çok güvenirdim ona!.. Bana bunu nasıl yapar, bana.

DUDARD Özellikle size yönelik bir şey değildi herhalde bu!

BERENGER Ama öyle gibi görünüyordu. Görmüş olsaydınız ne haldeydi... yüzünün o ifadesi...

DUDARD Siz tesadüfen bulunuyordunuz evinde, onun için almayın üzerinize. Başka biri de olsaydı aynı şeyler olacaktı.

BERENGER Benim önümde kendini tutabilirdi, ortak

geçmişimizi dikkate alıp.

DUDARD Kendinizi, dünyanın merkezi sanıyorsunuz, olan biten her şeyin özellikle sizi ilgilendirdiğini sanıyorsunuz! Evrensel hedef noktası değilsiniz!

BERENGER Belki de öyledir. Aklımı başıma toplamaya çalışacağım. Ancak olgunun kendisi kaygı verici. Doğrusunu isterseniz, alt üst ediyor bu beni. Nasıl açıklanabilir ki bu olanlar?

DUDARD Ben de şimdilik yeterli bir açıklama bulamıyorum. Olayları gözlemliyorum, not ediyorum. Böyle bir şey oluyor, öyleyse açıklanması gerekir. Doğanın bilinmeyen bir yönü mü, birtakım gariplikler mi, tuhaflıklar mı, bir oyun mu, kim bilebilir?

BERENGER Jean çok kibirliydi. Benimse herhangi bir tutkum yoktur. Olduğumla yetinirim.

DUDARD Belki de açık havayı, kırları, göz alabildiğine açıklıkları seviyordu... Belki rahatlama gereksinimi duyuyordu. Ona bir bahane bulmak için söyleyiyordum bunları...

BERENGER Sizi anlıyorum, deniyorum işte. Ama, beni sporu sevmemekle ya da kapalı dünyasında donmuş kalmış bir küçük burjuva olmakla suçlasalardı bile, neysem yine o kalırdım ben.

DUDARD Hepimiz neyse o kalacağız, tabii. Ama niye kaygılanıyorsunuz ki bir iki gergedanlık olayı oldu diye? Bu bir hastalık da olabilir.

BERENGER Tamam işte, ben ya bulaşırsa diye korkuyorum.

DUDARD Yok canım, aklınıza bile gelmesin öyle bir şey. Siz bunu gerçekten çok fazla büyütüyorsunuz. Jean'ın durumu bir belirti değil, bir gösterge değil, siz söylediniz onun kibirli olduğunu. Bana göre, dostunuz hakkında kötü konuşacağım için kusuruma bakmayın, ama o bir sinir küpüydü, biraz yabani, tuhaf davranışları olan biriydi, böyle özellikleri olan kişileri örnek diye almayın. Önemli olan sıradanlıktır.

BERENGER Böylece durum aydınlanıyor. Gördüğünüz gibi, olayın nedenini demin siz de açıklayamıyordunuz. Ama, bakın, şimdi bana kabul edilebilir bir açıklama yapıyorsunuz. Evet, o hale girebilmek için, Jean'ın mutlaka bir kriz geçirmiş olması gerek, bir delilik krizi... Peki ama Boeuf, Boeuf, o da mı deliydi?... ve bütün ötekiler, bütün ötekiler?...

DUDARD Geriye salgın varsayımı kalıyor. Grip gibi. Daha önce de oldu salgınlar.

BERENGER Hiç bunun gibisi olmadı. Ya sömürgelerden yayılıyorsa?

DUDARD Ne olursa olsun, Boeuf'un ve bütün ötekilerin sırf sizin canınızı sıkmak için şimdiki hallerine dönüştüklerini söyleyemezsiniz. Bunun için o kadar zahmete girmelerine gerek yoktu.

BERENGER Doğru, söyledikleriniz mantıklı, kaygı giderici sözler... ama, ya da belki tersine, ya durum daha da ciddiye? *(Fondaki pencerenin altından dört nala geçen gergedanların çıkarttıkları gürültüler duyulur)* Bakın, duyuyor musunuz? *(Pencereye gider)*

DUDARD Boş verin onlara! İlgilenmeyin! *(Bérenger pencereyi kapatır)* Niye rahatsız oluyorsunuz ki? Gerçekten, başka şey düşünemez olmuşsunuz. İyi bir şey değil bu. Sinirleriniz harap olmuş. Bir şok geçirmişsiniz, açık! Artık kendinize gelmeye çalışın.

BERENGER Mikroplara karşı tam bağışıklığım var mı diye merak ediyorum.

DUDARD Ne olursa olsun, öldürücü bir şey değil. Sağlıklı olan hastalıklar da vardır. Eminim istenirse iyileşilir. Onlar da iyileşirler, boş verin.

BERENGER Ama mutlaka bir izi kalır! Bu tür bünyesel bir dengesizlik iz bırakmaz olamaz...

DUDARD Geçici bir şey, aldırmaayın.

BERENGER Emin misiniz?

DUDARD Sanırım, evet, öyle sanıyorum.

BERENGER İnsan gerçekten yakalanmak istemezse bu

hastalığa, bu sinirsel hastalığa, yakalanmaz, yakalanmaz!... Bir kadeh konyak içer miydiniz?

(Şişenin bulunduğu masaya gider)

DUDARD Rahatsız olmayın, almayacağım, teşekkür ederim. Ama siz içmek istiyorsanız, buyurun, bana aldırmaayın, ama dikkat edin, sonra başınız daha çok ağrır.

BERENGER Alkol salgınlara iyi gelir. Bağışıklık kazandırır. Örneğin, grip mikroplarını öldürür.

DUDARD Bütün hastalıkların bütün mikroplarını öldürmez. Gergedanlık hastalığına ne yapar, daha bilinmiyor.

BERENGER Jean hiç alkollü içki içmezdi. İçermiş havasındaydı. Belki de bu yüzden... belki de budur davranışının nedeni. *(Dudard'a bir kadeh uzatır)* Gerçekten istemiyor musunuz?

DUDARD Hayır, hayır, öğle yemeğinden önce içmem. Teşekkür ederim.

(Bérenger kadehini başına diker, kadeh ile şişeyi ellerinde tutar; öksürür)

DUDARD Görüyorsunuz işte, görüyorsunuz, size dokunuyor. Öksürtüyor.

BERENGER *(Kaygılı)* Evet, öksürttü. Nasıl öksürdüm?

DUDARD Herkes gibi, biraz sert bir içki içilince nasıl öksürülürse öyle.

BERENGER *(Gidip kadehi ve şişeyi masaya koyar)* Tuhaf bir öksürük değil miydi? Gerçek bir insan öksürüğü müydü?

DUDARD Neler çıkarıyorsunuz? Bir insan öksürüğü. Başka ne öksürüğü olabilir ki?

BERENGER Bilmem... Bir hayvan öksürüğü, belki... Gergedanlar öksürürler mi?

DUDARD Bakın, Bérenger, gülünç oluyorsunuz, kendi kendinize sorunlar yaratıyorsunuz, bir sürü tuhaf sorular soruyorsunuz... Bu şeye karşı korunmanın en iyi yolu iradeli olmaktır diye demin siz söylüyordunuz.

BERENGER Evet, tabii.

DUDARD Öyleyse, kanıtlayın iradeli olduğunuzu.

BERENGER Sizi temin ederim ki öyleyim...

DUDARD ...Kendinize kanıtlayın, örneğin, artık konyak içmeyin... kendinize daha fazla güvenirsiniz.

BERENGER Beni anlamak istemiyorsunuz. Bir kez daha söyleyeyim ki beni daha beterinden koruduğu için içki içiyorum, evet, bunun nedeni bu. Salgın geçince, içkiyi bırakacağım. Olaylardan önce vermiştim zaten bu kararı. Şimdi, bir süre erteliyorum, geçici olarak!

DUDARD Bir sürü mazeret buluyorsunuz.

BERENGER Mazeret mi, emin misiniz?... Her neyse, bunun şu olan bitenle hiçbir ilgisi yok.

DUDARD Kim bilebilir?

BERENGER (*Ürkmüştür*) Sizce var demek! Yani bu sizce salgına ortam hazırlıyor! Ben alkolik değilim. (*Aynaya gider, kendine bakar*) Acaba tesadüfen... (*Elini yüzüne koyar, sargının üstünden alnını yoklar*) Hiçbir şey değişmemiş, canım da yanmadı, bu da içkinin iyi olduğunu gösterir... en azından zararsız olduğunu.

DUDARD Şaka ediyordum, Bérenger, ciddiye almayın. Size takılıyordum. Her şeyi kapkara görüyorsunuz, sinir hastası olacaksınız, dikkat edin. Şoku tümüyle atlatınca, bu ruhsal çöküntüden kurtulunca, sokağa çıkmaya, biraz hava almaya başlayınca, her şey daha iyi olacak, göreceksiniz. Karanlık düşünceleriniz uçup gidecek.

BERENGER Sokağa çıkmak mı? Gerekecek tabii. Korkuyorum çıkmaya. Onlara rastlayacağım diye...

DUDARD Ne olur ki? Yollarının üstünde durmazsınız olur biter. Zaten o kadar fazla da değiller.

BERENGER Ben onlardan başka bir şey görmüyorum. Kafayı iyice taktığımızı söyleyeceksiniz, onlara.

DUDARD Size saldırmıyorlar. Üstlerine gidilmezse, bir şey yapmıyorlar. Aslında, kötü değiller. Hatta bir tür doğal bir masumlukları bile var, evet, saflık gibi. İşte

ben, size gelmek için bütün caddeyi boydan boya yürüdüm. Görüyorsunuz, sapa sağlamım, hiçbir sorunum olmadı.

BERENGER Ama ben, onları görünce, aklım fikrime doluyor. Sinirsel. Öfkelenmiyorum, hayır, öfkelenmek gerekir, öfke insana iştenmedik şeyler yaptırır, onun için kendime hâkim oluyorum, ama yine de bir şeyler oluyor bana, şurama, (*Kalbini gösterir*) kalbimi sıkıştırıyor.

DUDARD Bir ölçüde etkilenmekte haklısınız. Ama çok fazla etkileniyorsunuz. Mizah yönünüz yok, sizin kusurunuz da bu, mizah yönünüz yok. Olayları bu kadar ciddiye almamalısınız, dışında kalmalısınız olayların.

BERENGER Ben her şeyi sanki benim başıma geliyormuş gibi algılarım. Katılıyorum olana bitene, ilgisiz kalamam.

DUDARD Başkalarını eleştirmeyin, eğer eleştirilmek istemiyorsanız. Ayrıca insan olan biten her şeyi kendine dert etse, yaşanmaz olur bu dünya.

BERENGER Bu olay başka bir yerde, başka bir ülkede geçmiş olsaydı, olayı gazetelerden öğrenmiş olsaydık, sakın sakın tartışabilirdik; sorunu tüm yönleriyle inceleyebilir, bundan nesnel bir yaklaşımla sonuçlar çıkarabilirdik. Akademik tartışma toplantıları düzenler, bilginler, yazarlar, kanun adamları, bilgiç kadınlar, sanatçılar getirebilirdik. Sokaktaki insanları da; çok ilginç olurdu, öğretici olurdu, merakla izlenirdi. Ama insan kendisi olayın içinde olunca, kendini birdenbire olayların çarpıcı gerçeği karşısında bulunca, ister istemez kendini doğrudan ilgili görüyor, bu beklenmedik olay üzerimizde o kadar büyük bir şaşkınlık yarattı ki insan soğukkanlı kalamıyor. Ben şaşırdım kaldım, şaşırdım kaldım, şaşırdım kaldım! Bir türlü inanamıyorum.

DUDARD Ben de şaşırdım olanlara, sizin gibi. Ama artık atlattım. Alışmaya başlıyorum.

BERENGER Anlaşılan sizin sinir sisteminiz benimkinden

daha dengeli. Kutlarım. Ama bunun çok acınacak bir...

DUDARD Tabii bunun iyi bir şey olduğunu söylemiyorum. Tümüyle gergedanlardan yana olduğumu da düşünmeyin...

(Yine geçen gergedanların çıkardıkları gürültüler, ancak bu kez, ön sahnedeki pencere çerçevesinin altından gelir)

BERENGER (Yerinden sıçrar) Yine geçiyorlar! Yine geçiyorlar! Yok, olmuyor, ben alışamıyorum. Haksızım belki. Ama ne yapsam aklımdan çıkmıyorlar, o kadar ki uyuyamaz oldum. Geceleri uyuyamıyorum. Gündüzleri ancak bir parça içim geçiyor, yorgunluktan gücüm kalmayınca.

DUDARD Uyku ilacı alın.

BERENGER O da çözüm değil. Uyursam, daha da beter. Gece düşüme giriyorlar, karabasanlar görüyorum.

DUDARD Olayları bu kadar ciddiye alırsanız sonu işte böyle olur. Kendinize işkence etmekten hoşlanıyorsunuz. İtiraf edin.

BERENGER Sizi temin ederim ki mazoşist filan değilim ben.

DUDARD Öyleyse olayı kabul edin ve aşın. Madem böyle, başka türlü olamadığı için böyle demektir.

BERENGER Ama kadercilik bu.

DUDARD Bilgelik. Bir olay gerçekleştiğinde, mutlaka bir gerçekleşme nedeni vardır. Bu nedeni görmek gerekir.

BERENGER (Ayağa kalkar) Ama, ben, durumu kabul etmek istemiyorum.

DUDARD Başka ne yapabilirsiniz? Ne yapmayı düşünüyorsunuz?

BERENGER Şu an, bilmiyorum. Düşüneceğim. Gazetelere mektuplar yazarım, manifestolar yazarım, belediye başkanından görüşme isterim, ya da yardımcısından, eğer belediye başkanının işi çoksa.

DUDARD Bırakın da yöneticiler kendiliklerinden yapsınlar yapacaklarını. Bir de, sizin bu olaya karışmaya hakkınız olup olmadığını bilmek gerek. Ben, hep söylüyorum, bunun pek ciddi bir şey olmadığı kanısındayım. Bana göre, birkaç kişi deri değiştirmek istedi diye ne yapacağını şaşırmaya gerek yok. Demek ki kendilerini kendi kalıpları içinde iyi hissetmiyorlarmış. Özgürler, onların bileceği iş.

BERENGER. Kötülüğün kökünü kurutmak gerekir.

DUDARD Kötülük, kötülük! Boş laf! Kötülüğün nerede, iyiliğin nerede olduğunu bilebilir miyiz? Herkesin kendine göre bir tercihi vardır. Siz asıl kendiniz için kaygılanıyorsunuz. Gerçek bu işte, ayrıca siz hiçbir zaman gergedan olamayacaksınız, gerçekten... hiçbir eğiliminiz yok buna!

BERENGER Bakın, bakın! Yöneticilerimiz de, kent halkı da sizin gibi düşünüyorsa eğer, kimse bir şey yapmayacaktır.

DUDARD Yabancılardan yardım isteyecek değilsiniz umarım. Bu bizim iç işimiz, yalnız ülkemizi ilgilendirir.

BERENGER Ben uluslararası dayanışmadan yanayım...

DUDARD Siz bir Don Kişot'sunuz! Bakın, bunu kötü niyetle filan söylemiyorum, sizi kırmak istemem. İyiliğiniz için, emin olun, çünkü, gerçekten, sakinleşmeniz gerek.

BERENGER Ondan eminim, özür dilerim. Çok büyük bir kaygı içindeyim. Düzelteceğim kendimi. Sizi burada tuttuğum, abuk sabuk sözlerimi dinlemek zorunda bıraktığım için de özür dilerim. Hastalık izni dilekçemi aldınız mı?

DUDARD Merak etmeyin. Gündemde. Hem daha kimsə çalışmaya başlamadı.

BERENGER Merdiven onarılmadı diye mi? Ne adamsenecilik! Her şey işte bu yüzden kötüye gidiyor.

DUDARD Onarılıyor. Ama iş çabuk yürümüyor. İşçi

bulmak kolay değil. Geliyor, işe giriyorlar, bir ya da iki gün çalışıp gidiyorlar. Bir daha da görünmüyorlar. Başkalarını bulmak gerekiyor.

BERENGER Bir de iş yok diye yakınır! Umarım bu sefer betondan yapılır merdiven.

DUDARD Yok, yine ahşap, ama yeni keresteden.

BERENGER Ah, şu bürokratik işlemler. Parayı havaya savururlar, ondan sonra da, yararlı bir iş için para gerekince, yeterli fon yok denir. Bay Papillon hiç memnun değildir herhalde. Merdivenin beton olmasını istiyordu. O ne diyor, peki?

DUDARD Artık bir şefimiz yok. Bay Papillon istifa etti.

BERENGER Olamaz!

DUDARD Etti işte.

BERENGER Hayret... Şu merdiven yüzünden mi?

DUDARD Sanmıyorum. Yani, istifa nederi olarak gösterdiği gerekçe o değil.

BERENGER Öyleyse neden? Ne oldu ki ona?

DUDARD Kırsal alana çekilmek istiyormuş.

BERENGER Emekli mi oluyor? Ama daha o yaşta değil ki, müdür olabilirdi.

DUDARD Vazgeçmiş. Dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söylüyordu.

BERENGER Genel Müdürlük güç durumda kalmıştır o ayrılınca, yerine birini getirmek gerekecek. Sizin için iyi olmuş, diplomalarınızla şansınız olabilir.

DUDARD Sizden hiçbir şey saklamayacağım... çok matrak ama, o gergedan oldu.

(*Uzaktan gergedan gürültüleri duyulur*)

BERENGER Gergedan! Bay Papillon gergedan oldu ha! İnanılır gibi değil!... İnanılacak şey değil!... Ben, matrak bulmuyorum bunu! Bana bunu niye daha önce söylemediniz?

DUDARD İş mizah yönünden ele alamadığınızı görüyorsunuz. Size söylemek istemedim... size söylemek istemedim çünkü, sizi tanıdığım için, bunu matrak

bulmayacağınızı, üzüleceğinizi biliyordum. O kadar çabuk etkileniyorsunuz ki!

BERENGER (*Kollarını göğe kaldırır*) Nasıl olur, nasıl olur!... Bay Papillon!... Çok da iyi bir mevkii vardı.

DUDARD Bu da geçirdiği değişimde içten olduğunu gösteriyor.

BERENGER Bilerek yapmış olamaz, eminim o istemeden olmuştur bu değişme.

DUDARD Nereden bilebiliriz ki? Verilen kararların gizli nedenlerini bilmek güçtür.

BERENGER İçinde kalmış bir istek olmalı. Demek gizli kompleksleri varmış. Ruhsal tedavi görmeliymiş.

DUDARD Bir geçiş bile olsa, bu da bir göstergedir. Herkes kendini yüceltmek için bir yol bulur.

BERENGER Birileri aklını çelmiştir, eminim.

DUDARD Herkesin başına gelebilir!

BERENGER (*Ürkmüştür*) Herkesin mi? Yok, hayır, size olamaz, değil mi, size olamaz. Bana da olamaz!

DUDARD Umarım.

BERENGER İstemediğimize göre... değil mi... değil mi... öyle değil mi? Öyle değil mi, öyle değil mi?

DUDARD Tabii, tabii...

BERENGER. (*Biraz sakinleşir*) Yine de, Bay Papillon'u daha fazla direnecek güçte düşünüyordum. Daha kişilikli olduğunu sanıyordum!... Bundan maddi, manevi ne çıkarı olacak, onu da anlamış değilim...

DUDARD Para pul gözetilerek yapılmış bir davranış değil onunki. Bu kesin.

BERENGER Tabii. Bu hafifletici bir neden... yoksa ağırlaştırıcı mı? Galiba ağırlaştırıcı, çünkü bunu isteyerek yapmışsa... Tabii, bu davranışını Botard çok kınamıştır, peki, ne düşünüyor o, şefi hakkında ne düşünüyor?

DUDARD Zavallı Botard çok kızdı, tepesi attı. Onun kadar öfkelenmiş birini çok az gördüm hayatımda.

BERENGER O zaman, bu kez onu haksız bulmuyorum.

Demek kişilikli biriymiş Botard. Sağduyulu biri. Bense onu yanlış değerlendiriyoymuşum.

DUDARD O da sizi yanlış değerlendiriyordu.

BERENGER Bu da benim bu güncel olaydaki yansızlığını gösterir. Sizin de, zaten, onun hakkında olumsuz bir kanınız vardı.

DUDARD Olumsuz kanılar... kullanılması gereken sözcük bu değil. Evet, onunla her zaman aynı görüşte değildim. Kuşkuculuğu, anlatılan hiçbir şeye inanmayışı, her şeyin ardında bir kötü niyet araması hoşuma gitmezdi. Bu kez de, yaptığını tümüyle onaylamıyorum.

BERENGER Karşı nedenlerle, şimdi de.

DUDARD Hayır. Tam öyle değil, yapabileceğimi sandığınızdan biraz daha derinliğine benim eleştirim. Botard'ın aslında açık seçik ve nesnel dayanakları yoktu. Size gergedanları da onaylamadığımı söylüyorum, hayır, hiç onaylamıyorum, sakın onaylıyorum sanmayın. Ancak, Botard'ın davranışı her zamanki gibi aşırı ölçüde tutkularından kaynaklanıyordu, dolayısıyla da çok yalındı. Onun o davranışlarının nedeni bence amirlerine karşı duyduğu kindir. Yani, küçüklük kompleksi, hınç. Sonra, kalıplarla konuşur o, herkesin tekrarladığı deyişlerse beni hiç etkilemez.

BERENGER Öyle de olsa, bu kez ben tümüyle Botard'a katılıyorum, izninizle. Mert biri o. Öyle.

DUDARD Yadsımıyorum, ama bunlar boş laf.

BERENGER Evet, mert biri! Öyle sık bulunmaz mert insanlar, bulutlarda da dolaşmazlar. Dört ayağı da yere basan mert biri; özür dilerim, iki ayağı da diyecektim. Kendimi onunla her konuda görüş birliğinde hissettiğim için çok memnunum. Görünce, kutlayacağım onu. Bay Papillon'uysa kınıyorum, yenilmemesi gerekirdi.

DUDARD Ne kadar uzaksınız hoşgörüden! Belki de Bay Papillon bu kadar yıl ev yaşamından sonra biraz ra-

hatlama gereksinimi duymuştur.

BERENGER (Alaycı) Sizse, çok hoşgörölüsünüz, çok geniş görüşlüsünüz!

DUDARD Sevgili Bérenger, her zaman anlamaya çalışmak gerekir. Bir olguyu ve sonuçlarını öğrenmek isteyince de, bunun nedenlerine kadar gitmek gerekir, dürüst bir entelektüel çabayla. Bunu yapmaya çalışmak gerek, çünkü düşünen varlıklarız biz. Ben başaramadım, bir kez daha söylüyorum, başaracak mıyım, onu da bilemiyorum. Ama, başlangıçta, olgunun lehinde bir önyargının var olması gerekir, bu olmazsa, en azından yansız olmak gerekir, bilimsel kafa yapısına özgü bir zihinsel berraklık gerekir. Her şey mantığa dayanır. Anlamak, doğrulamaktır.

BERENGER Bu gidişle yakında bir gergedan yandaşı olup çıkacaksınız.

DUDARD Ne münasebet, ne münasebet. Oraya kadar gitmeyeceğim. Ben yalnızca olayları karşıdan görmeye çalışan biriyim, serinkanlılıkla. Gerçekçi olmak istiyorum. Ayrıca, doğal olan kusurlu olamaz diye düşünüyorum. Her yerde kusur görene lanet olsun. Ancak Engizisyon yargıçları böyle yapar.

BERENGER Bunu, siz doğal mı buluyorsunuz?

DUDARD Bir gergedandan daha doğal ne olabilir?

BERENGER Evet, ama bir insanın gergedana dönüşmesi, anormal bir şeydir, tartışma bile götürmez!

DUDARD Tabii, tartışma bile götürmez... ancak...

BERENGER Evet, tartışma götürmeyecek kadar anormal, kesinkes anormal!

DUDARD Kendinizden çok emin görünüyorsunuz. Normalin nerede bittiğini, anormalin nerede başladığını bilebilir miyiz? Siz tanımlayabilir misiniz bu kavramları, normallik nedir, anormallik nedir? Ne felsefe açısından ne de tıp açısından, hiç kimse bu sorunu daha yanıtlamamış. Siz de biliyor olmalısınız bunu.

BERENGER Bu soruya felsefe açısından kesin bir yanıt ve-

rilemeyebilir. Ama uygulamada, yanıt kolay. Felsefe size hareket diye bir şeyin var olmadığını kanıtlar... ama insanlar yürürler, yürüyorlar, yürüyorlar.... *(Odanın bir ucundan ötekine yürümeye başlar)* ... yürüyorlar ya da o zaman insan kendi kendine, şöyle der, Galile gibi, "Eppur, si muove"...

DUDARD Her şeyi birbirine karıştırıyorsunuz! Karıştırmayın, canım! Galile'nin durumunda, tam tersine, haklı olan kuramsal ve bilimsel düşünceydi, genel kanı ile dogmacılığa karşı.

BERENGER *(Söylenenleri tam anlayamaz)* Ne demek ki bütün bu laf kalabalığı! Genel kanı, dogmacılık, bunların hepsi laf! Her şeyi karıştırıyorum ben belki aklımda, ama siz, aklınızı yitiriyorsunuz. Neyin normal olduğunu, neyin olmadığını bilemeyecek durumdasınız! Hem Galile'niz de canımı sıkıyor... Vız gelir bana Galile.

DUDARD Onun adını ilk siz kendiniz söylediniz, uygulamanın her zaman üstün geldiğini ileri sürerken. Üstün gelir belki, ama kuramla aydınlanırsa. Düşünce ve bilim tarihi bunun kanıtıdır.

BERENGER *(Gittikçe daha çok öfkelenerek)* Bu bir şey kanıtlamaz! Abuk sabuk laflar bunlar, delilik bu!

DUDARD Ayrıca, deliliğin de ne olduğunu bilmek gerekir...

BERENGER Delilik, deliliktir işte! Delilik demek, delilik demektir! Herkes bilir ne demektir delilik. Peki, gergedanlar, uygulamaya mı, kurama mı giriyorlar?

DUDARD Ona da ötekine de.

BERENGER Nasıl ona da ötekine de!

DUDARD Ona da ötekine de, ya da ötekine de ona da. Bu tartışma konusu olabilir.

BERENGER Bu durumda, ben... ben, düşünmekten vazgeçiyorum!

DUDARD Kendinizi kaybediyorsunuz. Aynı görüşte değiliz, sakın sakın tartışıyoruz. Tartışma gerekli bir

şeydir.

BERENGER *(Aklı başından gitmiş bir halde)* Kendimi kaybetmiş mi sanıyorsunuz beni? Jean gibi olmuşum sanki. Yok hayır, hayır, Jean gibi olmak istemiyorum. Yok, hayır, ona benzemek istemiyorum. *(Sakinleşir)* Pek felsefe bilmem. Öğrenim görmedim ben; sizinse sürüyle diplomanız var. Onun için konuşurken benden daha rahatsınız, bense ne yanıt vereceğimi şaşıyorum, beceriksizleşiyorum. *(Önce fondaki pencerenin, sonra da öndeki pencerelerin altından geçen gergedanların gürültüleri duyulur)* Ama, içgüdülerimle hissediyorum, yok içgüdülerimle değil, içgüdü gergedanda olur, ben sezgilerimle hissediyorum, tamam, buldum sözcüğü, sezgilerimle hissediyorum sizin yanıldığınızı.

DUDARD Ne demek istiyorsunuz "sezgilerimle" demekle?

BERENGER Sezgilerimle demek, "... öylece" demek işte! Sizin o aşırı hoşgörünüzün, o yüce gönüllü bağışlama eğiliminizin... gerçekte, inanın bana, bir zayıflık... bir tür körlük... olduğunu, olduğunu hissediyorum, sezgilerimle.

DUDARD Bunu siz iddia ediyorsunuz, safça.

BERENGER Benimle istediğiniz gibi oynuyorsunuz. Ama durun, gidip Mantıkçıyı bulayım da görün...

DUDARD Hangi Mantıkçıyı?

BERENGER Mantıkçıyı, filozof, bir mantıkçı işte... Mantıkçının ne olduğunu benden iyi bilirsiniz. Yolda tanıştığım bir mantıkçı, açıklarken dedi ki...

DUDARD Neyi açıkladı size?

BERENGER Asya gergedanının Afrika gergedanı, Afrika gergedanının Asya gergedanı olduğunu.

DUDARD Tam anlayamıyorum.

BERENGER Yok... yok... tersini kanıtladı bize, yani Afrikalıların Asyalı, Asyalıların Afrikalı olduklarını... bunun gibi bir şeyi. Aslında tam bu değil demek is-

tediğim. Neyse, bunu onunla çözümlersiniz. Sizin havanızda biri, görgülü, bilgili, en ince şeylere akli eren bir aydın, her şeyi bilen biri. (Gergedanların çıkardıkları gürültüler artar. Bérenger ile Dudard'ın sözleri pencerelerin altından geçen gergedanların gürültüleriyle kaplanır; kısa bir süre, Dudard ile Bérenger'nin dudaklarının oynadıkları görülür, ama ne dedikleri duyulmaz) Of, bitecek gibi değil! (Fondaki pencereye doğru koşar) Yeter! Yeter be! Pislilikler! (Gergedanlar uzaklaşırlar, Bérenger arkalarından yumruğunu sallar)

DUDARD (Oturur) Tanımak isterim, Mantıkçınızı. Bu nazik, nazik olduğu kadar da karanlık noktalarda beni aydınlatma lütfunda bulunursa... çok sevinirim, tabii.

BERENGER (Sahnenin önündeki pencereye koşarak) Tamam, onu getireceğim, sizinle konuşur. Göreceksiniz, saygın bir kişi. (Gergedanlara doğru, pencereden) Pislilikler! (Deminki mizansen tekrarlanır)

DUDARD Rahat bırakın, koştursunlar istedikleri gibi. Ayrıca da daha terbiyeli olun. Bu tarz konuşulmaz yaratıklarla...

BERENGER (Hep pencerededir) Yine geliyorlar! (Pencerenin altındaki orkestra çukurundan bir gergedan boynuzuyla delinmiş hasır bir şapka görünür ve büyük bir hızla soldan sağa doğru gidip kaybolur) Gergedanın boynuzuna geçmiş hasır bir şapka! Eyvah, bu Mantıkçının şapkası! Mantıkçının şapkası! Bok canına olsun, Mantıkçı gergedan olmuş!

DUDARD Kabalaşmanız için bir neden değil!

BERENGER Kime güvenmeli, Tanrım, kime güvenmeli! Mantıkçı gergedan olmuş!

DUDARD (Pencereye gider) Nerede?

BERENGER (Parmağıyla gösterir) Orada, şu işte, bakın!

DUDARD Hasır şapkalı tek gergedan o. Olmayacak gibi geliyor size. Ama Mantıkçınız işte o!...

BERENGER Mantıkçı... gergedan olmuş!

DUDARD Yine de eski kişiliğinden bir parça korumuş!

BERENGER (Gözden kaybolan hasır şapkalı gergedanın arkasından yumruğunu sallar) İzlemeyeceğim sizi! İzlemeyeceğim sizi!

DUDARD Eğer dediğiniz nitelikte gerçek bir düşünürse, herhangi bir etkiye kapılmamıştır. Olumlu ile olumsuzu iyice tartmıştır, seçimini yapmadan önce.

BERENGER (Pencereden, artık uzaklaşmış olan eski Mantıkçı ile öteki gergedanların arkalarından bağırarak) İzlemeyeceğim sizi!

DUDARD (Koltuğuna yerleşir) Evet, bu durumda düşünmek gerek!

(Bérenger sahne önündeki pencereyi kapatır, ve binanın çevresinde döndükleri anlaşılan başka gergedanların geçtikleri fondaki pencereye gider. Pencereyi açar, bağırır)

BERENGER Hayır, izlemeyeceğim sizi!

DUDARD (Koltuğunda, kendi kendine) Binanın çevresinde dönüyorlar. Oyun oynuyorlar! Koca çocuklar! (Son birkaç saniye içinde, Daisy'nin merdivenin son basamaklarını çıktığı görülmüştür. Bérenger'nin kapisına vurur. Kolunun altında bir sepet vardır) Kapiya vuruluyor, Bérenger, biri geldi! (Hâlâ pencerede olan Bérenger'yi kolundan çeker)

BERENGER (Gergedanlara doğru bağırır) Yüzkarası bul bir yüzkarası, bu maskaralığınız.

DUDARD Kapınıza vuruluyor, Bérenger, duymuyor musunuz?

BERENGER Açın, canınız istiyorsa!

(Başka bir şey söylemeden, gürültüleri uzaklaşan gergedanların arkalarından bakar. Dudard gidip kapiyı açar)

DAISY (İçeri girerken) Günaydın, Bay Dudard.

DUDARD O, sizsiniz demek, Bayan Daisy!

DAISY Bérenger burada mı? İyileşti mi?

DUDARD Günaydın, sevgili küçük hanım, böyle sık sık geliyorsunuz demek Bérenger'ye?

DAISY Nerede o?

DUDARD *(Parmağıyla gösterir)* Orada.

DAISY Zavallı, hiç kimsesi yok. Biraz rahatsız da şimdilerde, yardım etmek gerek biraz.

DUDARD Siz çok iyi bir arkadaşınız, Bayan Daisy.

DAISY Tabii, iyi bir arkadaşım, öyle.

DUDARD İyi kalplisiniz.

DAISY İyi bir arkadaşım, hepsi bu.

BERENGER *(Geri döner, pencereyi açık bırakır)* O, sevgili Bayan Daisy! Gelmeniz ne kadar da nazik bir davranış, ne kadar hoşsunuz.

DUDARD Tersı söylenemez.

BERENGER Biliyor musunuz Bayan Daisy, Mantıkçı gergedan olmuş!

DAISY Biliyorum, demin sokakta gördüm, gelirken. Bayağı hızlı koşuyordu, yaşına göre! Siz daha iyi misiniz Bay Bérenger?

BERENGER *(Daisy'ye)* Başım, hâlâ başım! Başım ağrıyor! Korkunç bir şey. Ne diyorsunuz siz bu duruma?

DAISY Dinlenmelisiniz... birkaç gün evde kalmalısınız, sakinleşmek için, derim.

DUDARD *(Bérenger ile Daisy'ye)* Umarım sizi rahatsız etmiyorumdur!

BERENGER *(Daisy'ye)* Ben Mantıkçıdan söz ediyorum...

DAISY *(Dudard'a)* Niçin rahatsız edecekmişsiniz? *(Bérenger'ye)* Ha, Mantıkçı mı? Hiçbir şey düşünmüyorum onun için!

DUDARD *(Daisy'ye)* Ben belki de fazlalık ediyorumdur?

DAISY *(Bérenger'ye)* Ne düşüneyim ki! *(Bérenger ile Dudard'a)* Size taptaze bir haberim var! Botard gergedan oldu.

DUDARD Bak sen!

BERENGER Olamaz! Karşıydı o. Karıştırıyorsunuzdur. Karşı çıkmıştı. Dudard söyledi daha demin. Değil mi,

Dudard?

DUDARD Doğru.

DAISY Karşı olduğunu biliyorum. Ama, yine de, gergedan oldu, Bay Papillon'un değişiminden yirmi dört saat sonra.

DUDARD İşte! Fikir değiştirmiş! Herkesin hakkıdır gelişmek.

BERENGER Ama öyleyse, öyleyse, her an her şey olabilir!

DUDARD *(Bérenger'ye)* Mert biridir diyordunuz ama demin onun için.

BERENGER *(Daisy'ye)* Size inanamıyorum. Yalan söylemişlerdir.

DAISY Olduğunu ben kendim gördüm.

BERENGER Öyleyse, o zaman o bize yalan söylemiş, kandırmış bizi.

DAISY İçtenmiş gibiydi, içtenlik simgesiymiş sanki.

BERENGER Bir neden gösterdi mi?

DAISY Şunu söyledi sözcüğü sözcüğüne, "Zamana uymak gerek," dedi. İnsanken söylediği son sözler bunlar oldu!

DUDARD *(Daisy'ye)* Sizinle büyük bir olasılıkla burada karşılaşacağımdan emindim Bayan Daisy.

BERENGER ... Zamana uymak! Ne biçim bir anlayış bu! *(Sözlerini destekleyen el, kol hareketleri yapar)*

DUDARD *(Daisy'ye)* Sizinle başka hiçbir yerde karşılaşmıyoruz, işyeri kapandığından beri.

BERENGER *(Kendi kendine)* Ne safça şey! *(Aynı hareketi yineler)*

DAISY *(Dudard'a)* Beni görmek istediğinizde telefon edebilirsiniz!

DUDARD *(Daisy'ye)* ...Şey, ben rahatsız etmek istemem de, küçük hanım, hiç istemem.

BERENGER Evet, düşününce, Botard'ın bu anı kararına şaşmıyorum. Demek direnci gerçek değilmiş. Bu, tabii, onun mert biri olduğu gerçeğini, ya da bir za-

manlar mert biri olduğu gerçeğini değiştirmez. Mert insanlardan mert gergedanlar çıkar. Ne yazık! İyi niyetli oldukları için aldatılabilirler.

DAISY Şu sepeti masaya koyayım. (*Sepeti masaya koyar*)

BERENGER Aslında mert bir insandı, içi hınç dolu da olsa...

DUDARD (*Daisy'ye, sepeti masaya koymasına yardım için koştururken*) Özür dilerim, özür dilerim, bunu elinizden daha önce almalıydık.

BERENGER (*Konuşmasını sürdürür*) ...şeflerine karşı duyduğu kin bozmuştu davranış biçimini, bir küçüklük kompleksi...

DUDARD (*Bérenger'ye*) Bu düşünceniz yanlış, çünkü görüldüğü gibi şefini izlemiş, istismarcıların maşasını, onun deyimiyle. Tersine, bana göre, onda topluluğa uyma isteği başkaldırma dürtüsüne baskın geldi.

BERENGER Başkaldıranlar asıl gergedanlar, çünkü azınlıktalar.

DUDARD Öyleler, şimdilik.

DAISY Şimdiden kalabalık bir azınlık, gittikçe de çoğalıyorlar. Kuzenim gergedan oldu, karısı da. Önemli kişiler de var aralarında, Retz Kardinali...

DUDARD Üst düzey bir din adamı.

DAISY Mazarin.

DUDARD Göreceksiniz başka ülkelere de yayılacak.

BERENGER Kötülüğün kaynağı bizde demek!

DAISY ...Soylular da var aralarında, Saint-Simon Dükü.

BERENGER (*Ellerini göğze kaldırır*) Klasik yazarlarımız!

DAISY Başkaları da. Daha pek çok kişi. Belki de kent halkının yarısı.

BERENGER Biz hâlâ daha kalabalıgız. Bundan yararlanmak gerek. Her yanı kaplamalarını beklemeden bir şeyler yapmak gerek.

DUDARD Çok etkinler, çok etkin.

DAISY Şimdiyse, yemek vakti. Yiyecek bir şeyler getirdim.

BERENGER Çok düşüncelisiniz Bayan Daisy.

DUDARD (*Kendi kendine*) Evet, çok anlayışlı.

BERENGER (*Daisy'ye*) Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

DAISY (*Dudard'a*) Bizimle birlikte kalır mısınız?

DUDARD Size engel olmak istemem.

DAISY(*Dudard'a*) Neler söylüyorsunuz siz Bay Dudard? Çok sevineceğimizi biliyorsunuz.

DUDARD Sizi rahatsız etmek istemem, biliyorsunuz...

BERENGER (*Dudard'a*) Tabii Dudard, tabii, sizin varlığımız bizi hep sevindirmiştir.

DUDARD Biraz acelem var da. Biriyle buluşacağım.

BERENGER Demin hiçbir işiniz olmadığını söylemişsiniz.

DAISY (*Sepetten yiyecekleri çıkartırken*) Biliyor musunuz, bunları bulmakta epey zorlandım. Dükkânlar talan edilmiş; her şeyi yiyorlar. Öteki mağazaların çoğu da kapalı; "Değişim dolayısıyla" yazılmış kapılarına.

BERENGER Bunları çitlerle çevrili geniş alanlara koymak gerek, evlerinde göz hapsinde tutmak gerek.

DUDARD Bu projenin uygulanabileceğini hiç sanmıyorum. İlk önce Hayvan Sevenler Derneği karşı çıkar.

DAISY Ayrıca, herkesin gergedanlar arasında yakın akrabaları, dostları var, bu da işi güçleştirir.

BERENGER Herkes bu işin içinde, öyleyse!

DUDARD Dayanışma içindeler.

BERENGER Ama insan nasıl gergedan olabilir? Düşünülmesi bile olanaksız! (*Daisy'ye*) Sofrayı kurmanıza yardım edeyim mi?

DAISY (*Bérenger'ye*) Zahmet etmeyin. Tabakların yerini biliyorum. (*Bir dolaba gider, masa örtüsü, çatallar, bıçaklar ve tabaklarla döner*)

DUDARD (*Kendi kendine*) Ya, demek evi gayet iyi biliyor...

DAISY (*Dudard'a*) Üç tabak koyuyorum, bizimle kalıyorsunuz, değil mi?

BERENGER (*Dudard'a*) Hadi, kalın işte, kalın.

DAISY (*Bérenger'ye*) İnsan alışıyor, biliyor musunuz.

Artık kimse gergedan sürülerinin sokaklarla koşturmasına şaşırıyor. İnsanlar kenara çekiliyorlar, sonra gezintilerine, işlerine devam ediyorlar, sanki hiçbir şey olmamış gibi.

DUDARD Yapılacak en akıllı davranış da bu.

BERENGER Ama yok, ben, ben alışamam.

DUDARD (*Düşünceli*) Bu acaba bir kez denenemez mi diyorum.

DAISY Şimdi her şeyi bırakıp yemeğe oturalım.

BERENGER Ama, siz, bir kanun adamı, nasıl olur da ileri sürebilirsiniz böyle bir şeyi... (*Dışarıdan son sürat geçen bir gergedan sürüsünün çıkardığı gürültüler gelir. Boru ve davul sesleri de duyulur*) Ne oluyor? (*Hep birlikte sahnenin önündeki pencereye koşarlar*) Ne oluyor?

(*Yıkılan bir duvar gürültüsü duyulur. Sahnenin bir bölümünü toz kaplar, kişiler, eğer yapılabilirse, tozdan görülmez olurlar. Yalnız konuşmaları duyulur*)

BERENGER Hiçbir şey görülüyor, ne oluyor?

DUDARD Hiçbir şey görülüyor, ama iştiliyor.

BERENGER Yeterli değil!

DAISY Tabaklar tozlanacak.

BERENGER Tümüyle sağlığa aykırı.

DAISY Hemen yiyelim. Bunları düşünmeyelim artık.
(*Toz dağılır*)

BERENGER (*Eliyle salondan gösterir*) İtfaiye binasının duvarlarını yıkmışlar.

DUDARD Evet. Yıkılmış.

DAISY (*Pencereden uzaklaşmış, masanın yanına gelmiş, bir peçeteyle bir tabağı temizlemekteyken elindekilerle pencereye koşar*) Dışarı çıkıyorlar.

BERENGER İtfaiyeciler bir gergedan taburu oluşturmuşlar, önlerinde de davullar.

DAISY Caddelere yöneliyorlar!

BERENGER - Buna artık dayanılmaz, buna artık dayanılmaz!

DAISY Başka gergedanlar da çıkıyor evlerin avlularından!

BERENGER Evlerden de çıkıyorlar...

DUDARD Pencereleden de!

DAISY Gidip ötekilerle buluşacaklar.

(*Sahaneliktaki kapıdan bir adamın çıkıp hızla merdivenden indiği görülür; sonra, burnunun üstünde büyük bir boynuz olan bir başka adam; sonra gergedan başlı bir kadın aynı şeyi yaparlar*)

DUDARD Artık çoğunlukta değiliz.

BERENGER Aralarında acaba kaç tek boynuzlu, kaç çift boynuzlu?

DUDARD İstatistikçiler her halde bu konuda istatistikler çıkarıyorlardır. Bilimsel tartışma açısından ne güzel bir fırsat!

BERENGER Oranlar yaklaşık olarak hesaplanabilir ancak. Çok çabuk oluyor her şey. Vakit bulamazlar. Hesaplayacak vakit bulamazlar.

DAISY Yapılacak en doğru şey istatistikçileri işleriyle baş başa bırakmak. Haydi, sevgili Bérenger, yemeğe gelin. Yemekte sakinleşsiniz. Güç verir yemek. (*Dudard'a*) Size de.

(*Pencereden uzaklaşırlar, Daisy koluna girince Bérenger direnmez. Dudard yarı yolda durur*)

DUDARD Ben pek aç değilim, daha doğrusu konserveden pek hoşlanmam. Kızlarda yemek istiyor canım.

BERENGER Sakın ha. Sizi orada ne tür bir tehlike bekliyor, biliyor musunuz?

DUDARD Sizi rahatsız etmek istemiyorum, gerçekten.

BERENGER Ama size ...

DUDARD (*Bérenger'nin sözünü keser*) İçimden öyle geliyor.

DAISY (*Dudard'a*) Eğer mutlaka bizden ayrılmak istiyorsanız, bakın, sizi zorla...

DUDARD Sizi gücendirmek istemezdim.

BERENGER (*Daisy'ye*) Gitmesine izin vermeyin. Gitmesine izin vermeyin.

DAISY Ben de istiyorum kalmasını.. ama, herkes özgür.

BERENGER (*Dudard'a*) İnsan gergedandan üstündür!

DUDARD Ben de tersini söylemiyorum. Ama sizi de onaylamıyorum. Bilmiyorum, deney kanıtıyor.

BERENGER (*Dudard'a*) Siz de, siz de zayıf birisiniz, Dudard. Bu geçici bir çekicilik, sonra pişman olacaksınız.

DAISY Eğer geçici bir çekicilikse, tehlike ciddi değil.

DUDARD Ben görevine bağlı biriyimdir! Görevim bana, iyi günde, kötü günde üstlerimi ve arkadaşlarımı izlemeyi buyurur.

BERENGER Göbeğiniz onlarla bir kesilmedi, evli değilsiniz onlarla.

DUDARD Evliliği hiç düşünmedim ben, küçük aile yerine de büyük evrensel aileyi yeğlerim.

DAISY (*Israr etmeyen bir tavırla*) Sizi çok arayacağız, Dudard, ama elimizden bir şey gelmiyor.

DUDARD Benim görevim onları terk etmemek, görevimin sesini dinliyorum ben.

BERENGER Tersine, sizin göreviniz asıl... Gerçek görevinizi bilmiyorsunuz... göreviniz onlara karşı çıkmaktır, ne yaptığının bilincinde olarak, ödün vermeden.

DUDARD Ne yaptığımın bilincinde olmaya devam edeceğim. (*Sahnedeki daireler çizerek dönmeye başlar*) Tümülle bilincinde. Eleştirmek gerekirse de, dışardan eleştirmek yerine içeriden eleştirmek gerekir. Onları yalnız bırakmayacağım, yalnız bırakmayacağım.

DAISY Çok iyi kalpli biri!

BERENGER Fazla iyi kalpli. (*Dudard'a, sonra koşup kapıya*) Siz fazla iyi kalplisiniz, insansınız siz. (*Daisy'ye*) Tutun onu, yanılıyor. İnsan o.

DAISY Ben ne yapabilirim ki?

(*Dudard kapıyı açıp kaçar; merdivenden son sürat in-*

diği görülür; Béranger ardından koşup sahanlıktan bağırır)

BERENGER Geri dönün, Dudard. Sizi seviyoruz, katılmayın onlara! Çok geç! (*İçeriye girer*) Çok geç!

DAISY Elimizden bir şey gelmezdi.

(*Béranger'nin arkasından kapıyı kapatıp öndeki pencereye koşar*)

BERENGER Onlara katıldı, nerede acaba şimdi?

DAISY (*Pencereye gelir*) Onlarla.

BERENGER Hangisi?

DAISY Artık bilemeyiz. Şu andan sonra onu ötekilerden ayırt edemeyiz!

BERENGER Hepsi bir örnek, bir örnek! (*Daisy'ye*) Direnemedi. Zorla da olsa tutmalıydınız onu.

DAISY Cesaret edemedim.

BERENGER Daha kararlı olmalıydınız, ısrar etmeliydiniz, size tutkundu, öyle değil mi?

DAISY Bana açıkça hiçbir şey söylemedi.

BERENGER Herkes biliyordu bunu. Reddedileceğinden korktuğu için öyle davranıyordu. Çok çekingendi! Böyle çarpıcı bir şey yapmak istedi, sizi etkilemek için. Onun ardından gitmek istemiyor musunuz?

DAISY Ne münasebet. Buradayım ya işte.

BERENGER (*Pencereden bakarak*) Onlardan başka kimse kalmamış, sokaklarda. (*Arkadaki pencereye koşar*) Başka kimse kalmamış! Galiba yanlış bir karar verdiniz, Daisy. (*Yeniden öndeki pencereden bakar*) Nereye bakarsan bak, bir tek insan yok. Sokağı ele geçirdiler. Tek boynuzlular, çift boynuzlular, yarısı öyle, yarısı öyle, başka hiçbir farkları yok birbirlerinden! (*Gergedanların koşarlarken çıkarttıkları şiddetli gürültüler duyulur. Yalnız bu gürültüler belirli bir müziksel uyum içindedir artık. Fondaki duvarda, stilize edilmiş gergedan başları görülmeye başlar. Bunların sayısı perdenin sonuna kadar giderek artar. Sonunda, giderek daha uzun süre görünür olurlar, en sonunda da, fon*

duvarını tümiyle kaplar ve orada bu durumda kalırlar. Bu başlar, korkunçluklarına karşın gittikçe daha güzel olmalıdırlar) Düş kırıklığına uğramadınız, değil mi, Daisy? Pişman değilsiniz, değil mi?

DAISY Değilim, tabii.

BERENGER Öyle isterdim ki size bütün bunları unutturabilmeyi. Sizi seviyorum, Daisy, benimle kalın artık hep.

DAISY Pencereyi kapat, sevgilim. Çok gürültü çıkarıyorlar. Toz da kalkıyor buraya kadar. Her yer kirlenecek.

BERENGER Tabii, tabii. Haklısın. *(O öndeki pencereyi kapatır, Daisy'ye arkadakini. Sahnenin ortasında karşılaşır ve karşı karşıya dururlar)* Birlikte olduğumuz sürece, hiçbir şeyden çekinmiyorum, her şey vız gelir. Biliyor musun, Daisy, bir kadına bir daha hiç âşık olamayacakmışım sanıyordum.

(Daisy'nin ellerini, kollarını kavrar)

DAISY Görüyorsun, her şey olabilir.

BERENGER Seni mutlu etmeyi o kadar istiyordum ki Benimle mutlu olur musun?

DAISY Niçin olmayayım? Sen mutlu olursan, ben de mutlu olurum. Hem hiçbir şeyden çekinmem, diyorsun, hem de her şeyden korkuyorsun! Ne olabilir ki bize?

BERENGER *(Sevinçten dili dolaşarak)* Sevgilim, yaşam sevincim benim! Yaşam sevincim, sevgilim... dudaklarını uzat bana, böyle tutkuyla dolup taşıcağımı hiç sanmazdım!

DAISY Biraz sakinleş, kendinden daha emin ol, artık.

BERENGER Öyleyim, dudaklarını uzat bana.

DAISY Çok yorgunum, sevgilim. Sakinleş, dinlen. Koltuğa otur.

(Daisy, Bérenger'yi götürüp koltuğa oturtur)

BERENGER Hiç gerek yokmuş, bu durumda, Dudard'ın Botard'la tartışmasına.

DAISY Düşünme artık Dudard'ı. Ben varım yanında. Başkalarının yaşamlarına karışmaya hakkımız yok.

BERENGER Ama benimkine karışıyorsun. Her şeyimle ilgileniyorsun.

DAISY Aynı şey değil ki, Dudard'ı sevmedim ki hiç.

BERENGER Anlıyorum. Burada kalmış olsaydı, aramızda hep bir engel oluşturunca. Evet, bencildir mutluluk.

DAISY İnsanın mutluluğa ulaşmak için savaşması gerekir. Haklı değil miyim?

BERENGER Sana bayılıyorum, Daisy, sana hayranım.

DAISY Beni daha iyi tanıyınca söylemeyeceksin ama belki de bunları.

BERENGER Seni tanıdıkça daha çok beğeniyorum, sonra o kadar güzelsin ki, o kadar güzelsin ki. *(Yeniden gergedanların geçtiği duyulur)* ..Özellikle de şunlarla karşılaştırılınca... *(Eliyle pencere yönünü gösterir)* Bunun bir iltifat olmadığını söyleyeceksin, ama senin güzelliğini daha çok çıkarıyor onlar ortaya...

DAISY Bugün uslu durdun mu? Konyak içmedin, değil mi?

BERENGER Evet, evet, uslu durdum.

DAISY Gerçekten öyle mi?

BERENGER Tabii, emin ol.

DAISY İnanayım mı sana?

BERENGER *(Biraz bozulmuş)* Evet, tabii, inan, evet.

DAISY Öyleye ufak bir kadeh içebilirsin. Seni kendine getirir. *(Bérenger şişeyi almak için kalkmak ister)* Sen otur, sevgilim. Nerede şişe?

BERENGER *(Yerini gösterir)* Şurada, küçük masanın üstünde.

DAISY *(Küçük masaya gidip kadehi ve şişeyi alır)* İyi saklamışsın.

BERENGER Aklıma içki gelmesin diye.

DAISY *(İçine az bir miktar konyak koyup kadehi Bérenger'ye uzatır)* Gerçekten çok usluymuşsun. Geleşme gösteriyorsun.

BERENGER Seninle daha da çok göstereceğim.

DAISY (*Kadehi uzatır*) Al, bu ödülün.

BERENGER (*Kadehteki konyayı bir dikişte bitirir*) Teşekkürler.

(*Biraz daha içki koysun diye kadehi Daisy'ye uzatır*)

DAISY Yok, olmaz, hayatım. Bu sabahlık bu kadar yeter.

(*Bérenger'nin elinden kadehi alır, şişeyle birlikte götürüp küçük masaya koyar*) Sana zararı dokunsun istemem. (*Bérenger'nin yanına gelir*) Başın nasıl, peki?

BERENGER Çok daha iyi, sevgilim.

DAISY Öyleyse, şu sargıyı çıkaralım. Sana hiç yakışmıyor.

BERENGER Yok, olmaz, ona dokunma.

DAISY Hayır, çıkaralım onu.

BERENGER Altında bir şey varsa diye korkuyorum.

DAISY (*Bérenger'nin karşı koymasını dinlemez ve sargıyı çıkarır*) Ah şu korkuların, şu kapkara düşüncelerin.

Bak, hiçbir şey yok. Alnın pürüzsüz.

BERENGER (*Alnını yoklar*) Doğru, komplekslerimden kurtarıyorsun beni. (*Daisy Bérenger'yi alnından öper*)

Sensiz ne olurdu ben?

DAISY Bir daha seni hiç yalnız bırakmayacağım.

BERENGER Sen yanımda olunca, bir daha hiç daralmayacak içim.

DAISY Onları kovmasını bilirim ben.

BERENGER Birlikte kitaplar okuyacağız. Her şeyi bilen biri olup çıkacağım.

DAISY Sokaklar pek kalabalık olmadığında da, uzun yürüyüşler yapacağız.

BERENGER Evet, Seine Nehrinin kıyılarında, Luxembourg Parkında...

DAISY Hayvanat bahçesinde...

BERENGER Güçlü ve yürekli olacağım. Seni koruyacağım, kendimi de, bütün kötülere karşı.

DAISY Beni korumama gerek kalmayacak ki. Kimsenin kötülüğünü istemiyoruz biz. Kimse de bizim kötü-

lüğümüzü istemiyor, hayatım.

BERENGER Bazen istemeden de kötülüğü dokunur insanın. Ya da kötülüğün yayılmasına göz yumar. Düşün, şu zavallı Bay Papillon'u da sevmezdin. Ama ona öyle patavatsızca söylememeliydin herhalde, Boeuf gergedan olarak geldiğinde, avuçlarının sem sert olduğunu.

DAISY Ama doğrudu. Öyleydi avuçları.

BERENGER Tabii, hayatım. Ama bunu ona daha nazikçe, onu hazırlayarak söyleyebilirdin. Çok sarsıldı.

DAISY Öyle mi?

BERENGER Belli etmedi, onuruna yediremediği için. Ama muhakkak ta içinden yaralandı. Bu da çabuklaştırdı kararını. Başka türlü davranmış olsaydın, belki de birini kurtarmış olacaktın!

DAISY Başına geleceği bilemezdim ki... Terbiyesizlik etti.

BERENGER Ben, kendi hesabıma, hep Jean'a karşı alttan almadığıma yanacağım. Ona bir türlü, şöyle inandırıcı bir biçimde gösteremedim, onu ne kadar dostça sevdiğimi. Yeterince anlayışlı da davranmadım.

DAISY Takma bunları kafana. Sen elinden geleni yaptın. Olmayacak olanı gerçekleştiremezsin. Neye yarar pişmanlık? Düşünme artık bütün bu insanları. Unut onları. Kötü anıları at gitsin.

BERENGER Ama kendilerini hissettiriyorlar, bu anılar, kendilerini gösteriyorlar. Gerçek onlar.

DAISY Bu kadar gerçekçi olduğunu bilmiyordum, daha şiirsel sanıyordum seni. Hiç düş gücün yok mu senin? Birden çok gerçek vardır. Hangisi işine gelirse onu seçersin. Düşlerine kaç, onlara sığın.

BERENGER Söylemesi kolay!

DAISY Ben yetmiyor muyum sana?

BERENGER Tabii ki yetiyorsun, hem de çok, hem de çok!

DAISY Bu vicdan muhasebelerinde her şeyi mahvede-

ceksin! Hepimizin kusurları vardır, belki! Ama sen ile benim, pek çoğundan daha az kusurumuz var bizim.
BERENGER Öyle mi gerçekten?

DAISY İnsanların çoğuna göre biz daha iyiyiz. İkimiz de iyi insanlarız.

BERENGER Doğru, sen iyisin, ben de iyiyim. Doğru.

DAISY Öyleyse, yaşamak hakkımız. Hatta, mutlu olmak kendimize karşı görevimiz, her şeyden bağımsız olarak. Suçluluk duygusu tehlikeli bir belirtidir. Temiz olmadığının göstergesidir.

BERENGER Evet bu düşünceler şu sona götürebilir...
(*Parmağıyla, altından gergedanların geçtiği pencereleri ve bir gergedan başı beliren fondaki duvarı gösterir*)
Pek çokları böyle başladı!

DAISY Kendimizi suçlu hissetmemeye çalışalım.

BERENGER Çok haklısın, hayatım, tanrıçam, güneşim...
Seninle birlikteyim, değil mi? Hiç kimse ayıramaz bizi.
Sevgimiz var, yalnızca o gerçek. Kimsenin hakkı yok mutlu olmamızı engellemeye, hiç kimse de engellemeyemez mutlu olmamızı, öyle değil mi? (*Telefon çalar*)
Kim arıyor olabilir?

DAISY (*Kaygılı*) Cevap verme!...

BERENGER Niçin?

DAISY Bilmiyorum. Açmasan herhalde daha iyi olur.

BERENGER Ama belki de Bay Papillon ya da Botard, ya da Jean, ya da Dudard arıyordur, karar değiştirdiğini söylemek için. Demin, geçici bir etkilenmedir onlarınki demiştin!

DAISY Sanmıyorum. Bu kadar kısa sürede görüş değiştiremezler. Düşünecek vakitleri olmamıştır. Deneylerini sonuna kadar sürdüreceklerdir.

BERENGER Belki de bir devlet görevlisidir, karşı bir hareket başlatmışlardır, bizden de alacakları önlemlere katılmamızı istiyorlardır.

DAISY Öyle bir şey yapacaklarını hiç sanmıyorum.
(*Telefon yeniden çalar*)

BERENGER Yapmışlardır, yapmışlardır, bu devlet görevlilerinin çalış tarzı, biliyorum. Uzun bir çalış! Yanıtlamalıyım onları. Başkası olamaz. (*Telefonu açar*) Alo! (*Yanıt olarak telefonda böğürme sesleri gelir*) Duyuyor musun? Böğürtüler! Dinle!
(*Daisy telefonu kulağına götürür, bir adım geriler, telefonu hemen kapatır*)

DAISY (*Korku içinde*) Ne oluyor böyle!

BERENGER Şimdi de bizimle dalga geçiriyorlar!

DAISY Hayvan şakası denir buna.

BERENGER Ben sana söylemiştim, işte!

DAISY Bana hiçbir şey söylemedin!

BERENGER Bunu bekliyordum, önceden tahmin etmiştim bunu.

DAISY Hiçbir şey tahmin etmemiştin. Hiçbir zaman hiçbir şey tahmin etmezsin sen. Olayları ancak olduktan sonra tahmin edersin.

BERENGER Yok, hayır, tahmin ederim, tahmin ederim.

DAISY Hiç kıbar değiller. Çok ayıp. Benimle alay edilmesinden hiç hoşlanmam.

BERENGER Seninle alay etmeye cesaret edemezler. Benimle alay ediyorlar.

DAISY Ama seninle birlikte olduğum için, ben de payıma düşeni hak ediyorum. Öç alıyorlar. Ne yaptık ki biz onlara? (*Telefon yeniden çalar*) Prizden çek.

BERENGER PTT ceza yazar!

DAISY Hem bir şey göze almayacaksın, hem de beni koruyacaksın, ha!

(*Daisy kabloyu prizden çeker, zil sesi kesilir*)

BERENGER (*Radyoya gider*) Radyoyu açalım, haberleri öğreniriz.

DAISY Evet, ne olduğunu öğreneyim! (*Radyodan da böğürtüler gelir. Berenger hemen düğmeyi çevirir. Radyo kapanır. Ancak yine de, uzaklardan, böğürtü yankılanmaları gibi sesler duyulur*) İş iyice ciddileşiyor! Hoşuma gitmiyor bu, kabul etmiyorum bunu!

(Tir tir titrer)

BERENGER (Son derece heyecanlı) Sakin ol! Sakin ol!

DAISY Radyoyu da ele geçirmişler!

BERENGER (O da titreyerek ve heyecanlı) Sakin ol! sakın ol! sakın ol!

(Daisy arkadaki pencereye koşar, dışarıya bakar, sonra öndeki pencereye koşar, dışarıya bakar; Béranger de aynı hareketleri ters yönde yapar, sonra ikisi sahnenin ortasında, karşılaşırlar)

DAISY Artık bir şaka olmaktan çıktı. Bunu gerçekten ciddiye almışlar!

BERENGER Onlardan başka kimse kalmamış, onlardan başka kimse kalmamış. Yöneticiler de onlardan yana geçmiş.

(Daisy ile Béranger deminki hareketleri pencerelere doğru bir kez daha yaparlar ve yeniden sahnenin ortasında buluşurlar)

DAISY Hiçbir yerde başka kimse kalmamış.

BERENGER Yalnızız, yalnız kaldık.

DAISY Sen de zaten bunu istiyordun.

BERENGER Asıl sen istiyordun!

DAISY Sen istiyordun.

BERENGER Hayır sen!

(Her yandan gürültüler duyulur. Fondaki duvar gergedan başlarıyla dolar. Evin içinde, sağda, solda, gergedanların koşarken ve soluk alıp verirken çıkardıkları sesler duyulur. Ancak bütün bu gürültüler uyumludur, müzikleştirilmişlerdir. Yukarıdaki kattan da koşma gürültüleri gelir; en güçlü gürültüler de bunlardır. Tavandan sıvalar dökülür. Ev şiddetle sarsılır)

DAISY Deprem oluyor! (Nereye kaçacağını bilemez)

BERENGER Yok, bunlar komşularımız, Çataltırnaklılar!

(Sağa, sola her yana yumruğunu gösterir) Durun, yeter!

Çalışmamıza engel oluyorsunuz! Gürültü yasaktır!

Gürültü yapmak yasaktır.

DAISY Seni dinlemiyorlar.

(Ama gürültüler giderek hafiflerler ve bir fon müziğine dönüşürler)

BERENGER (O da korkmuştur) Korkma, sevgilim. Birlikteyiz, benim yanımda iyi değil misin? Sana yetmiyor mu benim yanında olmam? Bütün kaygıları uzaklaştıracağım senden.

DAISY Belki de bunlar bizim yüzümüzden.

BERENGER Artık bunları düşünme. Hiçbir şeye pişman olmamak gerek. Suçluluk duygusu tehlikelidir. Hayatımızı yaşayalım, mutlu olalım. Mutlu olmak görevimiz. Bize bir kötülük yapmıyorlar, biz de onlara kötülük yapmıyoruz. Bizi rahat bırakacaklardır. Sakin ol. Dinlen. Koltuğa otur rahatça. (Onu koltuğa götürür) Sakin ol! (Daisy koltuğa oturur) Bir kadeh konyak ister misin, kendini toparlamak için?

DAISY Başım ağrıyor.

BERENGER (Deminki sargı bezini alıp Daisy'nin alına sarar) Seni seviyorum, sevgilim. Üzme kendini, dönerler eski hallerine. Geçici olarak kapıldılar buna.

DAISY Eski hallerine dönmeyecekler. Hep böyle kalacaklar.

BERENGER Seni seviyorum, seni deli gibi seviyorum.

DAISY (Sargı bezini çıkarır) Ne olacaksa olsun. Elimizden ne gelir ki?

BERENGER Hepsi çıldırdı. Dünya hastalandı. Hepsi hastalandı.

DAISY Herhalde biz iyileştirmeyeceğiz onları.

BERENGER Nasıl yaşayacağız peki aynı binada, onlarla?

DAISY (Sakinleşerek) Aklımızı kullanmalıyız. Bir *modus vivendi* bulmalıyız, onlarla anlaşma yolları bulmalıyız.

BERENGER Ne dediğimizi anlamazlar ki.

DAISY Ama gerekli. Başka çözüm yok.

BERENGER Onların ne dediklerini anlıyor musun, sen?

DAISY Şu an için anlamıyorum. Ama onların psikoloji-

lerini anlamaya, dillerini öğrenmeye çalışmalıyız.
 BERENGER Dilleri yok onların! Dinle... buna dil mi diyorsun sen?
 DAISY Ne biliyorsun? Yabancı dil bilmiyorsun ki!
 BERENGER Bunu daha sonra konuşuruz. Önce yemek yiyelim.
 DAISY Canım bir şey yemek istemiyor. Bu kadarı çok fazla. Artık dayanamayacağım.
 BERENGER Ama sen benden daha güçlüsün. Kendini koyuvermemelisin. Senin bu yiğit yanına hayranım ben.
 DAISY Daha önce de söyledin bunu.
 BERENGER Sevgimden emin misin?
 DAISY Tabii eminim.
 BERENGER Seni seviyorum.
 DAISY Hep aynı şeyleri söylüyorsun, şekerim.
 BERENGER Bak, Daisy, bir şeyler yapabiliriz. Çocuklarımız olur, onların da çocukları olur, tabii vakit alır, ama ikimiz insanlığı yeniden oluşturabiliriz.
 DAISY İnsanlığı yeniden oluşturmak mı?
 BERENGER Adem ile Havva oluruz.
 DAISY Bir zamanlar. Adem ile Havva... Çok yürekliymiş onlar.
 BERENGER Biz de yürekli olabiliriz. Zaten çok fazla çocuk da gerekmez. Kendi kendine olur her şey, zamanla, sabırla.
 DAISY Neye yarar?
 BERENGER Yarar, yarar, biraz yüreklilik, bir parçacık.
 DAISY Ben çocuk istemiyorum. Çocuklar içimi daraltır.
 BERENGER Peki ama dünyayı nasıl kurtaracağız, o zaman?
 DAISY Niçin kurtaracakmışız?
 BERENGER Böyle soru mu olur!... Benim için yap bunu, Daisy. Dünyayı kurtaralım.
 DAISY Bu durumda galiba bizim kurtarılmaya ihtiyacımız var. Anormal olan, belki de, biziz.

BERENGER Saçmalıyorsun, Daisy, senin ateşin çıkmış.
 DAISY Bizim türümüzden bizden başka bir tek kişi görüyor musun?
 BERENGER Daisy, bunları hiç duymamış olayım!
(Daisy dört bir yanda, duvarlarda, dairenin sahanlığı açılan kapısında, sahnenin hemen önünde, ramp ışıklarının yanında başları görünen gergedanlara bakar)
 DAISY Bunlar a kişi denecek artık. Neşeli görünüyorlar. Kendilerini iyi hissediyorlar derilerinin içinde. Çıldırırma da benzemiyorlar. Son derece doğallar. Bir takım haklı nedenleri vardı kuşkusuz.
 BERENGER *(Ellerini kavuşturur ve Daisy'ye umutsuzca bakar)* Haklı olan biziz, Daisy, seni temin ederim.
 DAISY Ne burnu büyüklük!...
 BERENGER Haklı olduğumu pekâlâ biliyorsun.
 DAISY Salt haklılık diye bir şey yoktur. Haklı olan dünyadır, ne sen, ne de ben.
 BERENGER Hayır, Daisy, ben haklıyım. Kanıtı da söylediklerimi senin anlamaman.
 DAISY Bu bir şeyi kanıtlamaz.
 BERENGER Kanıtı, benim seni bir erkeğin bir kadını sevebileceği gibi sevmem.
 DAISY Garip bir kanıt!
 BERENGER Seni anlayamıyorum artık, Daisy. Sevgilim, ne söylediğini bilmiyorsun! Aşk! Aşk dediğin, aşk...
 DAISY Aşk dediğin o şey, o sağlıksız duygu, insanın o zaafı utandırıyor beni. Karşılaştırılması bile olanaksız onun çevremizi saran şu varlıklardan fıskıran olağanüstü güç birikimiyle, canlılıkla.
 BERENGER Güç birikimi mi? Güç birikimi mi istiyorsun? Al sana, güç birikimi! *(Daisy'ye bir tokat atar)*
 DAISY Ay! Hiç ummazdım... *(Koltuğa yığılır kalır)*
 BERENGER Ay, özür dilerim, sevgilim, özür dilerim! *(Daisy'yi öpmek ister, ama Daisy onu iter)* Özür dilerim, sevgilim. İstemedim oldu. Bana ne oldu bilmiyorum, birden hâkim olamadım kendime!

DAISY Savunacak bir şeyin kalmadığı için; bu kadar basit.

BERENGER Ne yazık! Demek birkaç dakikada yirmi beş yıllık evlilere döndük.

DAISY Sana da acıyorum, anlıyorum seni.

BERENGER (*Daisy ağlarken*) Demek, savunacak bir şeyim kalmamış. Onları benden daha güçlü, bizden daha güçlü sanıyorsun, galiba.

DAISY Öyleler tabii.

BERENGER Ama, ne olursa olsun, sana yemin ederim, pes etmeyeceğim, ben, pes etmeyeceğim.

DAISY (*Ayağa kalkar, Bérenger'nin yanına gelir, kollarını boynuna dolar*) Benim küçük sevgilim, ben de seninle birlikte direneceğim, sonuna kadar.

BERENGER Yapabilecek misin?

DAISY Sözümde duracağım. Güven bana. (*Gergedanların melodiye dönüşmüş gürültüleri duyulur*) Şarkı söylüyorlar, duyuyor musun?

BERENGER Şarkı söylemiyorlar, böğürüyorlar.

DAISY Şarkı söylüyorlar.

BERENGER Böğürüyorlar, diyorum sana.

DAISY Delirdin mi sen, şarkı söylüyorlar.

BERENGER Müzik kulağın yok demek senin!

DAISY Sen müzikten hiç anlamıyorsun, zavallı dostum, hem bak, oynuyorlar, dans ediyorlar.

BERENGER Sen buna dans mı diyorsun?

DAISY Onların tarzı da bu. Güzeller.

BERENGER İğrençler.

DAISY Onlar hakkında kötü şeyler söylensin istemiyorum. Üzülüyorum.

BERENGER Özür dilerim. Onlar yüzünden kavga etmeyelim.

DAISY Tanrılar onlar.

BERENGER Abartıyorsun, Daisy, iyice bak onlara.

DAISY Kıskanma, sevgilim. Ben de özür dilerim.

(*Bérenger'nin yanına gelir, kollarını boynuna dolamak*

ister. Bu kez, Bérenger onu iter)

BERENGER Görüşlerimizin tümüyle karşıt olduğunu görüyorum. Bundan böyle tartışmamak en iyisi.

DAISY Dar görüşlü olmasana, canım.

BERENGER Aptallaşma.

DAISY (*Ona arkasını dönen Bérenger'ye. Bérenger aynada dikkatli dikkatli kendisini incelemektedir*) Birlikte yaşamamız artık mümkün değil.

(*Bérenger aynada kendisine bakmayı sürdürürken Daisy usulca kapıya yönelir, bu arada "Hiç kibar değil, gerçekten, hiç kibar değil," der. Kapıdan çıkar, merdivenlerden ağır ağır indiği görülür*)

BERENGER (*Aynaya bakmayı sürdürerek*) O kadar da çirkin değil, insan denen şey. En yakışıklılar arasında olmadığım halde! İnan bana, Daisy! (*Arkasına döner*) Daisy! Daisy! Neredesin, Daisy? Sakın yapma bunu! (*Kapıya koşar*) Daisy! (*Sahanlığa gelince, korkuluktan sarkar*) Daisy! Yukarı gel! Geri dön, Daisy'ciğim! Daha yemek bile yemedin! Daisy, beni yapayalnız bırakma! Bana ne söz vermiştin! Daisy! Daisy! (*Seslenmeyi bırakır, bir umutsuzluk hareketi yaparak odasına döner*) Olacağı buydu. Anlaşamıyorduk. Dağılmış bir aile. Yaşanılır gibi değildi. Yine de hiçbir açıklama yapmadan terk etmemeliydi beni. (*Dört bir yanına bakınır*) Yazıp bir şey de bırakmamış. Yapılmaz böyle şey. Şimdi artık tümüyle yalnızım. (*Gidip kapıyı kilitler, bunu itinayla yapar, ancak öfkeli*) Pes etmeyeceğim, ben! (*Pencereleri itinayla kapatır*) Pes ettiremeyeceksiniz, banal! (*Tüm gergedan başlarına seslenir*) Sizi izlemeyeceğim, sizi anlamıyorum! Neysem o kalacağım. Bir insanoğlu. (*Gidip koltuğa oturur*) Durum gerçekten de dayanılır gibi değil. Benim yüzümden, gitti. Onun her şeyiydim ben. Şimdi ne yapacak? Vicdanımda bir yük daha. En kötü şeyler geliyor aklıma, en kötü şey de olabilir. Zavallı bir çocuk, bu canavarlar evrenine terk edilmiş! Onu bulmama kimse yardım da edemez,

çünkü artık kimse de kalmadı. (*Gergedanlar yeniden böğürmeye, çılgınca koşuşturmaya başlarlar; çevreyi toz bulutları kaplar*) Duymak istemiyorum onları. Kulaklarıma pamuk tıkayacağım. (*Kulaklarına pamuk tıkar ve aynaya bakarak kendi kendine konuşur*) Onları ikna etmekten başka çözüm yok, tamam da, neye ikna edilecekler? Hem değişimler ters yönde de olabilir mi? Buna Herkül'ce bir çaba gerekir, o da benim gücümü aşar. Önce, onları ikna etmek için, onlarla konuşmak gerek. Onlarla konuşmak içinse onların dilini öğrenmem gerek. Ya da onların benimkini öğrenmeleri. Ama ben hangi dili konuşuyorum? Benim dilim hangisi? Türkçe mi, bu? Türkçe olmalı mı? Ama Türkçe denen ne? Buna Türkçe de denebilir, istenirse, kimse tersini söyleyemez, çünkü benim onu tek konuşan. Ne diyorum ben? Ne söylediğimi ben kendim anlıyor muyum, ben kendim anlıyor muyum? (*Odanın ortasına gelir*) Peki, Daisy'nin dediği gibi, ya onlar haklıysa? (*Aynanın önüne gelir*) İnsan çirkin değildir, insan çirkin değildir! (*Elini yüzünde dolaştırarak kendini süzer*) Ne tuhaf şey! Neye benziyorum ben öyleyse? Neye? (*Bir dolaba koşar, içinden fotoğraflar çıkarır, onlara bakar*) Fotoğraflar! Kim bütün bu insanlar? Papillon, daha doğrusu Daisy! Peki şu, Botard mı yoksa Dudard mı, ya da Jean, ya da benim belki! (*Yeniden dolaba koşar ve içinden iki ya da üç çerçeveli resim çıkarır*) Evet, kendimi tanıyorum; benim bu, benim bu! (*Resimleri fondaki duvara, gergedan başlarının yanına asar*) Benim bu, benim bu. (*Resimleri astığında bunların yaşlı bir adamın, şişman bir kadının, bir başka erkeğin resimleri oldukları görülür. Bu resimlerdeki insanların çirkinliği ile çok güzelleşmiş olan duvardaki gergedan başları çarpıcı bir karşıtlık oluşturur. Resimleri uzaktan seyretmek için Béranger biraz geri çekilir*) Güzel değilim, güzel değilim. (*Resimleri astığı yerden indirir, hırsla yere atar, aynanın*

önüne gider) Güzel olan onlar. Ben haksızmışım! Ah, keşke onlar gibi olsaydım. Boynuzum yok, ne yazık ki! Ne kadar çirkin, dümdüz bir alın. Benim de bir ya da iki boynuzum olsaydı, sarkan hatlarımı toparlardı. O da olur, belki, ben de artık utanmam, gidip onlara katılabilirim. Ama çıkmıyor ki! (*Avuçlarına bakar*) Ellerim nemli. Sertleşecekler mi acaba? (*Ceketini çıkarır, gömleğinin önünü açar, aynada göğsünü inceler*) Derim yumuşak. Of, bedenim de bembeyaz, üstelik de kıllı! Derim sem sert olsaydı keşke, o harikulade koyu yeşile dönüşseydi, çıplaklığım da, ayıp bir çıplaklık olmasaydı, onlarınki gibi kılsız bir çıplaklık olsaydı! (*Böğürtüleri dinler*) Şarkılarının bir albenisi var, biraz hatır hutur, ama bir albenisi var! Onlar gibi yapsam. (*Onları taklit etmeye çalışır*) Vuu! Vuu! Brr! Yok, olmuyor! Bir kez daha deneyeyim, daha yüksek! Vuu! Vuu! Brr! Yok, yok, olmuyor, çok hafif, çok güçsüz! Böğüremiyorum. Yalnızca uluyorum. Vuu! Vuu! Brr! Uluma böğürme değildir! Vicdanım hele hiç rahat değil, ben de gitmeliydim peşlerinden, daha o zaman. Artık çok geç! Ne yazık, bir yaratığım artık ben, bir yaratığım ben. Ne yazık, hiç gergedan olmayacağım, hiç, hiçbir zaman! Değişemem artık. Çok isterdim, çok fazla isterdim, ama yapamıyorum. Kendi yüzüme bakamam artık. Çok utanıyorum! (*Aynaya sırtını döner*) Ne kadar çirkinim! Lanet yağsın özgünlüğünü korumak isteyen! (*Birdenbire silkinir*) Ne yapalım peki! Ne olmuşsa olmuş! Ben de bütün herkese karşı savunurum kendimi! Tüfeğim, tüfeğim! (*Gergedan başlarının durduğu fondaki duvara döner ve haykırır*) Herkese karşı, kendimi savunacağım, herkese karşı, kendimi savunacağım! Son insanım ben, sonuna kadar da insan kalacağım! Teslim olmuyorum!

PERDE

KÜLTÜR BAKANLIĞI	
Devlet T.	Gnl. Md.
Başkan	urgul
Tarih	9.9.2004
No.	693

Cet ouvrage, publié dans le cadre
du programme d'aide à la publication,
bénéficie du soutien
du Ministère des Affaires Etrangères,
de l'Ambassade de la France en
Turquie et de l'Institut Français d'Istanbul.

Çeviriye ve yanına katkı programı
çerçevesinde yayınlanan bu yapıt,
Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın,
Türkiye'deki Fransa Büyükelçiliği'nin ve
İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nin
desteğiyle gerçekleştirilmiştir.